

Neljä kehystä tiedustelulaeista

Tiedustelulakihanke Suomen uutismediassa 18.4.2017 – 1.3.2018

Ilkka Koskela
Pro gradu -tutkielma
Valtio-oppi
Turun yliopiston
Syksy 2018

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaan tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin Originality Check –järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO

Filosofian, poliittisen historian ja valtio-opin laitos/yhteiskuntatieteellinen tiedekunta

KOSKELA, ILKKA: Neljä kehystä tiedustelulaeista: Tiedustelulakihanke Suomen uutismediassa 18.4.2017 – 1.3.2018

Tutkielma, 78 s.

Valtio-oppi

Lokakuu 2018

Tutkielmassa tarkastellaan tiedustelulakihankkeen käsittelyä Suomen suosituimmissa uutismedioissa. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää minkälaisia kuvia tiedustelulaeista, ja syvemmin turvallisuudesta, yhteiskunnasta ja politiikasta, aineiston tekstien kautta välittyy.

Aineistona toimivat Helsingin Sanomien, Yle Uutisten, Ilta-Sanomien ja Iltalehden tiedustelulakihanketta käsittelevät kirjoitukset aikavälillä 18.4.2017 – 1.3.2018. Aikavälillä tiedustelulait olivat poikkeuksellisen huomion kohteena. Ne etenivät luonnostelmatasolta eduskunnan käsiteltäväksi; samanaikaisesti kaksi merkittävää tapahtumaa – Turun puukkoisku ja Tikkakosken viestikookeskuksen ”tietovuoto” – toivat tiedustelulakikeskustelun suurempaan tietoisuuteen.

Tutkielma on teoreettisilta taustaoletuksiltaan konstruktivistinen, ja soveltaa Robert M. Entmanin (ja myöhempien kirjoittajien) mallia Erving Goffmanin kehysanalyysistä. Metodina on aineiston teoriaohjaava syväluenta.

Analyysin lopputuloksena aineistosta muodostuu neljä tulkintakehystä: *Tasapainon kehys, uhan kehys, uudistuksen kehys ja poliittisen konfliktin kehys*. Kehyksen esiintymisessä havaitaan eroavaisuuksia lehtikohtaisesti ja ajallisesti, ja kehysten katsotaan heijastavan erilaisia intentioita – hallituksen ja virkamiesten, sekä median omia.

Asiasanat

Joukkoviestintä, tiedonvälitys, kehysanalyysi, kehystäminen, tiedustelulakihanke, media-analyysi, Entman, verkkotiedustelu, siviilitiedustelu, sotilastiedustelu, diskurssi, uutiset, poliittinen viestintä, mielikuvat

Sisältö

1. Johdanto.....	1
2. Taustaa.....	4
2.1 Tiedustelulakihanke.....	4
2.2 Aiempi tutkimus tiedustelulaeista ja tiedustelusta Suomessa.....	6
2.3 Kehysanalyysi median tutkimuksessa.....	8
3. Teoria ja metodologia.....	12
3.1 Kehysteoria ja kehysanalyysi.....	12
3.2 Kehysanalyysin operationalisointi.....	18
3.3 Sosiaalinen konstruktivismi.....	21
4. Aineisto.....	25
4.1 Lehtien valintaperusteet.....	25
4.2 Aineistotekstien valintakriteerit.....	29
5. Analyysi.....	31
5.1 Tasapainon kehys.....	32
5.2 Uhan kehys.....	44
5.3 Uudistuksen kehys.....	53
5.4 Poliittisen konfliktin kehys.....	62
6. Johtopäätökset.....	70
7. Lähteet.....	75

1. Johdanto

Tiedustelulakihankkeessa on kyse pitkään suunnitella olleesta projektista, jonka ensimmäiset vaiheet aloitettiin viisi vuotta sitten. Kirjoitushetkellä lakihanke on valiokuntakäsittelyssä ja lähellä viimeisiä vaiheitaan. Hankkeen tuloksena on luotu ehdotus tiedustelutoimintaa koskevasta lakipaketista, joka sisältäisi lait siviili- ja sotilastiedustelusta sekä kirjesalaisuutta koskevan muutoksen Suomen perustuslakiin. Yhtäältä uudet lait saattaisivat lain *harmaalla alueella* olevia nykyisiä tiedustelukäytäntöjä laillisen toiminnan piiriin; toisaalta ne antavat viranomaisille kokonaan uusia toimivaltuuksia. Uutuuksina lakipaketti mahdollistaisi tiedustelutoiminnan ilman konkreettista rikosepäilyä kansallisen turvallisuuden perusteella ja Suomen rajojen ylittävän tietoliikenteen kohdistetun valvonnan. Lakipaketin läpiajamista on julkisuudessa luonnehdittu välttämättömäksi toimeksi, jolla suojataan kansallinen turvallisuus välittömältä uhkalta, Suomen takapajuisen tiedustelun tuomiseksi vihdoinkin *yleiseurooppalaiselle tasolle*, Suomen kansalaisten perusoikeuksien poikkeuksellisen pahaksi loukkaukseksi – pahimmillaan massavalvonnaksi – sekä puolueiden väliseksi politisoiduksi konfliktiksi.

Välillä kärjekkääksikin yltyneestä julkisesta keskustelusta huolimatta tiedustelulakien tarpeellisuuden suhteen on vallinnut vahva konsensus yli puoluerajojen. Mielipidekirjoitusten kovista kannanotoista huolimatta tiedustelulakeja koskevassa poliittisessa keskustelussa ei ole harvoja poikkeuksia lukuun ottamatta juurikaan kyseenalaistettu sitä, tulisiko lakeja ylipäättään säätää, vaan keskustelua on käyty lakien tarkasta sisällöstä – kuinka paljon ja millaisia oikeuksia viranomaisten tulisi saada, tai kuinka valvojen valvonta tulisi järjestää. Lakityöryhmät julkaisivat luonnostelmansa lakien sisällöstä huhtikuussa 2017, jota edeltäen Sipilän hallitus oli noin viikkoa aikaisemmin esittänyt toiveensa lakien julistamisesta kiireelliseksi, eli nykyisen eduskunnan aikana, mikä oli tarpeellista lakipaketin sisältämän perustuslaillisen muutoksen vuoksi.

Perustuslaillinen muutos ja lakipaketin kiireellisyys varmistuivat 3.10.2018 eduskunnan täysistunnossa. Kiireelliseksi julistamista voidaan pitää Suomessa hyvin poikkeuksellinen toimenpiteenä, ja se on saanut kritiikkiä mm. oikeustieteen asiantuntijoilta sekä perustuslakivaliokunnalta.(Esim. Yle Uutiset 31.7.2017.*)

* Yle Uutiset 31.7.2017. *Tutkijat nihkeinä tiedustelulakien kiireelliselle säätämislle – "En näe Suomeen kohdistuvaa poikkeuksellista uhkaa tai kriisiä".*

Kiireelliseksi julistaminen oli vielä keväällä 2018 lakipaketin kynnyskysymys, jossa SDP:llä oli paikkamääränsä vuoksi vaa’an kieliasema. Päätöksen tuoreuden vuoksi kiireelliseksi julistamista ei käsitellä tässä tutkielmassa syvällisesti, sillä teksti on kirjoitettu suurin osin lopulliseen muotoon syyskuussa 2018.

Tämä tutkielma perehtyy siihen, miten tiedustelulakihanketta on käsitelty suomalaisessa mediassa aikana, jolloin tiedustelulakipaketin tarkka sisältö on ollut julkisessa tiedossa. Tutkielman aikaväli alkaa lakiluonnoksen julkaisusta 18.4.2017 ja päättyy noin viikko lakipaketin eduskuntakäsittelyn jälkeen 1.3.2018. Tarkasteltavalla aikavälillä uutisointia tiedustelulaeista stimuloivat lakipaketin etenemisen lisäksi kaksi merkittävää uutistapahtumaa, jotka ovat (myöhemmin terrori-iskuksi määritelty) Turun puukkohyökkäys 18.8.2017 sekä kohu, joka seurasi Helsingin Sanomien Tikkakosken viestikoe keskustasta käsittelevän artikkelin julkaisua 16.12.2017. Tutkielmassa pyritään selvittämään, millaisia vaikutuksia näillä tapahtumilla on ollut tiedustelulakeja käsittelevään uutisointiin.

Tutkimus perustuu sosiaalisen konstruktivismin teoreettiseen viitekehykseen. Tutkimusmetodina sovelletaan Erving Goffmanin kehysanalyysia, nojautuen Robert Entmanin, Henry A. Gamsonin sekä Esa Väliiverrosen näkemyksiin kehysanalyysin luonteesta. Kehysanalyysi nähdään spesifinä diskurssianalyysin muotona, ja kehysteoriaan usein liitetyt psykologiset-kognitiiviset ”selittävät” puolet jätetään tutkimuksen viitekehyksen ulkopuolelle.

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Minkälaisia kuvia muodostuu tiedustelusta ja tiedustelulaeista – ja näihin liittyen turvallisuudesta, politiikasta ja lainsäädännöstä – muodostuu Suomen suosituimpien uutislähteiden kirjoituksissa aikana, jolloin tiedustelulait ovat olleet julkisessa käsittelyssä?
 - (a) Onko kuvien muodostumisessa havaittavissa ajallista vaihtelua – etenkin liittyen tutkielman aikavälille sijoittuviin merkittäviin uutistapahtumiin?
2. Millä tavoin eri kehykset suhtautuvat lakipaketin kiireellisyyteen? Millä tavoin kiireellisyyttä puolletaan tai vastustetaan kehysten kontekstissa?

Tutkielman tavoitteena on selvittää, millaisia kuvia suomalaisessa uutismediassa tuotetaan politiikasta, lainsäädännöstä ja kansalaisia koskevista turvallisuusongelmista tiedustelulakihankkeen kontekstissa. Se, miten näitä tiedusteluun liittyviä asioita käsitellään, kertoo omalta osaltaan siitä, millaista kuvaa Suomea koskevista turvallisuuskysymyksistä uutismedia yleisesti tarjoaa. Media rakentaa merkittävältä osalta kansalaisten kuvaa ympäröivästä maailmasta, joten on merkityksellistä ymmärtää, minkälaisia kuvia uutismedia osaltaan tarjoaa. Erityisesti, kun kyse on perusoikeuksiin uudella tavalla vaikuttavasta lainsäädännöstä, ja kun keskustellaan Suomen oikeusvaltion kontekstissa hyvin poikkeuksellisesta toimenpiteestä – lain kiireelliseksi asettamisesta.

2. Taustaa

2.1 Tiedustelulakihanke

Tiedustelulaeilla tarkoitetaan pitkään suunnitteilla ollutta lakipakettia, jonka tarkoituksena on kodifioida lakiin tiedustelua koskevia käytäntöjä sekä antaa viranomaisille uusia voimavaroja tiedustelua varten. Suomessa ei ole varsinaista tiedustelua koskevaa lainsäädäntöä, mutta viranomaiset ovat ylläpitäneet tiedustelutoimintaa, jonka laillisuudesta tai laittomuudesta ei ole ollut olemassa säädöksiä. Lain kannattajat ovat huomioineet, että Suomi on tämän osalta poikkeava yksilö pohjoismaisten ja yleisesti länsimaisten *verrokkimaidensa* joukossa.

Lakihanke lähti liikkeelle EU:n tiedustelukeskukseen silloisen johtajan ja Supon entisen päällikön Ilkka Salmen aloitteesta vuonna 2012.(Helsingin Sanomat 14.10.2017) Vuoden 2013 aikana julkisuudessa esiintyi lukuisia kannanottoja tiedustelua koskevan lainsäädännön puutteellisesta tilasta. Alkuvuodesta 2013 ilmestynyt poikkihallinnollisen työryhmän laatima Suomen kyberturvallisuusstrategia -raportti ehdotti uutta lainsäädäntöä, joka lisäisi poliisin ja puolustusvoimien tiedusteluvaltuuksia.(*Suomen kyberturvallisuusstrategia*, 2013) Puolustusvoimien komentaja Ari Puheloinen esitti Ylen uutisille, että Suomi tarvitsee sotilastiedustelua ja verkkoturvallisuutta käsittelevää lainsäädäntöä.(Yle Uutiset 11.5.2013). Vuoden 2013 lopussa luotiin tiedonhankintalaki työryhmä, joka luovutti mietintönsä vuoden 2015 alussa. Varsinainen lainsäädäntötyö käynnistettiin mietinnön pohjalta 1.10.2015, jolloin työ jaettiin kolmeen osakokonaisuuteen sisäministeriön, oikeusministeriön ja Puolustusvoimien työryhmien kesken. Työryhmien mietinnöt julkaistiin viivästyksien jälkeen lausuntokierrokselle 19.4.2017. Luonnos lakiesityksestä julkaistiin 8.12.2017 ja annettiin eduskunnan käsiteltäväksi 25.1.2018. Laki oli eduskunnan lähetekeskustelussa 20.2.2018, jonka jälkeen se siirtyi valiokuntakäsittelyyn.

Pääministeri Sipilä ilmoitti 9.4.2017, että hallituksen tavoitteena on saada tiedustelulait läpi kiireellisenä, jolloin ne saataisiin hyväksytyä jo nykyisen vaalikauden aikana. Koska lakipakettiin sisältyy perustuslaillinen muutos, jäisi se normaalissa päiväjärjestyksessä lepäämään vaalien yli. Kiireelliseksi julistaminen edellyttää 5/6:n enemmistöä, jonka aikaansaamiseksi hallitus tarvitsisi tukea oppositiosta. 35 edustajapaikkaa omaava SDP on vaa'ankieliasemassa. Oppositiopuolueet RKP:tä ja

kristillisdemokraatteja lukuun ottamatta suhtautuivat julkisuudessa aluksi kriittisesti hallituksen vaatimuksiin lain julistamisesta kiireelliseksi. Lokakuussa 3.10. eduskunta kuitenkin äänesti kiireellisen säätämisen puolesta äänin 178 – 13 (poissa 8), mikä todennäköisesti varmistaa lakipaketin säätämisen nykyisen eduskunnan aikana.

Lakipaketin kokonaisuuden muodostavat lait siviili- ja sotilastiedustelusta, laki tiedustelun valvonnasta sekä perustuslain muutos. Tiedustelulait on kokonaisuuden vakiintunut nimi, minkä ohella virallisissa yhteyksissä puhutaan myös tiedonhankintalaeista. Pitkän suunnittelutyön takana olevat tiedustelulait ovat yksi Sipilän hallituksen merkittävimmistä projekteista, mistä kielii niiden rinnastaminen mediassa mm. Sote-uudistuksen kanssa sekä niiden esilletulo vuoden 2018 presidentinvaalien kampanjoinnin yhteydessä.

Siviilitiedustelulaki antaisi säädetyksi tullessaan Suojelupoliisille – ja sotilastiedustelulaki Puolustusvoimille – uusia tiedustelualtuuksia, joita ovat paikkatiedustelu, viestin jäljentäminen, postilähetyksen pysäyttäminen jäljentämistä varten sekä täysin uutena valtuutena tietoliikennetiedustelu. Uusien valtuuksien lisäksi uudet tiedustelulait kirjaisivat lakiin sen, miten ulkomaiset tiedusteluviranomaiset saavat Suomessa toimia sekä miten ja millaista yhteistyötä suomalaiset kollegat heidän kanssaan voivat tehdä. Uusista valtuuksista paikkatiedustelu tarkoittaa viranomaisten käyntiä paikassa, josta on määrä löytää jotain tiedustelun kannalta relevanttia tietoa, esim. jäljennettävä asiakirja. Postilähetyksen pysäyttäminen ja viestin jäljentäminen mahdollistaisi sen, että viranomaiset voisivat esim. avata lähetettyjä kirjeitä ja paketteja niiden sisällön selvittämiseksi. Uudet tiedustelulait mahdollistaisivat näiden toimintojen suorittamisen siten, ettei asiasta tarvitsisi välittömästi ilmoittaa tiedustelun kohteelle. Tietoliikennetiedustelu tarkoittaa Suomen rajat ylittävän tietoliikenteen kohdistettua valvontaa.

Tietoliikennetiedustelu ei uusien lakien mukaan saisi kohdistua ”Suomen sisäiseen” tietoliikenteeseen, mutta tätä kriteeriä on kyseenalaistettu, sillä Internetin kansainvälisen rakenteen vuoksi suuri osa tietoliikenteestä ei jää ainoastaan Suomen sisäiseksi. Kriitikoiden (esim. Martin Scheininin) mukaan uusien lakien mahdollistama tietoliikennetiedustelu täyttäisi *massavalvonnan kriteerit*. Puoltajien mukaan kyse ei olisi massavalvonnasta, sillä data seulottaisiin koneellisesti ennen kun se päätyy

ihmissilmien tarkasteltavaksi.(Esim. Helsingin Sanomat 1.10.2017. Tietoliikenteen valvonnassa pulmia.)

Lakipakettiin kuuluu myös laki tiedustelun valvonnasta, joka määrittää miten viranomaisten saamia uusia valtuuksia tulnaisiin valvomaan. Tiedustelun valvontaa varten luotaisiin tiedusteluvaltuutetun pesti, minkä lisäksi eduskuntaan perustettaisiin parlamentaarinen valvontavaliokunta. Erimielisyydet siitä, miten tiedustelutoiminnan valvontaa tulisi suorittaa, sekä siitä, mitkä oikeudet valvovilla elimillä olisi, on osaltaan jarruttanut lakien säätämistä hallituksen toivomassa tahdissa. SDP esitti keväällä 2018 kynnyskysymykseksi lakien kiireellisyydessä sen, että tiedusteluvaltuutetulle annettaisiin huomattavasti ehdotettua laajemmat valvontaoikeudet.(Ilta-Sanomat 20.2.2018) Kirjoitushetkellä 9.10.2018 tiedustelulakipaketin kiireellinen säätäminen on varmistunut eduskunnan äänestettyä perustuslaillisen muutoksen kiireellisen muutoksen puolesta 3.10. Tiedossa ei vielä ole, miten sosialidemokraattien vaatimukset lopullisessa laissa realisoituvat.

2.2 Aiempi tutkimus tiedustelulaeista ja tiedustelusta Suomessa

Suomen aikakauslehdissä on julkaistu lukuisia artikkeleita eri asiantuntijoilta, jotka ovat ottaneet kantaa tiedustelulakeihin puolesta ja vastaan. Artikkelit ovat punninneet tiedustelulakien vaikutusta muun muassa kansalaisoikeuksiin, kansalliseen turvallisuuteen, journalistien lähdesuojaan sekä yritystoimintaan Suomessa. Polarisoituneet asenteet eivät kuitenkaan ole heijastuneet suureksi tieteelliseksi intressiksi, sillä akateemista tutkimusta tiedustelulakihankkeesta on hyvin vähän. Vertaisarvioituja tieteellisiä artikkeleja, jotka käsittelevät yksinomaan tiedustelulakihanketta, ei ole ensimmäistäkään, mutta opinnäytetasolla löytyy muutamia tutkimuksia aiheesta. Tiedustelulakia käsitellään kuitenkin muutamassa tutkimuksessa, jotka pääasiassa keskittyvät kyberturvallisuuden tematiikan ympärille. Vaikka tiedustelulakien säätämiseen on lukuisia perusteita, on yhteys selvä. Kyberturvallisuuden näkökulmasta tiedustelutoiminta – etenkin tietoliikennetiedustelu – on ensisijaisen tärkeä työkalu.(Jansson & Sihvonen, 2018, s. 2) Toisaalta tiedustelulaeilla on ollut vahva kytkös eritoten kyberturvallisuuden kysymyksiin, ja lakihankkeen juuret ovat vuonna 2013 julkaistussa Suomen kyberturvallisuusstrategia -raportissa. Kyberkytköksestä kertovat myös julkisuudessa esitetyt ulostulot koskien ”kyberlakia” tai ”kyberturvallisuuslakia”.(Kurttila, 2015)

Sihvonen ja Jansson ovat tutkineet, miten kyberturvallisuutta on rakennettu toimintaympäristönä uutisteksteissä ja valtiollisissa strategiateksteissä. Sihvonen ja Jansson näkevät tiedustelulait merkittävänä toteutustapana suunnitelmille Suomen kyberturvallisuudesta. Median rooli on heidän mukaansa olla areena, jossa Suomen kyberturvallisuudesta voidaan keskustella, sekä tantere, jolla informaatiosodan taisteluita käydään: ”[...] mediasta voi jopa tulla yksi informaatiosodan osapuolista. Näin kävi Suomessa esimerkiksi joulukuussa 2017, kun Helsingin Sanomat julkaisi oma-aloitteisesti salaisia hallinnon asiakirjoja varmistaakseen omien sanojensa mukaan kansalaisten edun tiedustelulainsäädännön uudistuksessa.” Kyse ei kuitenkaan ole empiirisestä mediaa koskevasta tutkimuksesta, vaan Sihvonen ja Jansson käyttävät tekstejä esimerkkeinä tukemaan omia teoreettisia näkemyksiään kyberturvallisuudesta sosiaalisesti rakentuneena ilmiönä. (Jansson & Sihvonen, 2018) Suomalaisen median informaatiosodankäynnin taistelutantereena on kuvannut myös Puolustusvoimien informaatiosodan asiantuntija Saara Jantunen, jonka teos *Infosota: ”iskut kohdistuvat kansalaisten tajuntaan”* näkee Suomen venäläisen informaatiosodan kohteena. Jantusen mukaan informaatiosodankäynti on suurin osin diskursiivinen operaatio, jossa tavoitteena on luoda ”mielipideilmasto, joka mahdollistaa omien etujen edistämisen.” (Jantunen, 2015, s. 73)

Jaakko Malmin pro gradu -työ *Kyberturvattomuuden politiikkaa? - Kyberavaruuden turvallistaminen Suomessa ja turvallisuus hallinnan tekniikkana* käsittelee kyberavaruuden turvallistamista Suomessa, keskittyen kyberturvallisuuteen liittyvien virallisten asiakirjojen analyysiin. Malmin mukaan Suomessa ”kyberavaruutta on turvallistettu ennen kaikkea [...] kansallisen turvallisuuden näkökulman mukaan”. Kyberavaruuden turvallistaminen on Malmin mukaan muuttanut turvallisuuden kenttää siten, että IT-asiantuntijoiden rooli ja valta ovat kasvaneet. (Malmi, 2015, ss. 80–81) Tutkimuksen keskipisteenä eivät siis ole tiedustelulait itsessään, mutta tutkimus tarkastelee ilmiötä – kyberuhat – joka on toiminut yhtenä tiedustelulakihankkeen motivaattoreista. Mikko Kurttilan tutkielma *Mitä tiedustelusta Kirjoitettiin? – Suojelupoliisi ja tiedonhankintalakyöryhmä mediassa 2013-2015* selvittää nimenomaisesti mitä tiedustelun toimivaltuuksista on aikavälillä kirjoitettu. Kurttila tarkastelee tiedustelun mediakäsittelyä imagotutkimuksen näkökulmasta. Hänen mukaansa tiedustelun toimivaltuuksien lisäämistä ympäröivä argumentaatio koostuu puoltajien argumenteista, jotka juontuvat ”välttämättömästä tarpeesta, jota ilman Suomi

ei enää voi menestyä”, turvallisuushkilta puolustautumisesta sekä kansainvälisen yhteistyön tarpeista, sekä kriitikkojen argumenteista, jotka juontuvat yksityisyydensuojan kysymyksistä sekä mahdollisista taloudellisista ja tietoturvalisista menetyksistä.(Kurttila, 2015)

2.3 Kehysanalyysi median tutkimuksessa

Tämä tutkielma soveltaa metodina kehysanalyysia, joka on politiikan tutkija Robert M. Entmanin mukaan eräs osuvimmista työkaluista mediassa tapahtuvan poliittisen viestinnän tutkimuksessa.(Entman, 1993) Aikaisempaa kehysanalyysiin pohjautuvaa tutkimusta löytyy myös suomalaisiin uutismedioihin keskittyvistä tutkimuksista. Alla esittelen tutkimuksia, jotka ovat soveltaneet kehysanalyysia eri tavoin lainsäädännöllisten prosessien sekä sanomalehtien poliittisen uutisoinnin tutkimuksessa niin Suomessa kuin ulkomailla.

Lemi Baruh on tutkinut 9/11-iskujen vaikutusta siihen, miten yksityisyyttä ja valvontaa on käsitelty amerikkalaisessa mediassa käyttäen metodeinaan kehysanalyysia ja agenda setting -teoriaa. Taustalla Baruhin tutkimuksessa on ollut teoria ”laukaisevista tapahtumista” – tapahtumista, jotka muuttavat merkittäväällä tavalla poliittisessa diskurssissa esiintyviä kehyksiä. Esimerkkinä Baruh käyttää nuorta HIV-potilas Ryan Whiteä, jonka julkisuudessa laajasti esiintynyt tapaus muutti Baruhin siteeraaman tutkimuksen mukaan merkittävästi sitä, millä tavoin ja kuinka paljon AIDS:ista uutisoitiin amerikkalaisessa mediassa.(Baruh, 2011, s. 151) Baruhin tutkimuksen mukaan 9/11 -iskuilla ei ollut huomattavaa vaikutusta yksityisyyttä ja valvontaa koskevan uutisoinnin määrään (agendaan), mutta sitä vastoin tapa, jolla yksityisyys ja valvonta kehystettiin muuttui merkittävästi iskujen jälkeen. Iskujen jälkeen yksityisyyttä ja valvontaa liittyvässä uutisoinnissa nousi huomattavan paljon useammin valtion rooli valvontaa harjoittavana ja/tai yksityisyyttä rikkovana toimijana. Baruh löysi myös merkittäviä eroja eri lehtien välillä riippuen siitä, olivatko ne tukeneet George W. Bushin presidentinvaalikampanjaa.(Baruh, 2009, ss. 98–101)

Karthik Sheshadri et al. ovat tutkineet uutisoinnin määrän ja käytettyjen uutiskehysten vaikutusta kansalaisten mielipiteisiin sekä lainsäädännöllisiin kehityksiin Yhdysvalloissa. Heidän kvantitatiivisiin menetelmiin perustuvan tutkimuksensa perusteella uusia lakeja edeltää säännönmukaisesti runsas ja tekstuaaliselta sisällöltään

yhdenmukainen aihetta käsittelevä uutisointi. Yleisen mielipiteen vaihtuminen on havaittavissa uutisissa esiintyvien kehysten muutoksen perusteella. Sheshadri et al. väittävät, että yhteys uutisoinnin ja näiden muutosten välillä on kausaalinen. (Sheshadri, Hang, & Singh, 2018) Mediakehysten vaikutuksia ovat kvantitatiivisesti tutkineet niin ikään Haider-Markel et al. Heidän kokeellinen tutkimuksensa esitti ihmisille terrorismin uhkaa käsitteleviä kehyksiä, jotka eivät kuitenkaan sisältäneet ”ratkaisuehdotuksia” esitetyille uhkille. Tutkimustuloksien perusteella Haider-Markel et al. päättelivät, että ihmiset omaksuvat erilaisia näkemyksiä terrorismia koskevista uhkista, mutta näillä näkemyksillä ei ole suoraa yhteyttä siihen, millaisia poliittisia toimenpiteitä ihmiset preferoivat jos uhkakuvia ei ole yhdistetty konkreettisiin ratkaisuehdotuksiin. (Haider-Markel, Joslyn, & al-Baghal, 2006)

Weimin Chang ja Ralph Izard ovat tutkineet Yhdysvaltojen viranomaisten valvontaoikeuksia lisänneen Patriot Act -lain käsittelyä amerikkalaisissa sanomalehdissä vuosien 2002 ja 2006 välillä hyödyntäen kehysanalyysia osana teoreettista viitekehystä. Changin ja Izardin tutkimuksen mukaan tutkimuksen aikavälin uutisoinnissa korostettiin yksilönvapauksia, ja valtioneliitin ajama kansallisen turvallisuuden näkökulma jäi vähäiselle huomiolle. Täten uutismedia oli suorittanut tehtävänsä vallan vahtikoirona kiitettävästi. (Chang & Izard, 2009) Ipek Demirsu on niin ikään tehnyt terrorismin vastaisia lakeja käsittelevän kehysanalyysin. Demirsun tutkimuksen aiheena ovat parlamentaariset keskustelut, jotka käsittelevät kolmea Iso-Britanniassa säädettyä terrorisminvastaista lakia. Demirsu kirjoittaa, että kansan oikeuksia poikkeuksellisen pahasti tallovien, ”tarpeettoman julmien” terrorismin vastaisten lakien säätäminen liberaalin demokratian ”sydänmaassa” voidaan ymmärtää parhaiten juuri kehysten avulla. Hänen mukaansa kehystämisen kautta luotiin identiteetit lakikuuliaisesta kansalaisesta, jota uhkaa eksistentiaalisesti toisenlainen vihollinen. Tämän kansalaisen turvallisuuden suojaamiseksi on nyt – poikkeustilanteiden vallitessa – syytä rikkoa hänen demokraattisia perusoikeuksiaan, jotka muissa tilanteissa olisivat luonnollisesti ensisijaisessa asemassa. Perusoikeuksien rikkomista legitimoidaan käyttämällä hyväksi niitä myötäilevää kansainvälisten ihmisoikeuksien diskurssia, luoden asetelma jossa ainut keino suojella kansalaisen oikeuksia on poistamalla ne. (Demirsu, 2017)

Merkittävimpiin kehysanalyysin soveltajiin Suomessa lukeutuu Esa Väliiverronen, joka käytti sitä (muiden metodien ohella) vuonna 1996 ilmestyneessä väitöskirjassaan *Ympäristöuhkan anatomia* tarkastellakseen suomalaisten sanomalehtien tapoja käsitellä kansallista metsätuho-ongelmaa. (Väliiverronen, 1996, ss. 107–129) Väliiverrosen vaikutus suomalaisessa kontekstissa on merkittävä, sillä on vaikea löytää Suomen mediaan kohdistuvaa kehysanalyyttistä tutkimusta, joka ei siteeraa Väliiverrosta. Väliiverrosen tutkimuksen metodologinen vaikutus on selvä, sillä hänen jälkeensä on Suomessa julkaistu lukuisia ympäristöongelmiin liittyviä mediatutkimuksia, jotka hyödyntävät niin ikään kehysanalyysia metodina, ja jotka usein myös viittaavat Väliiverrosen väitöskirjaan.

Suvi Huttunen on käyttänyt Entmanin pohjautuvaa kehysanalyysia tutkiessaan, miten eri intressiryhmät ovat vaikuttaneet Suomen bioenergian tuotantoa koskevan lainsäädännön laatimisprosessissa. Huttusen tutkimus perustuu teoreettisiin olettamuksiin diskursiivisten seikkojen vaikutukseen lainsäädännössä. Kehykset ovat teorian mukaan uskomusjärjestelmiä, jotka määrittävät mikä on ongelma ja miten se ratkaistaan. Intressiryhmien tavoitteena on saada oma uskomusjärjestelmä dominantiksi. Lainsäädäntöön, lausuntokierroksen kommentteihin sekä viranomaisten haastatteluihin perustuva tutkimus erotteli teksteistä kuusi eri kehystä, joista etabloituneiden intressiryhmien eli metsäteollisuuden edustajien kehukset heijastuivat voimakkaimmin itse lainsäädäntöön. Huttusen mukaan tämä tarkoittaa, että metsäteollisuudella on yhä hyvin vahva valta-asema suomalaisen metsäpolitiikan teossa. (Huttunen, 2014)

Juha Herkman on tutkinut sitä, miten populismia on kehystetty suomalaisessa uutismediassa. Herkmanin mukaan Suomen mediassa oli populismia koskevassa uutisoinnissa havaittavissa selvä jako populaari- ja eliittimedian välillä kun kyseessä on tabloidi- ja ”laatujournalismi”. Ilta-Sanomat, joka edusti tutkimuksen tabloidijournalismia, käytti enemmän eliittikriittisiä kehyksiä, kun taas Helsingin Sanomat oli eliittimyönteisempi. Herkman arvioi, että tämä ero heijastaa kasvavia poliittisia jakolinjoja Suomessa. Hän kuitenkin huomioi, että tutkimuksen ajanjaksolla, joka keskittyi vuoden 2011 eduskuntavaalien ympärille, saattoi olla vaikutus tuloksen kärjekkyyteen. (Herkman, 2015)

Suomalaista mediaa koskevia kehysanalyysseja on pro gradu -tasolla lukuisia, ja ne ovat käsitelleet moninaisia aiheita kuten Euroopan talouskriisiä, Matti Vanhasen

vaalirahoituskohua, Talvivaaran kaivoksen tapausta, vuoden 2004 Intian valtameren tsunamia sekä kunta- ja palvelurakennemuutostusta eli Paras-hanketta koskevaa uutisointia. Tämän tutkielman näkökulmasta mielenkiintoisin on Sanna Rännälin pro gradu –työ ”*Pelolle ei saa antaa periksi*”: *Terrorismin uhkakuvat suomalaisessa mediassa*, jossa tarkastellaan Suomen uutismediassa tapahtuvaa ääri-islamistista terrorismia koskevaa turvallistamista. Rännälin mukaan suomalainen uutismedia on ollut aktiivinen osapuoli ääri-islamistisen terrorismin turvallistamisessa. Terrorismin suhteen median rooli on Suomessa ollut pitkälti toimia eliittien diskurssia myötäilevänä välikätenä: ”[...] Media toimii eniten turvallistamisen prosessin välittäjänä. Se ei siis aloita prosessia vaan välittää turvallisuustoimijoiden kuten poliisin viestejä kansalaisille ja tukee näin turvallistamista.” Rännäli erottaa tutkielmassaan Pariisin, Brysselin ja Nizzan terrori-iskuja koskevasta uutisoinnista neljä diskurssia, joista kahteen diskurssiin – eurooppalaista yhteneväisyyttä korostavaan ja maahanmuuttoa kritisoivaan – liittyy myös turvallistavana aktina tiedustelun ja valvonnan legitimointi. (Rännäli, 2017, ss. 60–62)

3. Teoria ja metodologia

3.1 Kehysteoria ja kehysanalyysi

Kehysteorian olennainen käsite on *kehys*. Kehykset ovat kielellisiä rakenteita, joiden kautta merkitykset muodostuvat. Ne ovat *mentaalisia karttoja*, jotka vaikuttavat merkitysten muodostamisessa keskittämällä fokuksen ilmiön tiettyihin puoliin. (Väliverronen, 1996, s. 108) Tiettyjen piirteiden korostuessa toiset häipyvät taka-alalle, ja lopulta ilmiöstä muodostuu tietynlainen ymmärrettävä kuva. *Kehysanalyysi* on tutkimusmetodi, joka etsii (tai muodostaa) teksteistä kehyksiä. Tavoitteena on tuoda tekstistä näkyväksi jotain sellaista, mikä ei ole ole pintapuolisesti selvää. (Gamson, 1989, ss. 157–159)

Kehyksen käsitteen isä on sosiologi Erving Goffman, joka kehitti kehyksen 1970-luvulla arkipäiväisten sosiaalisten interaktioiden tutkimuksen välineeksi. Goffman pohjasi kehyksen käsitteen *symbolisen interaktionismin* teoriaan. Symbolisen interaktionismin mukaan ihmisyksilön toiminta perustuu siihen, mitä nykyhetkessä tapahtuu. Goffmanin mukaan sosiaalisissa tilanteissa yksilöt pyrkivät aina selvittämään, mitä tilanteessa on meneillään, jotta voivat toimia tilanteessa oikealla tavalla. (Karvonen, 2000, s. 79) Ymmärtäminen perustuu Goffmanin mukaan kehyksiin, jolla hän tarkoittaa ”tulkintakehystä, jonka avulla me havainnoimme, tunnistamme ja nimeämme asioita ja tapahtumia [...] miten me toimimme tai toimintamme kautta määrittelemme asioita ja tilanteita.”

Vaikka Goffman loi kehyksen käsitteen arjen vuorovaikutustilanteiden analyysin työkaluksi, metodi on saanut suurta suosiota mm. yhteiskunnan ja median tutkimuksessa (Väliverronen, 1996, ss. 107–108) ja se on kehittynyt eri suuntiin alkuperäisiltä juuriltaan. Erkki Karvonen on erotellut neljä eri muotoa, jotka kehysanalyysi on vuosien varrella ottanut: *Perinteinen goffmanilainen kehys*, *kehys median tulkintakehikkona*, *kehys kognitiivisena tulkintapakettina* ja *kehys retorisenä operaationa*. Karvonen on lisäksi huomionut, miten kehyksen ja diskurssin käsitteet ovat ajan myötä sekoittuneet toisiinsa yhä enemmän.

Kehyksen käsitettä on käytetty kuvaamaan *journalistien työssä säännönmukaisesti toistuvia rakenteita*. Mediatutkija Gaye Tuchman huomioi vuonna 1978 julkaistussa

tutkimuksessaan, miten journalisteilla on töissään vakiintuneita rutiineita, joiden pohjalta he luovat kirjoituksiaan. Nämä *mentaaliset mallit* tekevät mahdolliseksi suuren informaatiomäärän nopean käsittelyn ja tiivistämisen ymmärrettäviin kokonaisuuksiin. (Seppänen & Väliverronen, 2012, s. 98) Michael X. Delli Carpinin mukaan näitä rutiineja ovat uutisten säännöllisen ilmestymistähti, uutislähteiden ja uutistekstien säännönmukainen rakenne, tiettyjen lähteiden toteaminen luotettavaksi ja niiden säännöllinen käyttö, sekä uutisarvoisuuden kriteerit. (Delli Carpini, 2014, ss. 29–30) Rutiinit koskevat myös näkökulmia, josta uutisiksi päätyviä ilmiöitä tarkastellaan: ”Uutisjuttujen rakentamiseen vaikuttavat sekä journalistisen kulttuurin synnyttämät kerronnalliset konventiot että laajemmin yhteiskunnassa ja kulttuurissa vaikuttavat tavat jäsentää uusia ilmiöitä perustarinoiden ja metaforien kautta.” (Väliverronen, 2007, s. 51) Todd Gitlin puhuu tulkintakehikoista, jotka ovat välttämättömiä informaation prosessoinnin välineitä nykypäivän medialle, jonka on aina oltava yhä enemmän ajan tasalla uusimmista käänteistä. (Karvonen, 2000, s. 82)

Syitä, miksi tietyt kehukset muodostuvat median rutiininomaisiksi tulkintakehyyksiksi, on moninaisia. Kyseessä voi olla jonkin ulkopuolisen toimijan intressien vaikutus. Valtio voi sensuurin kautta määrittää, miten asioita kuuluu tulkita ”oikein”. Uutistoimiston omistajan kytkökset bisneksen tai politiikan maailmassa voi myös johtaa sensuuriin tai itesensuuriin. Toisaalta voittoa tavoittelevat mediatuottajat voivat keskittyä yksinomaan sellaisten kehysten käyttöön, jotka houkuttelevat enemmän kuluttajia. Esimerkiksi politiikan kehystäminen ”kiistoina, kilpailuna, pelinä tai teatterina” on yleistä. (Seppänen & Väliverronen, 2012, s. 98) Toisaalta kyse ei aina ole tekstin tuottajan intentioista, ja media voi myös tietoisesti tai tietämättään toimia kehysten välittäjänä ilman sen suurempia tarkoituksiperiä. Kehyksen näkeminen toimittajan rutiinina ei kuitenkaan ole merkittävä osa tätä tutkielmaa, mutta näkökulma otetaan lyhyesti esiin alaluvussa 5.4.

Kehyksen käsitteen alkuperäinen tarkoitus oli tehdä ymmärrettäväksi sitä, miten yksilöt hahmottavat arkipäiväisiä vuorovaikutustilanteita. Kehykset ovat tästä näkökulmasta yksilöiden *kognitiivisien prosessien olennainen osa, jonka kautta ilmiöiden maailma tehdään ymmärrettäväksi*. Erityisesti amerikkalainen tutkimus nojaa vahvasti tähän näkökulmaan kehysten luonteesta. Robert M. Entmanin mukaan kehukset eivät ole olemassa yksin teksteissä, joihin ne on kirjoitettu, vaan ne ovat myös ihmismielten osia.

Tekstin tuottajalla on kehykset, jotka välittyvät tekstiin. Tekstin vastaanottajalla on puolestaan omat kehyksensä, jotka vaikuttavat siihen miten hän vastaanottaa tekstin. Näiden ohella voidaan puhua kulttuurisista kehyksistä, jotka ovat yleisesti käytettyjen kehysten jaettu joukko. (Entman, 1993, ss. 52–53) Kehystämässä on Entmanin mukaan olennaista valinta ja korostaminen. Kun muodostetaan kehyksiä, valikoidaan joitain merkityksiä samalla kun toisia jätetään valikoimatta. Valikoinnin kautta nämä merkitykset korostuvat eli tulevat huomattavammiksi ja muistettavammiksi, ja siten tulee entistä todennäköisemmäksi, että nämä merkitykset päätyvät osaksi vastaanottajien kognitiivisia prosesseja. William A. Gamson on puhunut ”tulkintapaketeista”, jotka kirjoittaja voi ”aktivoida” yleisön mielessä ”sijoittamalla esitykseen tiettyjä avainsanoja, perusfraaseja, metaforia, käsitteitä, symboleita ja stereotyyppisiä kuvallisia elementtejä.” Voimakkaan kehyksen aktivointiin voi riittää yksikin sana. (Entman, 1993, s. 53) Kehys tästä näkökulmasta lähentyy psykologiassa käytettyä käsitettä skeema, joka on ”keskeinen organisoiva prinssiippi, joka pitää koossa ja antaa yhtenäisyyttä sekä merkitystä kirjavalle joukolle symboleita.” Skeemateorian mukaan ymmärtäminen on kaksisuuntainen prosessi, jossa ulkoiset havainnot antavat ”vihjeitä”, jotka viittaavat laajempiin kokonaisuuksiin. Tätä laajempaa kokonaisuutta pyritään soveltamaan havaintojen lähteeseen eräänlaisena hypoteesina, joka joko vahvistuu tai heikentyy. Merkittävä ero kehyksen (kognitiivisena prosessina) ja skeeman välillä on kuitenkin siinä, että kehykset ovat sosiaalisesti jaettuja kokonaisuuksia toisin kuin skeemat, jotka ovat yksilöllisiä tulkintakehyksiä. (Karvonen, 2000, ss. 80–82)

Kehyksillä on tästä näkökulmasta selittävää voimaa ihmisten käyttäytymisestä, ja niiden vaikutuksista on tehty lukuisia tutkimuksia. Daniel Kahnemanin ja Amos Tverskyn vuonna 1984 tehdyssä urauurtavassa tutkimuksessa todettiin, että ihmiset voivat päätyä ongelmatilanteissa jopa päinvastaisiin ratkaisuihin jos ne on kehystetty oikeanlaisesti. (Kahneman & Tversky, 1984) Donald Haider-Markelin et al. tutkimuksen mukaan kehystäminen vaikuttaa siihen, miten ihmiset kokevat uhkan, mutta ei suoraan vaikuta ihmisten poliittisiin preferensseihin jos kehykset eivät itse sisällä ratkaisuja uhkan torjumiseksi. (Haider-Markel ym., 2006) Teoreetikot, jotka ovat tutkineet kehysten vaikutuksia, harvoin kuitenkaan väittävät, että kyseessä olisi suora vaikutussuhde. Se, miten kehystetyt merkitykset otetaan vastaan, on aina riippuvainen vastaanottajan omaamista tiedoista ja uskomuksista – vastaanottajan sisäisistä kehyksistä:

”Kehysanalyysissa erotetaan usein mediakehykset yleisökehyksistä. Ensin mainittu liittyy ennen muuta median tapaan esittää ja rajata asioita, kun taas jälkimmäinen keskittyy yleisöjen tapoihin vastaanottaa ja tulkita mediatekstejä.”(Herkman, 2015, s. 78) Tekstin vaikutukset ovat aina yksilökohtaiset. Kyse on tekstin ja sen vastaanottajan välisestä suhteesta. Yksinään se, että tekstistä on eriteltävissä kehyksiä, ei siis tarkoita, että tekstillä olisi välttämättä mitään vaikutuksia sen vastaanottajille. Kehyksillä voi olla myös vaikutuksia, jotka poikkeavat niiden tuottajien (mahdollisista) tarkoituseristä. (Entman, 1993, s. 53)

Kun kehysten tarkoituserät otetaan mukaan, voidaan ne nähdä *retorisena operaationa*. Tästä näkökulmasta kehysten muodostumisen prosessissa – kehystämässä – olennaista on juuri tekstin tuottajan intentio, ja näiden intentioiden esiintuominen on analyysin keskipisteenä. Goffmanin mukaan kehysten käyttöön liittyy erilaisia intressejä, jotka lopulta määrittävät mihin kehyksiin yksilöt päätyvät tulkitakseen faktuaalisen maailman ilmiöitä.(Goffman, 1986) Entman on ensimmäisiä, joka kuvasi kehykset retorisena operaationa. Hänen mukaansa kehykset ovat teksteissä ilmeneviä, tiettyjen tekstuaalisten muotojen kautta realisoituvia kokonaisuuksia, joissa *määritetään ongelmia, määritetään niiden syyt, arvioidaan niitä ja ehdotetaan ratkaisuja niille*. Entmanin mukaan juuri nämä piirteet määrittävät sitä, mitä kehykset ovat. Kyse on yhä valikoinnista ja korostamisesta – kun valikoidaan, mitkä piirteet asioista näkyvät tai ovat näkymättömiä, muodostetaan käsityksiä siitä, mitkä asiat ovat ongelmia ja missä niiden kausaaliset syyt ovat.(Entman, 1993) David Snow ja Robert D. Benford ovat vastaavanlaisesti erottaneet *diagnostisen, prognostisen ja motivoivan kehystämisen*. *Diagnostinen kehystäminen* on ongelman luonteen selvittämistä syineen ja syypäineen. *Prognostinen kehystäminen* on ratkaisujen ehdottamista ongelmaan. *Motivoiva kehystäminen* puolestaan pyrkii voittamaan puolelleen kannattajia tietyille ongelman määrittelylle tai sen ratkaisuehdotukselle.(Väliaverronen, 1996, s. 109) Huttunen kirjoittaa dominanteista kehyksistä, jotka ovat hegemonisessa asemassa olevia tulkintoja yhteiskunnallisista ongelmista sekä tavoista toimia niitä vastaan. Poliittiset toimijat kamppailevat dominantin kehysten hallinnasta, pyrkien muodostamaan kehyksiä, jotka heijastavat heidän intressejään parhaiten.(Huttunen, 2014, s. 65)

Retorisesta näkökulmasta kaikki tekstit eivät sisällä kehyksiä, sillä kehykset ovat representaatioita joiden takana on intentio. Vaikka kehykset nähdään joidenkin

tarkoituksien edistämistä varten tehdyiksi representaatioiksi, ei kaikkia tekstistä muodostettavissa olevia kokonaisuuksia tule nähdä tekstin tuottajan tekemiksi intentionaalisiksi rakenteiksi. Tekstistä muodostettavissa olevat kehykset voivat olla esimerkiksi intertekstuaalisia viittauksia, jolloin ne eivät välttämättä heijasta tekstin tuottajan intentioita. Kiistaton esimerkki on suora lainaus, mutta raja sen välillä, mikä on tekstin tuottajan intentio ja mikä lainaus, voi olla myös hyvin häilyvä. Konteksti on myös merkityksellistä, sillä se miten lainaukset ovat tekstuaalisesti ”ympäröity” vaikuttaa viestin sisältöön ratkaisevasti. Esim. Norman Fairclough kutsuu tätä kehystämiseksi, mutta käsite hänen käyttämäänsä poikkeaa siitä, miten se kehysteorian ja tämän tutkielman näkökulmasta tulkitaan. (Fairclough, 1997, ss. 109–111, 131–132, 2003, ss. 53–54)

Kehysanalyysia käyttävän tutkijan on tärkeä huomioida, että kehykset eivät ole objektiivisesti olemassa olevia faktoja, vaan tutkijan subjektiivisia tulkintoja. Kehykset ovat sosiaalisesti rakentuneet, ja ne muodostuvat tuottajan ja yleisön välisessä (välillisessä) interaktiossa. Tekstit on mahdollista lukea äärettömän eri tavoin, (Fairclough, 2003, s. 14) ja niistä voi muodostaa lukemattomasti erilaisia kehyksiä. Gamson suosittelee *ensisijaista luentaa*, joka kehysanalyysissa tarkoittaa retoriseen intentioon keskittymistä. Retoriseen intentioon keskittyminen on yksi keino irtautua puhtaasta subjektiivisuudesta tulkintoihin, jotka mahdollistavat tutkimuksen kohteen paremman ymmärryksen – vaikka kyseessä ei ikinä ole objektiivinen tutkimustulos. Gamsonin mukaan ensisijainen luenta kuitenkin tuo kehysanalyysiin reliabiliteettia ja validiteettia, jota tekstuaalinen analyysi kipeästi kaipaa. (Gamson, 1989, ss. 158–159) Reliabiliteetin ja validiteetin käyttöä kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa on kuitenkin kyseenalaistettu, sillä ne on luotu kvantitatiivisen tutkimuksen tarpeita varten. (Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 136) Baruh kirjoittaa, että kehysanalyysissa huomion tulee aina olla kehysten alkuperässä. Hän kuvaa kehystämistä ”ideologisena kilpailuna”, jossa kyse ei ole ainoastaan siitä, mikä on toiminnan kohde, vaan relevanttia on myös se, ketkä ovat toimijoita ja ketkä pääsevät määrittämään ne arvot, joiden perusteella toiminnan kohde nähdään. Kehysten etsimisen lisäksi tutkijan tulisi siis keskittyä myös kehysten tuottamisen taustalla piileviin valtasuhteisiin. (Baruh, 2009, ss. 94–95)

Monet ovat huomioineet kuinka *kehysten käsite muistuttaa muita konstruktivistisessä tutkimuksessa käytettyjä analyyttisiä käsitteitä* kuten diskurssia, genreä, formaattia tai kertomusta. Kaikkien näiden tarkoituksena on perimmillään siirtyä yksittäisestä yleiseen, koota tekstien sisältöä ymmärrettäviksi kokonaisuuksiksi sekä muodostaa intertekstuaalisia linkkejä eri tekstien välillä – perimmäisenä tavoitteena löytää teksteistä jotain ”pintaa syvemmältä.” Baruhin ja muiden puheet piilevien valtasuhteiden esiintuomisesta (Esim. Huttunen, 2014, s. 65) vastaavat kriittisen diskurssianalyysin emansipatorisia tavoitteita, jossa intertekstuaalisia kuvioita selvittämällä tavoitellaan piilotettujen valtasuhteiden ilmentymiä. (Fairclough, 2003, ss. 7–15) Väliverronen näkee kehukset ja kertomukset rinnakkaisina käsitteinä, kun taas Karvonen huomioi, että kehysteoria on alkanut ajan myötä muistuttaa erityisesti diskurssiteoriaa. (Karvonen, 2000, ss. 83–84; Väliverronen, 2007, ss. 50–53) Demirsun mukaan kehysanalyysi on diskurssianalyysin muoto. (Demirsu, 2017, s. 662)

Karvonen näkee merkittävänä erona teorioiden välillä kuitenkin diskurssin näkemyksen merkitysyksikköjen identiteettien rakentumisesta minän ja muun dialektiikan kautta, siinä missä kehysteorian näkökulmasta identiteetit perustuvat ”hahmojen tunnistamiseen”. (Karvonen, 2000, s. 84) Entmanin mukaan kehysten löytyminen tekstistä ei ole välttämättömyys, vaan kehysten on määritelmällisesti täytettävä tietyt retoriset kriteerit. (Entman, 1993, s. 52) Huttunen niin ikään näkee kehysten erityisominaisuutena diskursseihin ja kertomuksiin verrattuna juuri näkökulmien yhdistämisen toiminnalliseen ulottuvuuteen. (Huttunen, 2014, s. 65) Diskurssiteoreetikot näkevät puolestaan diskurssit usein omnipresenssinä, ja Entmanin muuntaen ajatus lauseesta ilman diskursseja olisi mahdottomuus. Seppäsen ja Väliverronen mukaan diskurssi- ja kehysanalyysin ero on analyysin tasossa siten, että diskurssit edustavat analyysin korkeampaa tasoa. Diskurssit ovat yhteiskunnallisten instituutioiden toimintaan liittyviä ajattelu- ja toimintatapoja, kun taas kehukset ovat lokalisoituneet alempitaisoihin ilmiöihin. Jatkumon alimmaksi tasoksi Seppänen ja Väliverronen määrittävät *representaatiot*, jolla tarkoitetaan ”jonkin asian tai ajatuksen esittämistä sanallisten, äänellisten tai kuvallisten merkkien avulla. Kyse on nimenomaan *representaatiosta* eli jonkin tekemisestä *uudelleen* läsnä olevaksi.” (Seppänen & Väliverronen, 2012, ss. 90–107)

Tämä tutkielma nojaa Entmanin, Gamsonin ja muiden näkemyksiin kehysistä retorisena operaationa. Teoriat kehysten luonteesta osana yksilöiden kognitiivisia prosesseja eivät ole tämän tutkielman näkökulmasta merkityksellisiä, sillä tavoitteena ei ole ehdottaa syy-seuraus suhdetta sen välille, mitä ja miten tiedustelulaeista on uutisoitu ja miten mediayleisö on ne kokenut. Sen sijaan mielenkiinnon kohteena on se, mitä merkityksiä eri yhteiskunnalliset toimijat ovat yleisölle halunneet viestittää. Ero diskurssianalyysiin ei ole valtava, ja kehysanalyysia voidaan tästä näkökulmasta pitää – kuten esim. Demirsu tekee – diskurssianalyysin muotona. Kehys-käsitteen käyttö on kuitenkin perusteltua, sillä se viittaa suhteellisen tarkasti rajattuun metodiin, jossa keskitytään tiettyihin kielellisiin muotoihin. Kehysteorian kenttä on kiitettävän yhtenäinen, ja avainteokset kuten Entmanin *Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm* tai Goffmanin *Frame analysis : an essay on the organization of experience* esiintyvät säännönmukaisesti alan tutkimuskirjallisuudessa.

On kuitenkin tehtävä selväksi tutkielman suhtautuminen kehysten ontologiseen luonteeseen. Kehykset eivät ”löydy” teksteistä tutkijaa odottamassa, vaan ne syntyvät välillisessä interaktiossa tekstin tuottajan ja sen yleisön – tässä tapauksessa tutkijan – välillä. Kyse on tuottajan ja yleisön välisestä ainutlaatuisesta suhteesta, johon vaikuttaa yleisön omaamat tiedot ja mielipiteet. Kehyksissä puhuttaessa kyse on siis pohjimmiltaan subjektiivisesti rakentuneista kokonaisuuksista. Vaikka objektiivisuus on kehysanalyysissa mahdoton tavoite, antaa kehysteoria kuitenkin tutkijalle diskurssiteoriaan verrattuna selvemmän ohjenuoran miten suorittaa tutkimus, ja suuremman todennäköisyyden että kahden tutkijan luenta löytää samoja piirteitä samoista teksteistä. Keskittymällä tekstin tuottajan motivaatioihin sekä tiettyihin tekstuaalisiin piirteisiin kehysanalyysin kautta pyrkimyksenä on saavuttaa suurempaa tutkimuksellista reliabiliteettia ja (rajattua) vertailukykyisyyttä muihin vastaavanlaisiin tutkimuksiin. (Gamson, 1989)

3.2 Kehysanalyysin operationalisointi

Tämä tutkielma näkee kehykset merkityksinä, jotka tekstin tuottaja pyrkii välittämään lukijalle. Lähtökohtana on aluvuossa 3.1 esitelty Entmanin käsitys *kehuksestä retorisena operaationa*, mutta Entmanin teoriaa sovelletaan analyysissa vaihtelevasti sen sopivuuden mukaan, sillä analyysissa eritellyt kehykset eivät säännönmukaisesti noudata Entmanin ongelma – ratkaisu -kaavaa.

On tärkeä huomioida, että kehykset eivät ole objektiivisesti olemassa olevia asioita, vaan kyse on tulkinnasta, mikä tarkoittaa että analyysin kautta eriteltyt kehykset edustavat pohjimmiltaan tämän tutkijan henkilökohtaista tulkintaa. Teorian mukaan kehys edustaa tällöin tekstin tuottajan ja tämän tutkijan välistä välillistä ja ainutkertaista interaktiosuhdetta. Tämän vuoksi puhuminen esim. *kehysten löytämisestä* on teknisesti väärin, sillä kyse on aina *kehysten muodostamisesta* siten, että jokainen luenta on oma muodostamisensa.

Tämän tutkijan mielestä olisi kuitenkin perusteetonta väittää, että tästä johtuen tutkimuksen tulokset olisivat yleistämättömissä olevia tai hyödyttömiä. Suhde voidaan nähdä periaatteessa ainutlaatuisena, mutta oletuksena on, että ensisijaisen luennan kautta saatava informaatio on yleistettävissä ja hyödyllistä. Olisi puolestaan järjenvastaista olettaa, että jokainen lukija muodostaisi aineiston teksteistä täysin ainutlaatuisen ja muista tulkinnoista poikkeavan tulkinnan.

Analyysin tulkinnallisuus on kuitenkin tärkeä asia tuoda esille. Tulkinnallisuudesta johtuen samaan aineistoon pohjautuville vaihtoehtoisille tulkinnoille on varmasti tilaa, ja tulkintakehykset, niiden ominaispiirteet ja eroavaisuudet olisi varmasti mahdollista järjestellä kokonaisuudeksi jollain toisella tapaa. Tämä tutkielma ei edes pyri väittämään olevansa kattava analyysi, vaan on mahdollista, että aineistosta voi löytää piirteitä, joita tämä tutkielma jättää vähemmälle huomiolle. Luvussa 5 esiteltävästä *ensisijaisen kehyksen* käsitteestä – sen käytöstä ja sen määrittämisestä kussakin tekstissä voi myös olla perusteltavasti eri mieltä. Pyrkimyksenä tulkintakehysten kanssa on tavoittaa, mitä kirjoittaja on pyrkinyt viestimään. Tutkielmassa esitetyt kehykset ovat rakenteita, jotka tämän tutkijan mielestä edustavat järjenmukaisinta tulkintaa niistä merkityksistä, joita aineiston tekstien kirjoittajat ovat pyrkineet välittämään.

Kehyksien muodostaminen perustuu ohjattuun ja ensisijaiseen luentaan. Ohjattu luenta tarkoittaa, että kehysten konstruointi perustuu teoreettisiin lähtökohtiin, jotka jäsentävät sitä, mitä kehykset ovat. Kehysten katsotaan muodostuvan tiettyjen tekstuaalisten muotojen kautta. Nämä perustuvat Entmanin, Snow'n ja Benfordin sekä (edellisiä soveltaen) Väliverroksen määritelmiin, jotka esitellään tarkemmin alla. (Ks. Väliverronen, 1996, ss. 107–129) Ensisijainen luenta tarkoittaa, että äärettömistä mahdollisista konstruoitavista kehyksistä teksteistä pyritään muodostamaan sellaisia kehyksiä, joiden intentionaalisuus on järjenmukaista.

Kehysanalyysia on hyödynnetty niin kvantitatiivisten kuin kvalitatiivisten tutkimusten metodina. Tämä tutkielma ottaa kvalitatiivisen otteen tutkimukseen. Tieteessä on pitkään vallinnut dikotomia induktiivisen ja deduktiivisen tutkimuksen välillä, vaikka tästä jaosta puhuttaessa kyse on äärimmäisestä reduktiosta. Tuomi ja Sarajärvi ovat kirjoittaessaan kvalitatiivisen tutkimuksesta lisänneet tähän välimuotona abduktiivisen tutkimuksen. He kirjoittavat tutkimuksen tekemisestä aineistolähtöisesti, teoriaohjaavasti tai teorialähtöisesti. Induktiivisen aineistolähtöisen tutkimuksen ideaalitapaus ei sisällä minkäänlaisia ennakko-odotuksia, vaan ymmärrys syntyy perehtymällä aineistoon. Deduktiivisen teorialähtöisen tutkimuksen tarkoituksena on saada aineisto sopimaan teoreettiseen viitekehykseen. Tämä joko vahvistaa tai heikentää teorian pätevyyttä. Abduktiivinen teoriaohjaava tutkimus pohjautuu teoreettisiin näkökulmiin tai oletuksiin, mutta teoria ei yksinomaan määrää tutkimuksen kulkua. (Tuomi & Sarajärvi, 2009, ss. 103–119)

Kehysanalyysi voi yllä esiteltyjen määritelmien mukaan olla joko teoriaohjaavaa tai teorialähtöistä. Näiden määritelmien mukainen puhtaan aineistolähtöinen kehysanalyysi on tämän tutkijan mukaan mahdotonta, vaikka esimerkiksi Väliverronen onkin käyttänyt termiä oman tutkimuksensa yhteydessä, (Väliverronen, 1996, ss. 111–112) sillä kehysanalyysi sisältää teoreettisia ennakko-oletuksia siitä, mitä merkityksiä aineiston pohjalta muodostuu. Vahvasti teorialähtöisiä kehysanalyysseja, jossa tekstejä pyritään sovittamaan teorian pohjalta ennalta muodostettuun kehikkoon, löytyy etenkin amerikkalaisen tutkimuksen puolelta. Esimerkkejä näistä löytyy yllä alaluvusta 2.3.

Tämä tutkielma ottaa abduktiivisen, eli yllä mainitun terminologian mukaan teoriaohjaavan, otteen tutkimukseen. Tutkielmaan on otettu mallia aikaisemmista tutkimuksista, joista merkittäviä mainintoja ovat Väliverronen sekä Huttusen tutkimukset. (Huttunen, 2014; Väliverronen, 1996, ss. 107–129) Teoria ohjaa luentaa siten, että aineistosta etsitään aluksi Entmanin ja Snow'n ja Benfordin määritelmän mukaisia kokonaisuuksia, jossa:

1. Määritetään, mikä on ongelma.
2. Määritetään, mitkä ovat ongelman kausaaliset syyt.
3. Arvioidaan ongelmaa normien perusteella.

4. Ehdotetaan ongelmalle ratkaisuja.

Näiden pohjalta muodostetaan tekstistä ensisijaisen luennan mukaisia kehyksiä tai liitetään kokonaisuuksia jo olemassa olevien kehyksien alle. Kehys ei vaadi kaikkien yllä mainittujen ominaisuuksien samanaikaista läsnäoloa.(Entman, 1993, s. 52) Kehysten tunnistamisessa käytetään lisäksi hyödyksi Entmanin ja Väliverronen määritelmiä muodoista, joissa kehykset ”realisoituvat(Ks. Fairclough, 2003, ss. 28, 38, 92–94).” Entmanin mukaan kehykset realisoituvat teksteistä löytyvissä *faktoissa, iskulauseissa, stereotyypeissä ja moraalisisissa väittämissä*, minkä lisäksi merkittävässä asemassa ovat *toistuvasti esiintyvät tiedonlähteet*.(Entman, 1993, s. 52) Väliverronen mainitsee lisäyksenä tähän listaan vielä *esimerkit, kuvailut ja metaforat*. Väliverronen pitää metaforaa erityisen tärkeänä kehystämisen muotona: ”Erityisen vahva kehystämisen keino on metafora, koska se on usein melko huomaamaton, itsestään selvä. [...] Metaforilla kehystämisen voima perustuu myös niiden kykyyn tiivistää merkityksiä ja saada ihmisten tunteet – ja joskus myös ihmiset itsekin – liikkeelle.”(Seppänen & Väliverronen, 2012, s. 100)

Uutiskirjoitukset koostuvat faktoista ja tulkinnasta. Faktat eivät itsessään ole kehysanalyysin näkökulmasta mielenkiintoisia, vaan mielenkiintoista on se, miten faktoja käytetään. Huomio kiinnittyy siihen, mitkä faktat esiintyvät ja mitkä eivät. Gamson on kirjoittanut, että sellainen faktuaalinen informaatio, joka esiintyy kaikissa tutkimuksen kohteena olevissa teksteissä, on vähiten mielenkiintoista. Sitä vastoin faktat, joiden esiintyminen tai painottaminen on poikkeus, ovat hyvin mielenkiintoisia. Yhtä lailla mielenkiintoista on jonkun faktan poissaolo. Ensisijaisessa asemassa on kuitenkin faktoja ympäröivä tulkinnallinen sisältö, jossa faktat puetaan tekstin tuottajan omiin sanoihin ja ilmaisiin.(Gamson, 1989, s. 158)

3.3 Sosiaalinen konstruktivismi

Kehysteoriolla on juuret sosiologisessa ja psykologisessa tutkimuksessa, mutta kehysanalyysiksi laskettava tutkimus on ajan myötä lähentynyt sosiaalista konstruktivismia.(Karvonen, 2000, ss. 7–8) Tämä tutkielma näkee kehysteorian ensisijaisesti konstruktivistisesta näkökulmasta. Tämä tarkoittaa, että objektiivisen ”faktuaalisen todellisuuden” ilmiöillä ei nähdä olevan sisään rakennettua merkitystä, vaan niiden merkitys katsotaan muodostuvan sosiaalisen vuorovaikutuksen kautta.

Objektiivinen maailma tulkitaan aina subjektiivisen linssin kautta – esimerkiksi ydinohjukset voivat olla yhdelle maailmanlopun enne ja toiselle rauhan ohjuksia.

Sosiaalinen konstruktivismi on kattokäsite, jonka alle mahtuu monenlaisia teoreettisia ja metodologisia suuntauksia, mutta kaikkea konstruktivistista tutkimusta yhdistää keskittyminen kieleen. Konstruktivismin yhteydessä on puhuttu muun muassa lingvistiksestä käänteestä, kriittis-refleksisyydestä, post-positivismista tai postmodernismista, ja vaikka termejä käytetäänkin usein päällekkäin (Esim. Hakovirta, 2002, ss. 41–43) annetaan niille myös erilaisia merkityksiä eri yhteydessä. Kyse on lopulta tutkijan omasta tulkinnasta koskien sitä, mikä termien tosiasiallinen sisältö on, mikä on puolestaan konstruktivistiselle tutkimukselle ominainen lähestymistapa ymmärtää asioita. Siksi tässä yhteydessä onkin syytä käydä lyhyesti läpi, miten konstruktivistinen teoria tämän tutkielman näkökulmasta ymmärretään.

Kielellinen käänne tapahtui politiikan tutkimuksen puolella 80- ja 90-luvun vaihteessa, ottaen vaikutteita muilta tieteenaloilta joissa vastaavanlainen käänne oli tapahtunut aikaisemmin. Teoreettisen ajattelun uusi aalto keskittyi nimensä omaisesti näkemyksestä, että kieli on olennaisessa asemassa yhteiskunnan ja kulttuurin ymmärtämisessä. (Huttunen, 2014, s. 65) Kielellistä käännettä on myös luonnehdittu post-positivismiksi, jolloin se nähdään eritoten kritiikkinä tai vastareaktionä konventionaalille positivistiselle tieteelle, joka pyrkii tuottamaan objektiivisesti todistettavia faktoja sekä teorioita, jotka selittävät niiden välisiä syy-seuraus -suhteita. Vastakkainasettelu, jossa kielellisesti orientoitunut tutkimus nähdään kritiikkinä ”normaalitieteelle” (Hakovirta, 2002, ss. 41–43) oli ajankohtainen kielellisen käänteen alkuaikoina, mutta kielellinen tutkimus on yleistynyt ja normalisoitunut 90-luvun alkuaikojen jälkeen ja kykenee sopuisaan rinnakkaiseloon yhteiskuntatieteiden alalla. Tämäkään tutkielma ei ota lähtökohdaksi positivistisen tutkimuksen kritiikkiä, vaan näkee ”pehmeämmän” ymmärtävän tutkimuksen arvokkaana lisänä ”kovemman” positivistisen tieteen rinnalla.

Kieli tulee ensinnäkin ymmärtää mahdollisimman laajasti. Arkipuheessa kieli-käsitteen merkitys tuntuu itsestäänselvyydeltä – kieli on joko puhetta tai kirjoitusta, tai joskus esimerkiksi viittomia. Konstruktivistisesti orientoituneelle tutkijalle kieli käsittää kuitenkin paljon enemmän. Kieli nähdään merkitysten muodostamisena, jota tapahtuu

edellä mainittujen ilmaisutapojen lisäksi äärettömän monella tavalla. Esa Väliiverrosen sanoin:

”Merkityksiä eivät sisällä vain sanat tai visuaaliset symbolit, vaan esimerkiksi vaatteet, autot tai vaikkapa nyrkkeilyottelut voivat toimia viestinnällisinä merkkeinä. Semiootikot ja muut merkitysten tutkijat puhuvat esimerkiksi vaatteiden, ruumiin tai mainonnan kielestä. Nykyiselle kulttuurin tutkijalle kieliä ja kielenkäyttöä eivät ole vain sanalliset esitykset vaan yhtä lailla muutkin merkitysten tuottamisen keinot kuten kuvalliset, äänelliset, audiovisuaaliset tai jopa sanattoman viestinnän muodot kuten eleet.”(Väliiverrosen, 1998, s. 24)

Tämä tutkielma keskittyy rajoitettuun osaan kielellistä ilmaisua – sen sanalliseen ja kirjalliseen muotoon. On kuitenkin huomioitava, että samasta aiheesta voisi hyvin perustellusti tehdä myös muunlaiseen kielelliseen ilmaisuun keskittyvän tutkimuksen. Yhtenä tämänlaisena esimerkkinä voi mainita Kankaan et al. uutiskuviin keskittyneen tutkimuksen siitä, miten Ukrainan kriisi ja Venäjä esiintyivät suomalaisessa uutismediassa neljän keskeisen uutistapahtuman aikana. Heidän tutkimuksensa pohjautuu niin ikään kehysanalyysiin.(Kangas, Ojala, & Pantti, 2015)

Kielen ilmentymät voidaan nähdä analyttisinä objekteina, joita yleisesti kutsutaan *teksteiksi*. Teksti ei tässä merkityksessä rajoitu kirjoitettuun kielelliseen ilmaisuun, kuten arkikielessä tehdään, vaan teksti voi viitata minkälaiseen tahansa kielellisen ilmaisun muotoon kuten kuvaan. Teksteissä on kyse pohjimmiltaan tutkijan itse luomasta analyttisestä konstruktioista. On lopulta tutkijasta kiinni, mikä erottaa yhden tekstin toisesta – tuleeko saman kirjan eri lukuihin tai kappaleisiin suhtautua erillisinä teksteinä. Tekstit sisältävät myös intertekstuaalisia viittauksia muihin teksteihin, mikä monimutkaistaa asiaa entisestään. Tämän tutkielman perspektiivistä yksittäinen uutinen, uutisartikkeli tai vastaava muodostaa yhden tekstin, mutta en koe että tekstin määritelmän tarkempi erittely on tämän tutkielman yhteydessä tarpeen. Merkitysten muodostumista teksteissä voidaan tarkastella erilaisten analyttisten objektien kautta, joita ovat tässä tutkimuksessa käytetyn kehyksen lisäksi mm. diskurssit, genret, tyyli ja kertomukset.

Sosiaalinen konstruktivismi viittaa jo nimellään rakentumiseen. Teorian mukaan kieli ei ole niinkään viestimistä – objektiivisesta todellisuudesta poimittujen merkitysten välittämistä yksilöltä toiselle – vaan näiden merkitysten rakentamista. Objektiivisen todellisuuden ilmiöt saavat merkityksensä sosiaalisen vuorovaikutuksen kautta: ”[...] kivenmurikka voi tarkoittaa mitä tahansa kiveä, rajapyykkiä, pellolta raivattavaa estettä,

padon rakennusainetta tai taideteosta käyttöyhteydestä riippuen.”(Väliverronen, 1998, s. 18) Konstruktivistiseksi luokiteltavan tutkimuksen sisällä on koulukuntaeroja suhtautumisessa objektiiviseen todellisuuteen. Emanuel Adler on jakanut konstruktivistit ”konservatiiveihin” ja ”radikaaleihin” tämän suhtautumisen suhteen. Konservatiiviset konstruktivistit näkevät sosiaalisen (mm. yhteiskunnan, politiikan ja ihmissuhteiden) todellisuuden rinnakkaisena materiaalisen (esineiden ja olentojen) todellisuuden kanssa, kun taas radikaalien konstruktivistien mukaan kaikki ymmärrys todellisuudesta perustuu sosiaalisesti rakentuneiden merkityksien varaan.(Adler, 1997, ss. 323–324)

Merkitysten muodostuminen sosiaalisen vuorovaikutuksen kautta tarkoittaa, että ne ovat intersubjektiviisiä sekä dynaamisia. Intersubjektivisuus tarkoittaa, että merkitys muodostuu yksilöiden välisessä vuorovaikutuksessa, ja on siten viestijän ja viestin vastaanottajan (yleisön) välinen ainutlaatuinen suhde. Objektiivisten merkitysten muodostaminen sosiaalisesta todellisuudesta on teorian näkökulmasta mahdoton ajatus, vaikka voidaan todeta että jotkut sosiaalisen todellisuuden rakenteet ovat yleisesti jaettuina ja siten vahvasti etabloituneita, kuten kansallisvaltio, raha vaihdon yksikkönä tai sukupuoli. Dynaamisuus tarkoittaa, että merkitykset ovat jatkuvan produktion ja reproduktion tulos. Niillä ei ole annettua pysyvää muotoa, vaan niiden olemassaolo on riippuvainen siitä että niitä toistetaan diskurssissa. Toistamisesta riippuvaisuus tarkoittaa myös, että jopa vahvasti etabloituneet sosiaalisen todellisuuden ”faktat” ovat muutettavissa.

Adlerin määritelmän mukaiset konservatiiviset konstruktivistitkin näkevät, että merkittävä osa siitä, miten käsitämmme ympäröivää todellisuutta, on kielellisesti rakentunut. Kyky hallita yleisesti jaettuja merkityksiä on valtaa. Foucault'n mukaan diskurssit ovat vallankäytön muoto, sillä niiden kautta muodostetaan luodaan ja ylläpidetään instituutioiden ja käytäntöjen välisiä suhteita sekä valtasuhteita yksilöiden välillä.(Väliverronen, 1998, s. 26) Kriittinen diskurssianalyysi perehtyy näiden piilotettujen valta-asemien esiintuomiseen.

4. Aineisto

Tutkielman aineisto koostuu tiedustelulakihanketta käsittelevistä uutisista ja sanomalehtiartikkeleista, jotka ovat julkaistu neljässä levikiltään suuressa suomalaisessa uutislähteessä aikavälillä 18.4.2017 – 1.3.2018. Reuters-instituutin vuonna 2016 julkaiseman raportin mukaan Suomen suosituimmat painetut uutislähteet olivat (järjestyksessä) paikallis- ja kaupunkilehdet, Helsingin Sanomat, Ilta-Sanomat ja Iltalehti. Sähköisistä medioista suosituimpia olivat (järjestyksessä) Ilta-Sanomat, Iltalehti ja Yle Uutiset. (*Reuters Institute Digital News Report 2016*, 2016) Tutkielma käyttää aineistonaan Helsingin Sanomien sanoma-arkistosta saatavaa sisältöä, joka vastaa lehden painettua versiota, sekä Iltalehden, Ilta-Sanomien ja Yle Uutisten verkkolehteä.

4.1 Lehtien valintaperusteet

Ylen TV-uutiset on Suomen suosituin uutislähde, jota vuonna 2016 suomalaisista kertoi ainakin kerran viikossa käyttävän 70%. Ylen TV-uutiset eivät kuitenkaan sovellu tekstuaalisen analyysin kohteeksi, minkä vuoksi tutkielmassa käytetään Yle Uutisten verkkoversiota, jota Reutersin raportin mukaan lähes puolet suomalaisista käyttää viikoittaisena uutislähteenään. Ilta-Sanomat ja Iltalehti ovat Suomen suosituimmat verkkomediat, minkä vuoksi näiden verkkolehtien käyttö aineistona on perusteltua. Helsingin Sanomat on puolestaan Suomen suosituin painettu lehti, minkä vuoksi aineistona käytetään lehden painettua sisältöä. Aiempi kehysanalyysia hyödyntävä mediaan kohdistuva tutkimus Suomessa on lähes poikkeuksetta käyttänyt Helsingin Sanomia aineistonaan.

Iltapäivälehdistön hyödyntäminen tutkimusaineistona on harvinaisempaa kuin perinteisen journalismin. Vaikka Iltalehden ja Ilta-Sanomien viihteellisemmän sisällön journalistiset kriteerit eivät vastaa varsinaisia uutismedioita, on niiden sisällyttäminen perusteltua useasta syystä. Ensinnäkin, molemmat iltapäivälehdet kuuluvat Suomen suosituimpiin uutislähteisiin ja noin viidennekselle suomalaisista ne ovat pääasiallisia uutislähteitä. (*Reuters Institute Digital News Report 2016*, 2016, s. 52) Kehykset ovat kiinnostavia, koska ne vaikuttavat siihen miten yleisö ymmärtää ympäröivän todellisuuden. Loogisesti tämän tutkielman näkökulmasta kiinnostavimpia ovat sellaiset uutislähteet, jotka tavoittavat suurimman yleisön. Tutkimuksen on keskityttävä niihin

medialähteisiin, joita ihmiset käyttävät. Toiseksi, tämä tutkimus ei ole kiinnostunut aineiston journalistisista ansioista. Gamsonia seuraten uutisteksteissä mielenkiintoista eivät ole niiden faktuaalinen sisältö, vaan se miten faktoja tulkitaan, kommentoidaan ja arvioidaan. Toisaalta faktat voivat olla kiinnostavia silloin, kun niiden läsnä- tai poissaolo poikkeaa yleisestä. (Gamson, 1989) Alkuoletuksena on, että tämänkaltainen tulkitseva sisältö on yleisempää ”keltaisen lehdistön” teksteissä kuin konventionaalisisissa uutisissa, joille journalistinen objektiivisuus on tärkeämpi tavoite. Tällä perusteella voi jopa odottaa, että tutkimuksen kannalta iltapäivälehdistö saattaa olla muuhun aineistoon verrattuna kehysanalyysin näkökulmasta hedelmällisempi. Kolmanneksi, keltaisen lehdistön sisällyttäminen konventionaalisten uutislähteiden ohelle antaa myös mahdollisuuden tutkimuksen vertailevalle otteelle. Toisena alkuoletuksena onkin, että havaittavissa tulee olemaan merkittäviä eroja. Esimerkiksi Herkmanin Ilta-Sanomia ja Helsingin Sanomia vertailevan tutkimuksen mukaan Suomessa iltapäivälehtien käyttämät populismia koskevat kehykset poikkesivat hyvin paljon siitä, mitä *laatujournalismissa* esiintyy. (Herkman, 2015, s. 87)

Aineiston valinnan tavoitteena on edustaa laajalti suomalaisten käyttämiä suosittuja uutislähteitä eri muodoissa. Suomalaiset seuraavat nykypäivänä uutisia laajalti niin painettuna kuin digitaalisesti, joten kumpienkin huomioiminen aineistossa on perusteltua. Aineiston valinnan tavoitteena ei ole olla kaiken kattava, vaan olla kylläntynyt otos valtakunnallisesti suosituista uutislähteistä. Video- ja audiomuotoiset uutiset on jätetty aineistosta pois, jotta analyysissa voidaan keskittyä yksinomaan tekstuaaliseen sisältöön. Tämän vuoksi analyysistä on myös jätetty pois aineiston tekstien käyttämä uutiskuvitus sekä kuvatekstit.

Valikoimalla uutislähteitä, jotka ovat osittain konventionaalisia uutislähteitä, osittain iltapäivälehdistöä, sekä osittain painettuja ja osittain verkkolehtiä aineistoon saadaan monipuolisuutta. Myös niiden omistus on monipuolista – ne kattavat niin yksityisomistuksessa kuin julkisessa omistuksessa olevia lähteitä, ja ainoastaan Ilta-Sanomien ja Helsingin Sanomien omistajan (Sanoma oyj) omistuksessa.

Suosituista uutislähteistä ulkopuolelle jäävät MTV-uutiset, paikallis- ja kaupunkilehdet, taloussanomien ja kaupalehti. MTV-uutisten poisjättäminen on perusteltavissa aineiston kylläntymisellä – ilman MTV-uutisia aineisto koostuu jo 205:stä tekstistä, joka antaa riittävästi materiaalia analyysia varten. Tutkimusoletuksena on, että MTV-uutisten

aineisto ei poikkeaisi tulkintakehysten suhteen merkittävästi tutkielman aineistoon sisällytyistä lähteistä. Paikallis- ja kaupunkilehdet jätetään pois, koska tutkielma on kiinnostunut levikiltään suurimmista uutislähteistä. Lisäoletuksena on, että tiedustelulakihanke on valtakunnallisissa lehdissä suuremman huomion kohteena kuin paikallis- ja kaupunkilaislehdissä. Taloussanomien ja Kauppalehti ovat puolestaan erikoistuneet talousmaailman asioihin, ja vaikka kysymykset tiedustelulakien taloudellisista vaikutuksista ovat esiintyneet toistuvasti keskustelussa, on niihin lopulta kiinnitetty suhteellisen vähän huomiota talouden maailmassa.

Aineiston valinta on perusteltua osittain työteknisistä syistä. Osa Helsingin Sanomien sisällöstä on verkossa saatavilla ainoastaan tilaajille, mutta painetun version tekstit ovat ilmaiseksi saatavilla Sanoma arkistosta Turun yliopiston yritystilin kautta. Digitaalisesti saatavilla oleva aineisto on helppo kerätä ja käsitellä, siinä missä video- tai audiomuotoisten uutisten litterointi tai fyysisten sanomalehtien läpikäyminen ja saaminen tietokoneellisesti käsiteltävään muotoon olisi erittäin työlästä yhdelle ihmiselle. Analyysi tehdään tietokoneella NVivo-ohjelmaa hyödyntäen.

Lehtien painettu ja online-sisältö on suureksi osaksi sisällöllisesti samaa – merkittävimmät uutiset esiintyvät molemmissa. Näiden välillä esiintyy kuitenkin eroavaisuuksia. Digitaalisessa uutisoinnissa uutisten kokoon ja näkyvyyteen ei vaikuta sivujärjestys tai palstatila – etusivun uutiset eivät ole samalla tavalla olemassa verkkouutisissa kuin painetuissa lehdissä. Toisaalta digitaalisessa uutisoinnissa uutisten otsikointi on hyvin erilaista kuin painetuissa lehdissä. Painetut lehdet ovat pelkistetympiä, siinä missä digitaalisten uutisten otsikoiden tavoite on usein herättää lukijan huomio ja kerätä klikkauksia. Digitaaliset tekstit voivat myös muuttua päivitysten myötä, mikä paperiversiossa voi tapahtua vain myöhempien korjausten välityksellä. On myös tärkeä huomioida, että suomalaisten merkittävimmät pääasialliset uutislähteet ovat edelleen konventionaaliset tiedotusvälineet, vaikka verkkomedian rooli on vahvistunut vuosi vuodelta. Suomi on myös kansainvälisessä vertailussa yksi ahkerimmista verkkomedian käyttäjistä. (*Reuters Institute Digital News Report 2016*, 2016) Näiden seikkojen vuoksi on perusteltua käyttää niin verkko- kuin paperiversioita aineistona.

Tämä tutkielma käyttää aineistonaan suomalaisesta uutismediasta (kriteerien perusteella) valittuja tekstejä. Politologisesta näkökulmasta mielekkäitä aineistoja

olisivat varmasti myös esim. valtiollisilta instituutioilta, poliittisilta puolueilta ja yhteiskunnallisilta kommentaattoreilta peräisin olevat tekstit – erityisesti koska tulkintakehykset ovat tutkielman teoreettisten oletuksien mukaan intertekstuaalisesti generarajojen läpi toistuvia asioita. On kuitenkin huomioitava, että potentiaalisen aineiston määrä on tutkimustyössä yleensä ääretön, minkä vuoksi tutkijan on aina kyettävä joillain tavoin rajaamaan se. Keskittyminen yksinomaan uutiskirjoituksiin on siis pohjimmiltaan mielivaltainen valinta, mutta välttämätön sellainen. Rajaaminen jättää tilaa tulevalle tutkimukselle, joka voi hyödyntää tämän tutkielman hyödyntämättä jättämiä aineistoja samankaltaisen tematiikan tutkimukseen.

Tiedotusvälineiden roolista on eri näkökulmia. Politologian näkökulmasta huomio kiinnittyy tiedotusvälineiden valta-asemaan, jolloin ne voidaan nähdä neutraalina keskustelun areenana, eliitin välineenä tai itsenäisenä poliittisena toimijana – ”neljäntenä valtionmahtina” Montiesqueun vallan kolmijako-oppiin viitaten. (Paloheimo & Wiberg, 1996, ss. 252–257) Konstruktivistinen näkökulma kiinnittää huomion siihen, miten jaettu sosiaalinen todellisuus rakennetaan tiedotusvälineissä: ”Joukkotiedotusvälineillä on kyky vaikuttaa tietoon, uskomuksiin, arvoihin, sosiaalisiin suhteisiin, sosiaalisiin identiteetteihin. Ne kykenevät tekemään asioista merkityksellisiä sen avulla, miten ne esittävät asiat.”(Fairclough, 1997, s. 10) Päiväjärjestysteorian mukaan uutismedialla on hallitseva asema politiikan päiväjärjestyksen asettamisessa. Mediayleisö kokee merkityksellisiksi ne asiat, joita media käsittelee säännöllisesti ja suurissa määrin, ja vastaavasti asiat jotka jäävät vähälle huomiolle myös koetaan merkityksettömiksi. Huomionarvoista on, että fyysisen maailman tekijöiden vaikutus päiväjärjestyksen asettamisessa on teorian mukaan hyvin vähäistä. (Dolinec, 2010, s. 21) Esimerkiksi terrorismi voi hallita tiettyinä ajanjaksona uutisotsikoita, vaikka tosiasiaa auto-onnettomuudet tai sydän- ja verisuonitaudit muodostaisivat merkittävämmän uhan lukijakunnan enemmistölle. Kriittisen teorian näkökulmasta uutismedia on tärkeä poliittisen tutkimuksen kohde, sillä media omaa hegemonista voimaa. Sillä on vaikutusvaltaa vaikuttaa siihen, miten asiat nähdään ja tulkitaan. Median usein omaavat suorat tai epäsuorat siteet valtaeliitteihin ovat tästä näkökulmasta hyvin merkityksellisiä. (Fairclough, 1997)

4.2 Aineistotekstien valintakriteerit

Aineisto on koottu aikavälillä 18.4.2017 – 1.3.2018 julkaistuista uutisista ja artikkeleista, jotka on julkaistu Helsingin Sanomissa sekä Yle Uutisten, Ilta-Sanomien ja Iltalehden verkkolehdistä. Aineiston tekstit on kerätty lehtien kotisivuilta (iltalehti.fi, yle.fi/uutiset ja is.fi) sekä Helsingin Sanomien osalta Sanoma arkistosta (yritysakisto.sanoma.fi). Sanoma arkisto sisältää Helsingin Sanomien painatussessa versiossa esiintyneiden uutisten digitoituja versioita, joista on karsittu pois kuvat ja kuvatekstit.

Aineistotekstien valinnassa tavoitteena on ollut kerätä kattava otos tiedustelulakihanketta käsittelevästä uutisoinnista tutkittavalta aikaväliltä. Aineiston kokoamisen ensimmäisessä vaiheessa kerättiin tekstejä lähdesivustojen hakutoimintojen kautta. Tässä vaiheessa käytettiin lukuisia eri hakusanoja. Suurimmat hakutulosten määrät saavutettiin termeillä *tiedustelu* tai *tiedustelulaki*. Molempien hakusanojen käyttö oli tarpeen, sillä pelkkä *tiedustelu*-termi ei aina kattanut kaikkea sitä, mitä *tiedustelulaki*-termillä oli löydettävissä. Muita käytettyjä hakusanoja olivat *tietoliikenne*, *tiedonhankinta*, *massavalvonta* ja *urkinta*, mutta näitä käyttämällä uusia tuloksia löytyi harvoin muutamaa kappaletta enemmän. Wildcardeja (*tiedustelula**) käytettiin apuna Sanoma arkiston haussa, joka tuki niiden käyttöä, mutta sillä ei tehnyt eroa hakutulosten määrään. Hakusanojen lisäksi Yle-uutisten uutishaussa hyödynnettiin uutisten löytämisessä myös Yle-uutisten omia tageja *tiedustelulaki*, *tietoliikennetiedustelu* ja *tiedustelulainsäädäntö*. Iltalehden uutisia haettiin lehden kotisivun haun lisäksi kohdistetulla Google-haulla hakusanoja *tiedustelu* ja *tiedustelulaki* käyttäen. Lopputuloksena kerääntyi yli 300 uutista, artikkelia ja muuta tekstiä. Tämä tekstimassa ei välttämättä sisällä kaikkea aineiston lehdistä löytyvää tiedustelulakihanketta käsittelevää materiaalia, mutta kaiken kattavuus ei joka tapauksessa ole edes tavoitteena. Oletuksena on kuitenkin, että kyseessä on vähintäänkin kattava otos tiedustelulakihanketta käsittelevistä teksteistä.

Aineiston kokoamisen toisessa vaiheessa yli 300 tekstiä käsittävää massaa pyrittiin kaventamaan. Käytännössä tämä tehtiin lukemalla tekstit läpi, ja karsimalla pois epäolennaiset ja tulevan analyysin suhteen turhat tekstit. Pois karsittiin kaikki uutiset, jotka eivät selvästi liittyneet mitenkään Suomen tiedustelulakeihin tai lakihankkeeseen. Erityisesti *tiedustelu*-hakusanan kanssa näitä tuloksia tuli hyvinkin paljon.

Erityishuomiona aineistosta jätettiin pois Tikkakosken viestikookeskuksen tapausta käsitteleviä artikkeleita jos ne eivät liittäneet tapausta suurempaan keskusteluun tiedustelulaeista. Pois karsittiin myös uutiskoosteet sekä -tiivistelmät, yleisönosastokirjoitukset sekä lehtien toimituksen ulkopuolisten henkilöiden kirjoittamat kommentit. Kommentit ja ns. mielipidekirjoitukset sisällytettiin aineistoon, jos kirjoittaja esiintyi lehden toimituksen nimissä.

Lopulta aineistoksi valikoitui 205 kappaletta tekstejä, joista 58 oli Helsingin Sanomista, 42 Iltalehdestä, 51 Ilta-Sanomista ja 54 Yle Uutisista. Genreiltään tekstit ovat uutisia, artikkeleita, analyyseja, kommentteja ja pääkirjoituksia. Aineiston tekstit eivät jakaudu tasaisesti ajallisesti, vaan ne keskittyvät suurilta osin ”ryppäisiin”. Aikavälillä 18.-22. huhtikuuta 2017 julkaistiin 35, aikavälillä 19.-26. elokuuta 43, aikavälillä 16.-22. joulukuuta 25 ja aikavälillä 25. tammikuuta – 26. helmikuuta 2018 julkaistiin 60 artikkelia. Aineistossa on myös ”hiljaisia kausia” – esimerkiksi heinäkuulle osuu vain kaksi ja marraskuulle ainoastaan yksi teksti. Edellä mainittujen ryppäiden ulkopuolella on 42 tekstiä.

Ryppäät sijoittuvat merkittävien tiedustelulakeja koskevien uutistapahtumien ympärille: Työryhmät julkaisivat tiedustelulakien luonnokset 18. huhtikuuta 2017, Turun puukkoisku tapahtui 18. elokuuta ja suuren kohun synnyttänyt viestikookeskusta käsittelevä artikkeli julkaistiin Helsingin Sanomissa 16. joulukuuta. Viimeinen rypäs liittyy lakien eduskuntakäsittelyyn. Hallituksen esitykset annettiin eduskunnalle 25. tammikuuta 2018, mitä seurasi kuukautta myöhemmin lakien eduskuntakäsittely.

5. Analyysi

Analyysin ensimmäinen vaihe koostui aineiston teorian *ohjaamasta* syväluennasta. Teksteistä etsittiin teorian ohjaamana toistuvia intertekstuaalisia muotoja – faktoja, iskulauseita, stereotyyppisiä, moraalisia väittämiä, esimerkkejä, kuvailuja, metaforia sekä toistuvasti esiintyviä tiedonlähteitä. Tavoitteena oli tehdä *ensisijainen luenta* – kirjoittajan tarkoittaman tulkinnan tavoittaminen. Yhdistelemällä näitä kattokäsitteiden alle – esim. viittaukset Turun puukkoiskuihin kattokäsitteen *terrorismi* alle, ja terrorismin kattokäsitteen *turvallisuusuhkat* alle – ja arvioimalla, mitkä muodot esiintyivät toistensa kanssa ja mitkä eivät, aineistosta alettiin muodostamaan tulkintakehyksiä.

Aineiston teksteistä on eroteltu neljä tulkintakehystä. Aineisto on jaettu jokaisen tekstin sisältämän *ensisijaisen kehyksen* perusteella yhteen neljästä ryhmästä.

1. Tasapainon kehys
2. Uhan kehys
3. Uudistuksen kehys
4. Poliittisen konfliktin kehys

Kehykset ovat intertekstuaalisesti toistuvia rakenteita, ja olisi virheellistä olettaa että teksti voisi sisältää ainoastaan yhdenlaisia kehyksiä. Entmanin mukaan yksi lause voi sisältää samanaikaisesti useamman kehyksen, ja kehyksen voi ”aktivoida” pienimillään jopa yksi sana.(Entman, 1993) Yksittäiset tekstit sisältävät aina viittauksia useampiin intertekstuaalisiin kokonaisuuksiin samanaikaisesti. Yksittäinen artikkeli voi esimerkiksi sisältää käsityksiä tiedustelulaeista tarpeellisena ratkaisuna välittömälle terrorismin uhkalle, mutta myös samalla sisältää tulkintoja tiedustelulaeista poliittisen kamppailun kohteena. Aikaisemmassa tutkimuksessa analyysissa on kuitenkin eroteltu teksteistä *dominantteja kehyksiä*. Esimerkiksi Juha Herkman ja Anu-Liisa Rönkä ovat tutkimuksissaan(Herkman, 2015; Rönkä, 2011) käyttäneet ensisijaisen kehyksen käsitettä. Ensisijaisen kehyksen avulla pyritään arvioimaan, mitä kirjoittaja pyrkii tekstillään viestimään – minkä kehyksen kautta tekstiä olisi luontevinta tulkita.

Ensisijaisen kehyksen määrittäminen auttaa aineiston kvantifioinnissa, mikä tekee erilaisten vertailujen tekemisestä mahdollista mm. ajallisesti ja lehtikohtaisesti.

Ensisijaisen kehyksen valinta perustuu tässä tutkielmassa vahvasti siihen, kuinka usein kullekin kehykselle ominaisia kielellisiä piirteitä tekstissä esiintyy. Epäselvissä tapauksissa – esimerkiksi sellaisissa, joissa useammalle kehykselle ominaiset piirteet esiintyvät yksittäisessä tekstissä suurin piirtein yhtä paljon – ratkaisee näiden piirteiden sijainti tekstin sisällä. Artikkelin johdanto- ja lopetuskappaleet ovat painoarvoltaan merkittävämpiä, mutta etenkin otsikko määrittää usein lopullisesti, mikä määrittää kunkin tekstin ensisijaisen kehyksen. On kuitenkin huomioitava, että ensisijaisen kehyksen käsite on lopulta hyvin tulkinnanvarainen. Ensisijaisen kehyksen käyttäminen osana analyysia on kuitenkin perusteltua, sillä se on pätevä keino saada aineistosta lukumäärällistä informaatiota analyysin tueksi.

5.1 Tasapainon kehys

”Tiedustelulaki on yksi keino torjua terrorismia Suomessa. Samalla on jäänyt huomaamatta, että uusi laki antaisi salaiselle poliisille, suojelupoliisille (Supo) ja Puolustusvoimille oikeuden loukata syvästi suomalaisten yksityisyyttä ilman, että asiasta pitää ehdottomasti kertoa kohteille jälkikäteen. [...] Myös arkijärjellä voi ajatella, että poikkeukselliset tiedusteluvaltuudet edellyttävät poikkeuksellista kertomisvelvollisuutta niiden kohteeksi joutuneille kansalaisille. Supolle ja Puolustusvoimille esitetyt valtuudet ovat poikkeuksellisia, koska viranomaiset voivat käyttää niitä ilman konkreettista rikosepäilyä. Kansalaisten informoiminen jälkikäteen lienee lopulta myös tiedusteluviranomaisten etujen mukaista. Demokratia murentuu varmimmin niin, että kansalaiset saavat jatkuvasti epäillä viranomaisten rikkovan lakeja tai hyviä tapoja julkisuudelta piilossa. Jos laissa selvästi säädetään, että kaikesta tarkkailusta saa tietää ennemmin tai myöhemmin, luottamus Supoon ja muihin tiedusteluviranomaisiin säilyy varmimmin. Piiloon jäävä tarkkailu murentaa demokratiaa.”(Helsingin Sanomat 26.8.2017. Tiedustelun pitää kertoa itsestään kansalaisille. Näkökulma.)

Tasapainon kehyksessä tiedustelulakihanke nähdään asiana, jolla on vaikutuksia yksilön oikeuksien ja kansallisen turvallisuuden väliseen suhteeseen. Uusilla tiedustelulaeilla kuvataan olevan yksinomaan negatiivinen vaikutus kansalaisten oikeuksiin, etenkin oikeuteen yksityisyyteen, mutta toisaalta niillä nähdään olevan positiivinen vaikutus kansalliseen turvallisuuteen, jota kehyksessä katsotaan uhkaavan erinäiset tekijät kuten esimerkiksi lisääntynyt kansainvälinen terrorismi. Tasapainon kehyksessä nähdään, että tiedustelulakeja säädettäessä yksilön oikeuksien ja kansallisen turvallisuuden välillä olisi ensisijaisen tärkeää ylläpitää *tasapainoa*. Tämän vuoksi lainsäätäjiltä tulisi edellyttää lakeja kohden enemmän pohdintaa ja huolellista arviointia, ja lakeihin

toivottaisiin sisällytettävän riittäviä suoja yksilönoikeuksien varjelemiseksi – *tasapainottamaan yksilöiden oikeuksiin kajoamista*.

Tiedustelulaeilla kuvataan olevan hyvin negatiivinen vaikutus yksilöiden perusoikeuksiin – pääasiassa oikeuteen yksityisyyteen. Näistä vaikutuksista puhutaan erilaisin negatiivisin termein. Esimerkiksi kansalaisten yksityisyyttä *rikotaan, loukataan syvästi*, siihen *puututaan syvästi* tai *kajotaan*, ja yksityisyyden suoja *vaarantuu, siihen puututaan*, ja sitä *uhataan, löyhennetään, rajataan, kavennetaan* tai *rikotaan*. Tiedustelulakien mahdollistama valvonta määrittää yksityisyyden loukkaamiseksi. Helsingin Sanomien Tuomo Pietiläinen kuvaa lain tuomia muutoksia 4. toukokuuta julkaistussa artikkelissaan oikeutena *loukata syvästi yksityisyyttä*: ”Suunnitteilla oleva tiedustelulaki taas antaisi salaiselle poliisille Supolle oikeuden loukata syvästi suomalaisten yksityisyyttä ilman, että asiasta pitää ehdottomasti kertoa kohteille jälkikäteen.”(Helsingin Sanomat 4.5.2017. Julkisuuslait ajan tasalle ennen uusia salailukohuja. Näkökulma.) Elokuun 1. julkaistussa Ylen uutisessa kirjoitetaan niin ikään *syväälle yksityisyyden suojaan puuttumisesta*: ”Ja juuri tässä piilee se kohta, joka pakottaa perustuslain muuttamiseen: puuttuminen syväälle kansalaisten yksityisyyden suojaan – perustuslain pykälään 10 eli ns. kirjesalaisuuteen.”(Yle Uutiset 1.8.2017.) Yksityisyyden loukkaaminen kuvataan myös itse lakien perimmäisenä ominaisuutena.

”Tiedustelulait - Perustuslain muutos, jolla yksityisen viestin salaisuuden suoja rajoitetaan.”(Helsingin Sanomat 21.2.2018.)

”HS kertoi torstaina ja perjantaina, että Puolustusvoimien ja Supon väki lobbasi kansanedustajille tiheään tiedustelulakeja, jotka puuttuisivat syvästi suomalaisten yksityisyyteen ilman rikosepäilyjä.”(Helsingin Sanomat 14.10.2017. Uskottava lobbari esiintyy sotilaspuvussa. Analyysi.)

Tiedustelulakien negatiivinen vaikutus kansalaisten yksityisyyteen tulee esille myös esimerkeissä, joilla kuvataan niiden potentiaalisia seurauksia ihmisten arkiseen elämään. Esimerkiksi Helsingin Sanomien Pietiläinen kuvaa, miten ”lakiluonnoksen mukaan kansalaista saa esimerkiksi tarkkailla suunnitelmallisesti, häntä saa puhuttaa väärällä henkilöllisyydellä ja hänen työpaikallaan saa käydä vaivihkaisesti penkomassa asioita.”(Helsingin Sanomat 26.8.2017. Tiedustelun pitää kertoa itsestään kansalaisille. Näkökulma.) Tavallisten kansalaisten päivittäinen Internetin käyttö – *internet-liikenne, sähköpostit, some-viestit, Facebook-keskustelut ja selfiet* – tuodaan esiin

tietoliikennetiedustelun potentiaalisenä kohteena. HS:n uutinen joulukuulta kertoo, että lakiluonnos mahdollistaisi *peitetöiminnan sosiaalisessa mediassa* ja elävöittää tätä kuvailemalla, miten ”nuoren amerikkalaisnaisen Facebook-profiilin takana voisi olla vaikka suomalainen tiedustelu-upseeri.”(Helsingin Sanomat 22.12.2017.) Joissain yhteyksissä toimittajat ja haastateltavat kieltävät, että tavallisten ihmisten internetin käyttö olisi uhattuna, mutta on huomionarvoista, että tiedusteluhankkeen positiivisemmassa valossa näkevät ottavan asian myös puheeksi.

Merkittävänä tiedustelulakien piirteenä tasapainon kehyksessä pidetään sitä, että tiedustelukeinot voisivat uusien lakien myötä kohdistua yksilöihin, joita ei epäillä rikoksesta. Tällöin puhutaan tiedustelukeinojen hyödyntämisestä *ilman rikosepäilyä*. Esimerkiksi HS:n artikkeli helmikuulta kuvailee, miten ”Supo ja Puolustusvoimatkin -saisivat kerätä tiedustelutietoja, vaikka ketään ei epäillä rikoksesta.”(Helsingin Sanomat 20.2.2018) Tämä herättää kuvan syyttömästä kansalaisesta, joka päättyy tiedustelun kohteeksi. Toisissa yhteyksissä puhutaan *konkreettisen, varsinaisen tai selvän rikosepäilyn* puuttumisesta, jolloin tiedustelun kohteeksi syyllisyys tai syyttömyys on epävarmaa. Ylen uutinen tammikuulta kertoo, että ”Supolle halutaan valtuudet tiedusteluun myös ilman **konkreettista** rikosepäilyä.”(Yle Uutiset 25.1.2018; korostukset tässä ja vastedes tämän tutkijan lisäämiä) Rikossidonnaisuuden puutetta kuvaillaan myös tiedustelutoimintana *ennen rikosepäilyä*, milloin tiedustelun kohteen syyllisyydestä luodaan varmempi vaikutelma. Esimerkiksi Ilta-Sanomien uutisessa elokuulta kirjoitetaan, miten ”salaisia tiedonhankintakeinoja saisi käyttää varhaisemmassa vaiheessa tuntemattoman uhkan havaitsemiseksi, kun tiedossa **ei vielä ole** konkreettista rikosepäilyä.”(Ilta-Sanomat 23.8.2017)

Tiedustelun kohteeksi henkilöidään teksteissä rikollisten kuten *terroristien* ja muiden *pahisten* ohella myös tavallinen ihminen – *pieni ihminen, yksityiset ihmiset, suomalaiset, yksilöt, tavalliset kansalaiset* tai *Matti Meikäläinen*. Esimerkiksi Ilta-Sanomat kysyy 19. huhtikuuta julkaistussa uutisessa haastatellulta Supon päällikkö Antti Pelttarilta: ”Pitääkö tavallisen mattimeikäläisen olla huolissaan sähköposteistaan?”(Ilta-Sanomat 19.4.2017) Ylen 25. tammikuuta julkaistussa uutisessa esitetään retorinen kysymys: ”Pienen ihmisen urkinta laajenee?”(Yle Uutiset 25.1.2018) Lukijan on helppo identifioitua tähän tiedustelun kohteeksi päätyvään tavalliseen kansalaiseen, ja sitä kautta omaksua miten tiedustelulla voisi tulevaisuudessa olla

vaikutuksia hänen elämäänsä. Itse lukija tuodaan tekstiin mukaan minä-pronominin käytön kautta. Yle Uutisten Kaisu Jansson kysyy 9. joulukuuta julkaistussa artikkelissa ”voisiko poliisi lukea juuri minun sähköpostini tai pikaviestini ja kuunnella keskustelujani baarissa”.(Yle Uutiset 9.12.2017) Helsingin Sanomissa 26. tammikuuta julkaistussa artikkelissa esitetään samankaltainen kysymys: ”Saanko tietää, jos minua valvotaan?”(Helsingin Sanomat 26.1.2018.) Lukijan tuodaan myös mukaan suoraan puhuttelemalla. Tätä tehokeinoa hyödyntävät muutamat aineiston tekstit, joissa se esiintyy erityisesti niiden otsikoissa.

”Varo baarimikkoa, hän voi olla kohta Supon poliisi”(Yle Uutiset 8.12.2017. Analyysi: Varo baarimikkoa, hän voi olla kohta Supon poliisi. Analyysi.)

”Uusilla tiedustelulaeilla voi olla vaikutusta sinunkin elämääsi – Katso tästä lakipaketin pääkohdat”(Yle Uutiset 25.1.2018.)

”Miksei poliisi voisi katsella, kun vedät käteen?”(Iltalehti 25.8.2017. Miksei poliisi voisi katsella, kun vedät käteen?. Kolumni.)

Luonnosteltuihin lakeihin ei ole sisällytetty ehdotonta ilmoitusvelvollisuutta tiedustelun kohteelle kaikista häneen kohdistuneista tiedustelun muodoista. Tasapainon kehyksessä tätä tarkastellaan kohteena olevan yksilön näkökulmasta. Teksteissä esiintyvät esimerkit kuvailevat, miten kansalaiseen voi kohdistua eri tiedustelun muotoja ilman, että hän saisi tietää asiasta. Ehdottoman ilmoitusvelvollisuuden puute kuvataan kehyksessä siten, että viranomaiset voivat mielivaltaisesti jättää kertomatta tiedustelusta. HS:n Tuomo Pietiläinen kirjoittaa, että vaikka kansalaisen työpaikalla saisi käydä *vaivihkaa penkomassa*, ”velvollisuutta ilmoittaa tällaisesta tiedustelutoiminnasta kohteelle ei lakiluonnosten mukaan ole.”(Helsingin Sanomat 26.8.2017. Tiedustelun pitää kertoa itsestään kansalaisille. Näkökulma.) HS:n Eeva Palojärvi ja Pietiläinen kirjoittavat, miten ”Lakiluonnos ei anna suomalaisille ehdotonta oikeutta tietää heihin kohdistuneesta tiedustelusta. Supo ja Puolustusvoimat voisivat muun muassa tehdä salaisia vierailuja työpaikoille ilman, että siitä kerrottaisiin koskaan kansalaisille.”(Helsingin Sanomat 15.12.2017.)

Tasapainon kehyksessä kansalainen ”ei saisi enää varmuudella tietää”(Helsingin Sanomat 18.4.2017.) häneen kohdistuneesta tiedustelusta. Tietoa tiedustelusta ei välttämättä annettaisi milloinkaan, jolloin se jäisi kansalaiselta *pimentoon ikuisesti*. Kansalainen joutuu epä tietoisuuden tilaan siitä, tarkkaillaanko häntä vai ei. Ylen uutisessa 9. joulukuuta kysytään: ”Saisinko **koskaan** tietää, että minua on

valvottu?”(Yle Uutiset 9.12.2017) HS:n Elina Kervinen kirjoittaa 18. helmikuuta julkaistussa artikkelissa: ”Demokratia murentuu varmimmin niin, että **kansalaiset saavat jatkuvasti epäillä** viranomaisten rikkovan lakeja tai hyviä tapoja julkisuudelta piilossa.”(Helsingin Sanomat 26.8.2017. Tiedustelun pitää kertoa itsestään kansalaisille. Näkökulma.) Epätietoisuus ei koske ainoastaan yksittäistä kansalaista, vaan myös journalistit jäävät *salamyhkäisyyden verhon* toiselle puolelle:

”[...] sotilastiedustelu on kehittänyt itselleen salaisia toimintamalleja, joita ei ole koskaan hyväksytty eduskunnassa eikä avattu ulkopuolisille. Salainen on myös paikka, johon työryhmä päätti ensi töikseen käydä tutustumassa [...] MOT valitti korkeimpaan hallinto-oikeuteen saakka, kun toimittajat eivät saaneet perustietojakaan Tikkakoskella toimivasta yksiköstä. Ylen toimittajat joutuivat tyytymään korkeimman hallinto-oikeuden vuoden 2007 päätökseen, jonka mukaan yksikön organisaatio, toimintasuunnitelma, asiakkaat ja kansainvälinen yhteistyö ovat salaisia. Poikkeuksen tekivät toimintakertomus ja strategia. Ne ovat erittäin salaisia.”(Helsingin Sanomat 16.12.2017.)

Tiedustelutoimintaa luonnehditaan *salaperäiseksi, salamyhkäiseksi ja vaivihkaiseksi* toiminnaksi, jota suorittaa *näkymätön ja salainen* ”veljes- ja sisarkunta.”(Helsingin Sanomat 20.7.2017. Tuskastuttavat tiedustelulait. Merkintöjä.) Toimintaa suoritetaan *täydellisessä hiljaisuudessa*, ilman että kansalaisille ”luovutettaisiin edes perustietoja.”(Helsingin Sanomat 22.12.2017.) Tämä salamyhkäisyys on läpinäkyvyyden kehyksessä tiedustelutoiminnan keskeinen piirre, mikä tulee esille myös käytetyissä uutisotsikoissa: ”Julkisuuslait ajan tasalle ennen uusia salailukohuja”, ”Kirjeitä auki salaa ja etsintöjä työpaikoille”, ”Niinistö: Siviilejä saa tiedustella salaisesti”, ”Salainen yksikkö saisi siepata sähköpostejasi” ja ”Suomi salaa enemmän kuin monet muut”. Salamyhkäisyyden vuoksi ihmiset ovat jatkuvan epätietoisuuden varassa sen suhteen, mitä viranomaiset tosiasiallisesti tekevät.

Tasapainon kehyksessä luodaan selkeä yhteys kansalaisten yksityisyyden loukkaamisen ja tiedustelulakien säätämisen välille. Kehyksen puitteissa ei ole kyseenalaista, etteikö yksityisyys olisi eräs lakien säätämisen suurimmista kustannuksista. Kehyksen tunnistamista kustannuksista huolimatta lakien tarpeellisuutta ei siinä juurikaan kyseenalaisteta. Koko aineistossa tätä kantaa edustavat ainoastaan haastatellut professori Martin Scheinin ja tietovuotaja Edward Snowden. Lait nähdään kehyksessä tarpeelliseksi, koska niillä on positiivisia vaikutuksia kansalliseen turvallisuuteen. Perusoikeuksissa on kyse yksilön oikeuksista, mikä näyttäytyy tasapainon kehyksessä siten, että tiedustelutoiminnan kohteena kuvataan tavalliset kansalaiset ja heidän arkensa. Sitä vastoin turvallisuudesta ei puhuta yksilöiden tai kansalaisten

turvallisuutena, vaan pääasiassa *kansallisena turvallisuutena*. Kehyksen puitteissa luodaan siis kuva tilanteesta, jossa kansalaiset joutuvat luopumaan yksilöllisistä oikeuksistaan abstraktin *kansallisen edun*, joka ei välttämättä suoraan kosketa heitä, vuoksi.

Turvallisuussyihin ei kuitenkaan suhtauduta kehyksessä kritiikittömästi. Vaikka tekstissä nähtäisiin turvallisuuden lisääminen tarpeellisena asiana, esitetään tämä koettu turvallisuushyöty usein yhdessä niiden kustannuksien kanssa, jotka lakien säätäminen aiheuttaisi yksilön perusoikeuksille kuten oikeudelle yksityisyyteen.

”Tiedustelulaki on yksi keino torjua terrorismia Suomessa. Samalla on jäänyt huomaamatta, että uusi laki antaisi salaiselle poliisille, suojelupoliisille (Supo) ja Puolustusvoimille oikeuden loukata syvästi suomalaisten yksityisyyttä ilman, että asiasta pitää ehdottomasti kertoa kohteille jälkikäteen.”(Helsingin Sanomat 26.8.2017. Tiedustelun pitää kertoa itsestään kansalaisille. Näkökulma.)

”Hallituksen peruste lain säätämiseen on kansallisen turvallisuuden lisääminen, etenkin terrorismin torjuminen. Se haluaa lait läpi jo tällä vaalikaudella, mikä tarkoittaa että perustuslain turvaamaa viestin yksityisyyden suojaa pitäisi heikentää nopeasti, poikkeusmenettelyllä.”(Yle Uutiset 20.2.2018)

Suhtautuminen tiedustelulakien perusteena käytettyihin turvallisuusuhkiin vaihtelee kehyksen sisällä. Joissain teksteissä puhutaan ”kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavasta toiminnasta”(Yle Uutiset 25.1.2018.), *vakavista uhkista* tai *terrorismista* tiedustelutoiminnan perusteena ilman, että näitä asioita kyseenalaistetaan. Toisissa yhteyksissä turvallisuusuhkien olemassaoloon suhtaudutaan varovaisen skeptisesti – ”tiedustelulakien säätäminen voi olla tarpeellista turvallisuuden takia”(Helsingin Sanomat 14.10.2017. Uskottava lobbari esiintyy sotilaspuvussa. Analyysi.) – tai ne kuvataan lain kannattajien subjektiivisina tulkintoina. Esimerkiksi HS:n Matti Kalliokoski kirjoittaa 7. toukokuuta julkaistussa kolumnissaan: ”Suomalaisten turvallisuuden parantaminen on **varmasti monen poliitikon mielessä**, kun aihepiiriin liittyviä lakeja tulee eduskunnan käsittelyyn.”(Helsingin Sanomat 7.5.2017. Niinistö vaikuttaa myös olemalla hiljaa aikeistaan. Kolumni.) Yle Uutisten Harri Palmolahti puolestaan kuvailee 7. kesäkuuta, miten ”Suomessa päättäjät puuhaavat liki paniikissa tiedustelulakia. Se koettelee perustuslain rajoja, mutta halutaan silti säätää kiireellisenä, koska **turvallisuustilanne nähdään niin huolestuttavana**.”(Yle Uutiset 7.6.2017) Puheet turvallisuusuhkista ja turvallisuustilanteen muutoksesta ovat kuitenkin merkittävämpi osa muita tässä tutkielmassa eriteltyjä tulkintakehyksiä – eritoten *uhan kehystä* (5.2) ja *uudistuksen kehystä* (5.3).

Tasapainon kehykseen sisältyy keskustelu *massavalvonnasta*. Massavalvonta liittyy erityisesti tiedustelulakeihin sisältyvään tietoliikennetiedusteluun, joka antaisi viranomaisille oikeuden suodattaa Suomen ja ulkomaiden välistä Internet-liikennettä. Viittauksia massavalvontaan on noin viidesosassa aineiston 205:stä tekstistä, mutta vaikka termi on laajasti käytetty, sille ei löydy mitään yleistä jaettua määritelmää. Massavalvonta nähdään *uhkana*, *riskinä* ja synonyymina *urkinnalle*, ja sen katsotaan olevan *yksityisyyttä loukkaavaa ja kiellettyä*. Se on yksiselitteisen negatiivinen asia, jota tiedustelulakeihin kriittisesti suhtautuvat pyrkivät torjumaan, ja jonka lakien kannattajat kiistävän olevan kyseessä.

Aineiston teksteissä toimittajat eivät väitä, että tiedustelulaeissa olisi välttämättä kyse massavalvonnasta, vaikka tämänkaltaisia argumentteja löytyy muutamalta kriitikolta. Esimerkiksi Iltalehden haastattelema tietovuotaja Edward Snowden luonnehtii suunniteltuja tiedustelulakeja *vakoiluksi*. (Iltalehti 4.5.2017.) Yle Uutisten siteeraaman professori Martin Scheininin mukaan tietoliikennetiedustelu on massavalvontaa: ”Tietoliikennekaapelin seuranta on massavalvontaa. Tästä on EU-tuomioistuimen päätös.” (Yle Uutiset 8.2.2018.) Tiedustelulakien ja massavalvonnan välille ei kuitenkaan yleisesti rakenneta suoraa yhteyttä, vaan massavalvonta nähdään seurauksena siitä, että lainsäädäntötyössä on epäonnistuttu. Helsingin Sanomien Jarmo Huhtanen kirjoittaa heinäkuun 20. julkaistussa kommentissa: ”Tiedustelulakiehdotusten laatijat tietävät, että lait tarvitsevat suomalaisten laajan tuen, eikä tukea synny ilman tehokasta valvontaa. **Muuten käy niin, että tiedustelulaki muuttuu kansan suussa urkintalaiksi.**” (Helsingin Sanomat 20.7.2017. Tuskastuttavat tiedustelulait. Merkintöjä.)

Enemmän kuin konkreettisesta asiasta, massavalvonnassa on kyse mielikuvasta – pelkokuvasta, mihin tiedustelulait voisivat pahimmassa tapauksessa johtaa. Mielikuvaan liitetään olennaisina ominaisuuksina tavalliseen kansalaiseen kohdistuminen, tiedustelun kohteeksi joutuminen ilman konkreettista rikosepäilyä, rajaamattomuus, kohdentamattomuus ja kaiken kattavuus. Esimerkiksi Ilta-Sanomien siteeraama kansanedustaja Mika Kari (sd) kuvailee massavalvontaa puolueen nimissä esitetyn vaatimuksen kautta: ”Ensimmäinen vaatimuksemme on, että eduskunnassa hyväksyttävä lainsäädäntö on **täsmällistä ja tarkkarajaista, eikä** saa mahdollistaa suomalaisten viestintään kohdistuvaa **kohdentamatonta massavalvontaa.**” (Ilta-

Sanomat 20.2.2018.) Iltalehden tiedustelulakeja puoltavassa pääkirjoituksessa tammikuulta kirjoitetaan:

”Uuden tiedustelulakiesityksen perusteella näyttää siltä, että **pelkoa summittaisesta kansalaisten massavalvonnasta ei ole, sillä tietoliikennetiedustelulle on määrätty rajatut kohteet**, kuten terrorismi, joukkotuhousteiden valmistus, tai ulkomainen tiedustelutoiminta.”(Iltalehti 4.5.2017.)

Luvussa 3.2 esiteltiin Entmanin teoreettiseen kehikkoon, jossa kehykset koostuvat ongelmista ja niiden ratkaisuista, tasapainon kehys ei sovi täysin ongelmattomasti. Ongelma ja sen ratkaisu pyörivät molemmat *tasapainon* tematiikan ympärillä. Kehyksen ongelmana voidaan nähdä *epätasapaino* -- toistensa kanssa ristiriidassa olevien kansallisen turvallisuuden tarpeiden ja yksilöiden oikeuksien säilyttämisen monimutkainen yhtälö. Ratkaisu olisi sitä vastoin *tasapainon* saavuttaminen näiden kahden välille.

Tasapainon käsite esiintyy teksteissä eri tavoin. Vaa’an kielikuvia, joissa turvallisuus ja yksityisyys sijoitetaan kielikuvallisen vaa’an vastakkaisiin kuppeihin, esiintyy useassa tekstissä. Esimerkiksi 18. helmikuuta Helsingin Sanomissa ilmestynyt artikkeli on otsikoitu ”Turvallisuus ja yksityisyys vaakakupissa”(Helsingin Sanomat 18.2.2018.). Iltalehden pääkirjoitus 19. helmikuuta puolestaan omaa otsikon ”Yksityisyyden suoja ja turvallisuus puntarissa”. Lainsäätäjien työtä kuvataan tasapainon kehyksessä mm. *puntaroimisena, punnintana ja punnitsemisena*. Kyse on työstä, jonka lopullisena tavoitteena on saavuttaa *tasapaino*. Lainsäädäntötyötä tällä tavoin kuvaa esimerkiksi edellä mainittu Iltalehden pääkirjoitus: ”Lainsäädännössä onkin päästävää riittävän hyvään tasapainoon yksityisyyden suojan ja kansallisen turvallisuuden vaatiman tiedustelun välillä.”(Iltalehti 19.2.2018. Pääkirjoitus: Yksityisyyden suoja ja turvallisuus puntarissa.) Tasapainon saavuttamisesta puhuu myös Ilta-Sanomien haastattelema puolustusvoimien tiedustelupäällikkö Harri Ohra-aho: ”Ohra-ahon mielestä suomalaisten yksityisyyden suoja ja kansallinen turvallisuus ovat tasapainossa valmiissa lakiesityksissä.”(Ilta-Sanomat 31.1.2018.)

Tasapainon saavuttamisen nähdään kehyksessä edellyttävän käytännössä syvää pohdintaa ja tarkkuutta lakien suhteen. Tarkkuudesta kirjoitetaan esimerkiksi Iltalehden pääkirjoituksessa 17. joulukuuta: ”Kansalaisten perusoikeuksien kaventamisen ja turvallisuuden välillä vallitsee **herkkä tasapaino, joka vaatii lainsäätäjältä tarkkuutta**.”(Iltalehti 17.12.2017. Pääkirjoitus: Tiedustelulta ei voi vaatia avoimuutta.)

Helsingin Sanomien uutisessa 7. toukokuuta kerrotaan, että lakien ”käsittely edellyttää kuitenkin paljon perehtymistä, ja osa esityksistä herättää myös aiheellisia vastakysymyksiä.” Kansanedustaja Antti Lindtman (sd.) kommentoi Iltä-Sanomien uutisessa 25. tammikuuta: ”Kyseessä on valtavan laaja lainsäädäntökokonaisuus ja nyt **tärkeintä on käydä koko paketti valiokunnissa tarkkaan läpi** ja varmistaa, että hallituksen esitykset todella ovat **tarkoituksenmukaisia ja tasapainoisia**”(Helsingin Sanomat 7.5.2017. Niinistö vaikuttaa myös olemalla hiljaa aikeistaan. Kolumni.). Kyseessä on (epäsuora) torjuminen hallituksen pyrkimykseen saada tiedustelulait läpi kiireellisesti. Lakeja ei tule kiirehtiä, vaan ne pitää säätää tarkkuudella – *puntaroida*. Vaikka tiedustelulait voi nähdä pohjimmiltaan tarpeelliseksi turvallisuusongelmien vuoksi, niillä ei nähdä olevan kiire. Lakien säätäminen ilman, että kiinnitetään huomiota huolellisuuteen ja tarkkuuteen, sisältää riskin siihen, että *herkkä tasapaino* järkkyy.

Tasapainon metafora luo kuvan asiantilasta, jossa asiat ovat harmonisessa järjestyksessä. Tasapaino on asioiden luonnollinen järjestys. Siinä missä tasapaino on mielikuvatasolla tavoittelemisen arvoinen tila, sen vastakohta – epätasapaino – on yksiselitteisen negatiivinen. Tasapainometaforia voidaan pitää ongelmallisina poliittiselle viestinnälle. Esimerkiksi Lucia Zednerin mukaan tasapainon metaforat yksinkertaistavat suuresti asioiden välillä vallitsevaa suhdetta kaksinapaiseksi vuorovaikutussuhteeksi.(Zedner, 2005) Julian Sanchezin mukaan tasapainon metaforan kautta asiat nähdään nollasummapelinä, mikä on virheellistä, sillä vaikka turvallisuudessa ja yksityisyydessä on toisiinsa liittyviä kustannuksia, esimerkiksi yksityisyyden vähentäminen ei suoraan johda siihen, että turvallisuus lisääntyy. (Sanchez, 2011) Tasapaino myös viestii, että oikea ratkaisu on kultainen keskitie, jossa kumpaakaan *vaakakuppi* ei painoteta liikaa. Zedner ja Sanchez molemmat huomioivat, miten amerikkalaisessa kontekstissa turvallisuuden ja yksityisyyden välinen tasapaino on ollut tärkeä osa turvallisuuslakeja ympäröivää poliittista keskustelua etenkin 9/11-hyökkäysten jälkeisessä maailmassa. Ei ole yllättävää, että vastaavanlaista retoriikkaa löytyy myös suomalaisesta poliittisesta keskustelusta.

Ratkaisuna epätasapainon ongelmaan kehyksessä puhutaan *valvonnan* merkityksestä ja erityisesti *median tehtävästä* viranomaisten valvojana. Viranomaisten valvontaoikeuksien kasvamista pitää tasapainottaa viranomaisten valvonnalla. Esimerkiksi Helsingin Sanomien toimittaja Laura Halminen kirjoittaa kommentissaan

Omia valvojia voisi sentään valvoa: ”Tiedustelu kokee suojaavansa kansallista turvallisuutta ja vastaavansa paljosta. Kansallista turvallisuutta suojaa myös se, että valvojaa valvotaan.”(Helsingin Sanomat 20.4.2017. *Omia valvojia voisi onneksi sentään valvoa.* Kommentti.) Iltalehden pääkirjoitus 19. helmikuuta on samoilla linjoilla:

”Lainsäädännössä onkin päästävä riittävän hyvään tasapainoon yksityisyyden suojan ja kansallisen turvallisuuden vaatiman tiedustelun välillä. Se lieneekin mahdollista, mutta sen lisäksi on myös taattava tehokas valvonta, joka turvaa tiedustelun pysymisen kansallisen turvallisuuden varmistamisen puitteissa.”(Iltalehti 19.2.2018. Pääkirjoitus: Yksityisyyden suoja ja turvallisuus puntarissa.)

Medialla nähdään myös olevan oma valvova tehtävänsä. Median tehtävästä kirjoitetaan runsaasti Tikkakosken viestikokeskusta käsittelevän artikkelin julkaisusta seuranneen kohun uutisoinnin yhteydessä. Esimerkiksi HS:n päätoimittajan Kaius Niemi kirjoittaa avoimessa kirjeessään 18. joulukuuta: ”**viestimillä on tärkeä roolinsa** viranomaistoiminnan aktiivisena valvojana ja vallan vahtikoirana.”(Helsingin Sanomat 18.12.2017. Artikkelin Viestikoekeskuksesta olisi pitänyt perustella paremmin lukijoille. Avoin kirje.) HS:n toimituspäällikkö Esa Mäkinen kommentoi Ilta-Sanomille 16. joulukuuta: ”**Median tärkein tehtävä** on seurata ja valvoa viranomaisten toimintaa. HS on vastuussa lukijoilleen, joiden pitää saada riittävä ja totuudenmukaista tietoa siitä, mitä yhteiskunnassa tapahtuu”.(Ilta-Sanomat 16.12.2017.)

Tasapainon kehykselle ominaisiin tiedonlähteisiin – henkilöihin ketä siteerataan tai haastatellaan – lukeutuvat lakeihin kriittisesti suhtautuvat asiantuntijat kuten Martin Scheinin, kansalaisyhteiskunnan edustajat mm. EFF:stä ja Amnesty Internationalista sekä oppositiopoliitikot etenkin sosialidemokraattien riveistä, esim. puolueen eduskuntaryhmän puheenjohtaja Antti Lindtman. Tasapainon kehykselle ominaisia piirteitä löytyy kuitenkin myös lakeihin myönteisesti suhtautuvien henkilöiden kommentaareista.

Tasapainon kehys tulkitaan tässä tutkielmassa ensisijaiseksi kehykseksi 44:ssä tekstissä koko aineiston 205:stä tekstistä. Näistä 21 on Helsingin Sanomissa, yhdeksän Iltalehdessä, kolme Ilta-Sanomissa ja 11 Yle Uutisissa. Suhteellisesti tasapainon kehys on ensisijainen kehys noin kolmannessa kaikista Helsingin Sanomien teksteistä (yhteensä 58 kpl); Iltalehdessä (42 kpl) kyse on neljänneksestä ja Yle Uutisissa (54 kpl) viidenneksestä. Ilta-Sanomissa (51 kpl) tasapainon kehys ei esiinny ensisijaisena kehyksenä kuin kolmessa tekstissä. Ajallisesti tasapainon kehys jakautuu tasaisesti

tutkielman aikavälillä. Alaluvussa 4.2 käsitellyistä ”ryppäistä” tasapainon kehys on merkittävä osa Tikkakosken viestikoekeskuksen kohuartikkelia seurannutta rypästä – aikavälillä 16.-22. joulukuuta julkaistusta 25:stä artikkelista 11:ssa ensisijainen kehys on tasapainon kehys.

Tasapainon kehyksellä on yhteys Helsingin Sanomiin ja Tikkakosken viestikoekeskusta käsitellyttä artikkelia seuranneeseen kohuun. Tikkakosken tapaukseen liittyy mm. toimittajiin kohdistunut esitutkintapyyntö sekä toimittaja Laura Halmisen kotiin tehty kotietsintä. Uutismediassa nousi tällöin voimakkaammin esiin tässä tutkielmassa tasapainon kehyksen alle luokiteltuja teemoja yksityisyyden ja turvallisuuden suhteesta, massavalvonnan uhkasta ja viranomaisten vallan voimistumisesta. Helsingin Sanomien ja tasapainon kehyksen välinen yhteys selittyy osittain sillä, että viestikoekeskusta koskenut kohuartikkeli julkaistiin Helsingin Sanomissa. Suurimman kohun aikana HS puolusti itseään ottamalla esille teemoja läpinäkyvyydestä ja median vastuusta vallan vahtikoirana. Tiedustelulakihankkeeseen kriittisesti suhtautuvan tasapainon kehyksen vähäinen edustus Ilta-Sanomien uutisoinnissa on mielenkiintoinen poikkeama, joka saattaa olla osoitus toimituksen muita lehtiä myönteisemmästä suhtautumisesta tiedustelulakeihin.

Tasapainon kehys

Faktat	<p>Lakiluonnokseen sisältyy ehdotus tietoliikennetiedustelusta, jossa Suomen rajat ylittävää tietoliikennettä ”suodatettaisiin koneellisesti.”</p> <p>Lakiluonnoksen mukaan tiedustelun kohteelle ei täydy välittömästi tai kaikissa tapauksissa milloinkaan ilmoittaa tehdystä tiedustelusta.</p>
Iskulauseet ja stereotyypit	Massavalvonta
Moraaliset väittämät	<p>Tiedustelulait loukkaavat kansalaisten perusoikeuksia.</p> <p>Turvallisuus ei ole tärkeämpi kuin kansalaisten oikeus yksityisyyteen.</p> <p>Medialla on vastuu valvoa vallankäyttäjiä</p>
Esimerkit ja kuvailut	<p>Kansalainen joutuu <i>pimentoon</i> sen suhteen, tiedustellaanko häntä tai onko väärinkäytöksiä tapahtunut.</p> <p>Tiedustelu salailuna ja salamyhkäisenä.</p>
Metaforat	Tasapainometafora; vaa’an kielikuvat.
Tiedonlähteet	Oppositio poliitikot, kriittisesti suhtautuvat asiantuntijat ja kansalaisyhteiskunnan jäsenet.

5.2 Uhan kehys

”On toki aina mahdollista, että terrori-isku tai iskut eivät edes olisi estettävissä, mutta olisi todella vastuutonta olla yrittämättä. Siksi mahdolliseen uhkaan on varauduttava etukäteen. Mutta miten? [...] Ensinnäkin uusi tiedustelulaki on saatava mahdollisimman pian voimaan Suomessa. Useissa muissa maissa vastaavat lait ovat jo voimassa. Uusi lainsäädäntö ei toki takaa, että jokainen isku pystytään estämään. Mutta ilman sitä Suomen viranomaisten työ on huomattavan vaikeaa. Kenen on vastuu, jos lain hyväksymistä tahallisesti eduskunnassa jarrutetaan ja sitten sattuu jotain, joka olisi ollut suunnitellulla tiedustelulainsäädännöllä estettävissä? Asian tiimoilta on esitetty aika erikoisia näkemyksiä. Tiedustelulakeja on vastustanut äänekkäästi esimerkiksi professori Martin Scheinin, joka on paheksunut, että maan rajat ylittävän viestinnän seuraaminen verkossa uhkaa yksityisyydensuojaa. Terroristien yksityisyydensuoja on siis mahdollisten uhrien henkeä tärkeämpi?”(Ilta-Sanomat 9.6.2017. Lontoon tulisi herättää myös Suomi. Kommentti.)

Uhan kehysten mukaan tiedustelulakihankkeessa on kyse välittömän turvallisuusuhan edellyttämästä toimenpiteestä. Uhan kehys on entmanilainen retorinen kehys, jossa esitellään ongelma ja sen (kehyksessä tulkitut) kausaaliset aiheuttajat, sekä ehdotetaan ongelmalle jokin ratkaisu. Uhan kehyksessä Suomella on turvallisuusongelma, koska sen *turvallisuusympäristö* on muuttunut. Suomea uhkaavat nyt voimakkaammin kuin koskaan aikaisemmin ulkomaiden *vakoilu*, *hybridivaikuttaminen* ja *kyberuhat* sekä merkittävämpänä *terrorismi*. Uhat kuvataan välittöminä, kasvavina ja suorastaan eksistentiaalisina, minkä vuoksi näiden *torjuminen* olisi äärimmäisen tärkeää. Uusien tiedustelulakien säätäminen on keino torjua uhkia ja *lisätä* tai *ylläpitää* Suomen turvallisuutta vastauksena näihin uhkiin.

Turvallisuusongelman taustalla ovat käsitykset *muutoksesta*. Käsitykset siitä, mikä on muuttunut, vaihtelee. Muutos voi olla kaikenkattava – *maailma* on muuttunut, *turvallisuusympäristö* on muuttunut tai *turvallisuustilanne* on muuttunut. Esimerkiksi Ilta-Sanomien pääkirjoituksessa 20. helmikuuta todetaan, että ”maailma on muuttunut sellaiseksi, että hidasteluun ei ole mitään syytä, odottaminen saatetaan laskea ihmishengissä.”(Ilta-Sanomat 20.2.2018. Pääkirjoitus: Valvotaanko Supoa – vai valvooko Supo?) Yle Uutisten Maria Stenroos kirjoittaa 25. tammikuuta julkaistussa analyysissään: ”Hallitus on vakuuttanut lain tarpeellisuutta. Turun terrori-isku sai hallituksen entistä vakuuttuneemmaksi siitä, että maailma ei ole sama kuin ennen - edes Suomessa.”(Yle Uutiset 25.1.2018.) Muutos voi koskettaa myös yksittäistä asiaa – esimerkiksi muuttunutta *terrorismia* tai muuttunutta *teknologiaa*. Esimerkiksi Helsingin Sanomien uutisessa 26. tammikuuta kerrotaan, että ”hallitus, eli kokoomus, keskusta ja siniset, perustelevat lakeja tarpeella taata kansallinen turvallisuus tilanteessa, jossa Suomen turvallisuusympäristö on muuttunut muun muassa kansainvälistymisen ja

digitalisaation takia.”(Helsingin Sanomat 26.1.2018.) Iltalehden uutinen 27. tammikuuta siteeraa Supon päällikkö Antti Peltaria, jonka mukaan *terrorismin tilanne* on muuttunut: ”Kun terrorismin tilanne on näin voimakkaasti muuttunut viimeisen vuoden aikana, niin näkisin, että mekin tarvitsemme samantyyppiset työkalut kuin meitä vastaavilla viranomaisilla muissa Pohjoismaissa”(Iltalehti 27.1.2018.) Muutos nähdään osittain jo tapahtuneena, mutta myös parhaillaan tapahtuvana prosessina. Jos muutosta arvioidaan, se nähdään usein negatiiviseen sävyyn – esim. turvallisuustilanteen *heikentymisenä* tai muuttumisena *hankalammaksi*. Uhan kehityksessä muutosta ei siis koeta mahdollisuutena, vaan uhkana.

Uhan kehityksessä Suomi on (tiedustelun osalta) jäänyt muutoksesta jälkeen. Mielikuvaa vanhentuneesta tiedustelusta muodostetaan eri tavoin. Suomalaista tiedustelua kuvaillaan armottomasti vanhentuneena. Iltalehden Olli Ainolan 19. huhtikuuta julkaistu analyysi käsittelee *suomalaisen sotilastiedustelun takamatkaa*, ja esittää kysymyksen: ”Miten on mahdollista, että sodissa kyntensä näyttänyt signaalitiedustelu repsahti?”(Iltalehti 19.4.2017.) Iltalehden helmikuun 19. pääkirjoituksen mukaan ”teknologisesti ja poliittisesti rajusti muuttuvassa maailmassa Suomi on jo pahasti jälkijunassa tiedustelulainsäädännön suhteen” ja ”ilman lainsäädäntöä tiedustelutoiminta on heikoilla jäillä ympäri vuoden.”(Iltalehti 19.2.2018. Pääkirjoitus: Yksityisyyden suoja ja turvallisuus puntarissa.) Lainsäädännön puute muuttuneessa turvallisuustilanteessa on merkittävä ongelma, sillä nykyisen lainsäädännön alla tiedustelu *ei toimi*. Esimerkiksi Ilta-Sanomien huhtikuun 20. pääkirjoituksessa sanotaan, että ”Suomi on säästynyt terrori-iskuilta, mutta se **ei ole hyvin toimivan viranomaistiedustelu**in ansiota. Enemmänkin kyse on hyvästä tuurista.”(Ilta-Sanomien 20.4.2017. Pääkirjoitus: Tiedustelulla on jo kiire – terrorismi ei tunne demokratian pelisääntöjä.)

Kuvaa tiedustelun vanhentuneisuudesta muodostetaan myös vertailujen kautta. Suomen *verrokkimaat* osaavat vastata muuttuneeseen tilanteeseen Suomea paremmin, ja ovat tiedustelultaan korkeammalla *tasolla*, jolle Suomen tulisi *nousta*. Esimerkiksi sisäministeriön virkamies Tarja Mankkinen kommentoi Ilta-Sanomien haastattelussa 22. elokuuta: ”Meille tiedustelulaki on erittäin tärkeä asia. Sen johdosta saataisiin toimivaltuudet sille tasolle, jolla ne on muissa maissa.”(Ilta-Sanomien 22.8.2017.) Ilta-Sanomien uutinen 25. tammikuuta lainaa sisäministeri Paula Risikko: ”[...] kun

tiedustelulainsäädännön muutos saadaan lakiin, Suomi nousee tiedustelun osalta muiden verrokkimaiden tasolle.”(Ilta-Sanomat 25.1.2018.) Voimakkaimmillaan *jälkeen jääminen* kuvataan nöyryytyksenä, jossa Suomi joutuu *anelemaan armopaloja*: ”Tilanne on enemmän kuin nolo. Suomi ja suomalaistiedustelu ovat armopalojen varassa.”(Ilta-Sanomat 9.9.2017. Suomi on yhä armopalojen varassa – ja taustalla tahtipuikkoa heiluttaa roolinsa unohtanut professori. Kommentti.)

Näkemyksistä, että Suomen turvallisuusympäristössä on tapahtunut muutos, luo perusteen sille, että myös toimintatavoissa on tehtävä muutos. Muuttunut maailma on peruste muuttuvalle lainsäädännölle. Lukuisassa yhteydessä muutosta kuvataan erityisesti *nopeana* tai *rajuna* prosessina, mikä on puolestaan yksi peruste sille, että tehtyjen ratkaisujen pitää myös olla nopeita. Tähän liittyy hallituksen pyrkimykset saada tiedustelulakeihin liittyvä perustuslaillinen muutos säädettyä kiireellisesti. Tämä tutkielma sijoittaa tiedustelun jälkeen jäämisen osaksi kahta tulkintakehystä. Uhan kehityksessä kyse on ongelman – Suomeen kohdistuvan turvallisuusuhkan – kausaalista aiheuttajasta. Alaluvussa 5.3 esiteltävässä uudistuksen kehityksessä jälkeenjääneisyys itse nähdään ongelmana, johon tarjotaan ratkaisua.

Turvallisuusympäristön muutokseen sisältyy erilaisten turvallisuusuhkien lisääntyminen. *Terrorismi, vakoilu, hybridivaikuttaminen* ja vieraiden valtioiden *sotilaallinen toiminta* esiintyvät toistuvasti kehityksen yhteydessä merkittävänä uhkina. Nämä nähdään tärkeinä perusteluina tiedustelulakihankkeelle – esimerkiksi tammikuun 25. julkaistussa Ylen uutisessa: ”Hallituksen mukaan kansalliseen turvallisuuteen kohdistuvia vakavia uhkia ovat esimerkiksi terrorismi, vieraiden valtioiden Suomeen kohdistama vakoilu ja elintärkeän infrastruktuurin lamauttaminen.”(Yle Uutiset 25.1.2018) Turvallisuusuhkista merkittävin on ehdottomasti terrorismi, johon viitataan suuressa osassa aineiston tekstejä. Vaikka viittauksia esiintyy läpi aineiston, suurin osa viittauksista löytyy kuitenkin teksteistä, joissa ensisijainen kehys on uhan kehys. Yhtä lailla ensisijaisesti uhan kehityksen kautta tulkittavat tekstit sisältävät suurimmaksi osaksi viittauksia terrorismiin.

Uhan kehityksen kuvaukset muutoksesta ulottuvat myös terrorismiin. *Terrorismin tilanteen* muutoksesta puhuvan Antti Pelttarin lisäksi esimerkiksi Ilta-Sanomien pääkirjoituksessa 25. tammikuuta kuvaillaan, miten ”raaka, viattomiin sivullisiin kohdistuva terrorismi Pariisissa, Lontoossa, Brysselissä, Berliinissä ja Tukholmassa

avasi Euroopan silmät. Verinen terrorismi tuli osaksi eurooppalaista elinympäristöä.”(Ilta-Sanomat 25.1.2018. Pääkirjoitus: Tiedustelulaki kiireellisenä voimaan – terrori-isku ei odota eduskunnan politikointia.) Itse terrorismin kuvataan ottaneen uusia muotoja, ja se nähdään uhkana, joka kasvaa uhkaavaa tahtia yhä suuremmaksi. Näin kirjoittaa esimerkiksi Alan Salehzadeh Iltalehdessä 4. helmikuuta:

”Terroristiset verkostot kasvavat nopeimmin internetin välityksellä. Kuten suojelupoliisin päällikkö Antti Peltari totesi hiljattain, **radikaali-islamistien määrä kasvaa koko ajan Suomessa**. Täällä on tällä hetkellä Supon arvion mukaan 370 radikaali-islamistista henkilöä. **Kaikki merkit viittaavat siihen, että määrä kasvaa voimakkaasti** kuten esimerkiksi Ruotsissa on käynyt.”(Iltalehti 4.2.2018. Tiedustelulaki on kuin hoitaisi laastarilla amputointia. Näkökulma.)

Uuden terrorismin uusiksi piirteiksi luonnehditaan mm. kyberulottuvuuteen sijoittuminen sekä terrori-iskujen uudet muodot, kuten yksinäisten susien tekemät hyökkäykset esimerkiksi kaapatuilla autoilla. Terroristien kerrotaan olevan jo Suomessa, ja heidän määränsä vain kasvavan. Uusia muotoja ottanutta terrorismia kuvataan vaikeammaksi tunnistaa ja torjua kuin koskaan aikaisemmin. *Uudet iskut tai tulevat iskut* ovat reaalin uhkakuva, jolta tulee suojautua *mahdollisien uhrien* välttämiseksi: ”Isis on lyöty, mutta sieltä palaavat taistelijat eivät. Kuka ottaa vastuun, jos lain voimaantulon odotteluajana tapahtuu terrori-isku, joka olisi voitu estää tehokkaammalla tiedustelulla. Yksi asia on varmaa: **iskun jälkeen alkaa mökä, jossa ihmetellään, miksi tiedustelulait jäivät lepäämään** vaalien yli.”(Ilta-Sanomat 25.1.2018. Pääkirjoitus: Tiedustelulaki kiireellisenä voimaan – terrori-isku ei odota eduskunnan politikointia.)

Tiedustelulait ovat kehyksessä vastaus uuteen terrorismiin. Ne ovat keino, jolla terrorismilta voidaan *suojautua*, ja jolla terrorismi voidaan *torjua, estää* tai *ennaltaehkäistä*. Uhan kehyksessä tiedustelulait nähdään ratkaisuna, joka on *tarpeellinen* ja *välttämätön* Suomen turvallisuuden vuoksi. Esimerkiksi Helsingin Sanomien pääkirjoituksessa 20. huhtikuuta kirjoitetaan, että ”tiedustelulait ovat **Suomelle tarpeellisia**. Arvaamaton Venäjä ja **terrorismin uhka** ovat tehneet tarpeen selväksi.”(Helsingin Sanomat 20.4.2017. Tiedustelussa tieto on yksityiskohdissa.) Tiedustelulakihanketta kannattava Ilta-Sanomien pääkirjoitus samalta päivältä puhuu lakien välttämättömyydestä: ”Puolustajat näkevät viranomaisien tiedusteluvaltuuksien nostamisen **välttämättömänä aseena terroriuhkaa vastaan**.”(Ilta-Sanomat 20.4.2017. Pääkirjoitus: Tiedustelulaille on jo kiire – terrorismi ei tunne demokratian pelisääntöjä.)

Suunnitelluilla tiedustelulaeilla kuvataan eri yhteyksissä olevan joko turvallisuutta kasvattava vaikutus, jolla ne *parantavat, edistävät* tai *lisäävät* Suomen ja suomalaisten turvallisuutta, tai turvallisuutta ylläpitävä vaikutus, jolloin kyse on turvallisuuden *takaamisesta, varjelemisesta* tai *varmistamisesta*. Esimerkiksi HS:n Matti Kalliokoski kirjoittaa kolumnissaan 7. toukokuuta, että ”Suomalaisten **turvallisuuden parantaminen** on varmasti monen poliitikon mielessä, kun aihepiiriin liittyviä lakeja tulee eduskunnan käsittelyyn.” Iltalehden uutinen 19. huhtikuuta siteeraa sisäministeriön ylijohantajaa Kauko Aaltomaata, jonka mukaan tiedustelulakihankkeessa ”ajatuksena on etsiä toimivaltuuksia, joilla **”turvallinen elämänmeno voisi jatkua”**.”(Iltalehti 19.4.2017.)

Turvallisuusongelmasta muodostuu kuva akuuttina ongelmana, joka kaipaa pikaista ratkaisua. Yllä eriteltiin, miten uhan kehityksessä maailman nähdään käyneen nopeaa tai rajua muutosta mm. terrorismin suhteen, ja miten Suomen tiedustelu on jäänyt ajastaan jälkeen. Muuttuneen turvallisuusympäristön uhat ovat välittömiä – erityisesti terrorismi, jonka suhteen on vain ajan kysymys, milloin seuraava isku tapahtuu. Kyse on *vakavista turvallisuusuhista* ja *poikkeuksellisesta tilanteesta*, joiden vuoksi on toimittava ennen kuin on *myöhäistä*. Suomen *tulisi herätä*, terrori-isku ei *odota*, ja ”jokainen päivä ilman uusia tiedustelulakeja luo periaatteessa uusia riskejä”. Esimerkiksi Ilta-Sanomien pääkirjoituksessa 19. tammikuuta puhuu odottamisen riskeistä: ”Sisäministeri Paula Risikko (kok) totesi eilen, että **päivänkin odottaminen lakien kanssa on liikaa**. Kiireellisenä tiedustelulait olisivat voimassa 2018 loppupuolella, muuten vasta vuoden 2020 alusta. Päätöksen tekeminen olisi helppoa, jos kansainvälinen terrorismi toimisi Suomen eduskunnan aikarajojen puitteissa. Näin ei kuitenkaan ole.”(Ilta-Sanomat 25.1.2018. Pääkirjoitus: Tiedustelulaki kiireellisenä voimaan – terrori-isku ei odota eduskunnan politikointia.) IS:n 19. huhtikuuta haastattelema Supon päällikkö Peltari vastaavasti kommentoi: ”Kun joku kaappaa kuorma-auton, silloin **on jo liian myöhäistä**. Nyt haetaan sellaisia keinoja, joilla päästäisiin jo aikaisemmassa vaiheessa kiinni ja henkilö kyettäisiin ottamaan kiinni **ennen kuin hän pääsee tekemään iskun**.”(Ilta-Sanomat 19.4.2017.) Uudet terrori-iskut nähdään todennäköisenä tai jopa varmuutena, minkä takia niitä varten on kyettävä varautua. Tämä edellyttää nopeaa päätöksentekoa – uhan kehityksessä suhtautuminen hallituksen pyrkimyksiin saattaa tiedustelulait kiireellisenä läpi onkin kauttaaltaan myönteinen.

Puhetta uhan välittömyydestä ja kiireellisestä vastauksesta siihen stimuloi erityisen voimakkaasti elokuun 18. päivä tapahtunut Turun puukkoisku, joka on ylipäättään voimakkaasti läsnä uhan kehyksessä. Turun puukkoiskua kuvataan *epäillyksi terrori-iskuksi*, ja sitä rinnastetaan terrori-iskuihin muissa maissa. Kyseessä nähdään olevan kansainvälisen terrorismin *rantautuminen* Suomeen – konkreettinen osoitus siitä, että Suomen turvallisuusympäristö on muuttunut pysyvästi. HS:n Tommi Nieminen kirjoittaa 1. syyskuuta julkaistussa esseessään *Tästä pitää nyt puhua*:

”Kun jokin **globaali ilmiö rantautuu** Tukholmaan, ei ole perusteita olettaa, ettei se ennemmin tai myöhemmin purjehtisi Pohjanlahden toiselle puolen. Niin myös terrorismi. Se **leviää Suomeen kuin ruokatrendit ja muotivillitykset, aavistuksen jälkijunassa**. Junaa **osattiin odottaa**. Se tuli tavallaan ajallaan, mikä on häiritsevä ajatus. **Isku oli itse asiassa niin todennäköinen**, että suojelupoliisin (supo) ei ole Turun tapahtumien jälkeen tarvinnut muuttaa uhka-arviotaan terrorismin uhasta Suomessa.”(Helsingin Sanomat 1.9.2017. Tästä pitää nyt puhua. Essee.)

Turun puukotuksia käytetään perusteena lakien säätämiseksi ja niiden kiirehtimiselle. Esimerkiksi IS:n pääkirjoitus 22. elokuuta otsikolla *Tiedustelulaki tarpeen mutta ei ihmelääke* ottaa tiedustelulakien puuttumisen esiin keskustellessaan edeltävänä perjantaina tapahtuneista iskuista: ”**Tiedustelulainsäädännön puuttuminen nousi viikonloppuna mahdollisimman ikävissä yhteydessä esiin**, kun Suomen ensimmäinen **todennäköisenä terroritekona** tutkittava isku oli jo tapahtunut tosiasia.”(Ilta-Sanomat 22.8.2017. Pääkirjoitus: Tiedustelulaki tarpeen mutta ei ihmelääke.) Useassa lehdessä esiintyy kansanedustaja Pertti Salolaisen (kok) helmikuussa esittämä väite, että Turun isku olisi voitu jopa estää: ”Turun puukotustapaus olisi voinut olla estettävissä uudella tiedustelulainsäädännöllä”(Iltalehti 7.2.2018.) Salolaiseen rajuun väitteeseen ei juurikaan yhdytä suoraan, vaikka Iltalehti näkeekin sen *teoriassa* mahdolliseksi. Useassa yhteydessä kuitenkin sanotaan, että lakien avulla voidaan *estää vastaavanlaisia iskuja* tulevaisuudessa. Viranomaisille halutaan kehyksessä poikkeuksellisia valtuuksia – heidän tulisi voida tehdä *kaikki tarvittava* tai saada käyttöönsä *kaikki tiedonhankintakeinot*. *Vaatimukset* lakien kiirehtimisestä esiintyy myös tiheään.

Joissain teksteissä esitetään, että vaikka tiedustelulait ovat tarpeelliset, eivät ne ole riittävä vastaus Suomea kohtaaviin uhkiin. Ilta-Sanomien pääkirjoituksessa 22. elokuuta julistetaan, että ”tiedustelulaki [on] tarpeen mutta ei ihmelääke”(Ilta-Sanomat 22.8.2017. Pääkirjoitus: Tiedustelulaki tarpeen mutta ei ihmelääke.). Ylen uutinen 20. huhtikuuta kysyy ”purevatko uudet tiedustelulait”, sillä ”suuri osa terroristeista on

yllättävän tumpeloita.”(Yle Uutiset 20.4.2017) Iltalehden julkaisemassa tutkija Alan Salehzadehin kommentissa ”tiedustelulaki on kuin hoitaisi laastarilla amputointia”(Iltalehti 4.2.2018. Tiedustelulaki on kuin hoitaisi laastarilla amputointia. Näkökulma.). Joidenkin poliitikkojen kommentteissa esiintyy vastaavanlaisia mielipiteitä. Jussi Halla-ahon (ps) mielestä tiedustelulait eivät ole ”riittävä vastaus Turun tapahtumiin”(Yle Uutiset 22.8.2017.), Sampo Terhon (sin) mukaan ”tiedustelulaki pitää viedä nopeasti läpi, mutta tarvitaan myös enemmän”(Ilta-Sanomat 21.8.2017.) ja Antti Häkkänen (kok) arvioi, että ”mikään laki tuskin poistaa kaikkea uhkaa”(Ilta-Sanomat 23.8.2017.).

Kuten alaluvussa 5.1 käsitellyssä tasapainon kehyksessä, uhan kehyksessä nähdään, että turvallisuuden ja yksityisyyden välillä vallitsee ristiriita. Uhan kehyksessä tähän ristiriitaan suhtaudutaan kuitenkin siten, että turvallisuus asetetaan ensisijaiseen asemaan. Esimerkiksi Juha Sipilän 21. elokuuta tekemä lausuma "oikeus elämään on yksityisyyden suojaa korkeampi perusoikeus" otettiin useassa lehdessä uutisotsikoksi. (Yle Uutiset 21.8.2017.) Ilta-Sanomien Jouko Jounalan kommentti 24. elokuuta kuvaa eurooppalaista asennemuutosta terrorismin torjunnan suhteen: ”**Turvatoimia tarvitaan, ja niitä ymmärretään. Kansalaiset ovat entistä valmiimpia asettamaan turvallisuutensa etusijalle, ohi oman yksityisyyden suojan.**”(Ilta-Sanomat 24.8.2017. Lopettakaa puheet kukkahatuista. Kommentti.) Näkökulma esiintyy myös ennen Turun iskuja – IS:n päätoimittajan Ulla Appelsinin kommentti 9. kesäkuuta esittää kysymyksen: ”Terroristin yksityisyydensuoja uhrin henkeä tärkeämpi?”(Ilta-Sanomat 9.6.2017. Lontoon tulisi herättää myös Suomi. Kommentti.)

Uhan kehykselle ominaiset tiedonlähteet ovat presidentti Niinistö, hallituksen jäsenet kuten Sipilä ja Risikko sekä lakihanketta ajavat virkamiehet kuten Supon Antti Pelttari. Uhan kehys on merkittävä osa lakia kannattavien virallisten lähteiden retoriikkaa, ja se voidaan nähdä virallisena kehyksenä, joka on näiltä lähteiltä peräisin ja uutismedian toisintama.

Uhan kehys on ensisijainen kehys 57:ssä koko aineiston 205:stä tekstistä. Näistä yhdeksän on Helsingin Sanomissa, 17 Iltalehdessä, 16 Ilta-Sanomissa ja 15 Yle Uutisissa. Uhan kehys on vahvasti edustettuna Iltalehdessä (yhteensä 42 kpl), jossa kyse on lähes puolesta aineiston teksteistä. Ilta-Sanomissa (51 kpl) ja Yle Uutisissakin (54 kpl) kyse on yli neljänneksestä. Poikkeuksena on Helsingin Sanomat (58 kpl), jossa

uhan kehys tulkitaan tässä tutkielmassa ensisijaiseksi kehykseksi vain noin kuudenneksessa teksteistä. Ajallisesti uhan kehys on vahvimmin edustettuna lakiluonnosten julkaisun ja Turun puukotusta seuranneen uutisoinnin välillä. Alaluvun 4.2 ryppäistä uhan kehys on voimakkaimmin edustettuna 19.-26. elokuuta ryppäessä, joka koostuu Turun puukkoiskua seuranneesta uutisoinnista. Ryppään 43:sta tekstistä uhan kehys on ensisijainen kehys 27:ssä tekstissä. Turun puukkoiskua seuranneen uutisoinnin jälkeen uhan kehys esiintyy harvemmin ensisijaisena kehyksenä, ja esimerkiksi Tikkakosken viestikookeskuksen kohun ryppäessä se ei ole ensisijainen kehys yhdessäkään tekstissä.

Uhan kehys on liitettävissä vahvasti Iltalehteen ja Turun puukkoiskuun. Yhteys Turun puukkoiskuun ei ole yllättävä. Iskun jälkeen uhan kehykselle ominaiset teemat, kuten terrorismi, uhan välittömyys ja kiireellisten ratkaisujen etsiminen, olivat vahvasti esillä niin poliitikkojen kannanotoissa kuin lehtien toimituksellisessa sisällössä. Uhan kehys esiintyy säännöllisesti myös ennen iskua, jolloin puheenaiheina ovat usein terrori-iskut muualla Euroopassa, mutta mielenkiintoisesti uhan kehys jää selvästi taka-alalle aktiivisimman esiintymisensä jälkeen. Uhan kehyksen vahvan yhteyden Iltalehteen voisi selittää sillä, että uhan kehyksen dramaattinen retoriikka on tyypillistä tabloidijournalismille, jolle on tyypillistä dramaattiset ”shokkiuutiset”. Tällöin voisi kuitenkin odottaa, että uhan kehys olisi myös voimakkaammin läsnä aineiston toisen tabloidin – Ilta-Sanomien – teksteissä.

Uhan kehys

Faktat	<p>Euroopassa on tapahtunut viime vuosina väkivaltaisia iskuja, joilla on yhteyksiä ääriryhmiin kuten ISIS:iin.</p> <p>Turussa 18.8.2017 tapahtunut puukkoisku.</p>
Iskulauseet ja stereotyytit	<p>Kiireellisyys: ”päivänkin odottaminen lakien kanssa on liikaa”, ”kuka ottaa vastuun, jos jotain tapahtuu”</p>
Moraaliset väittämät	<p>Turvallisuuden nimissä on oikein tinkiä kansalaisten yksityisyydestä.</p> <p>Tulevien iskujen uhrit ovat lakien ”jarruttajien” vastuulla</p>
Esimerkit ja kuvailut	<p>Suomi on jäljessä verrokkimaiden tiedustelun tasoa.</p> <p>Terrori-iskut Euroopassa; viimeksi Tukholmassa</p>
Metaforat	<p>Muutos.</p>
Tiedonlähteet	<p>Lain kannattajat; erityisesti presidentti, ministerit sekä kansanedustajat.</p>

5.3 Uudistuksen kehys

”Uudet tiedustelulait nostaisivat suomalaisen tiedustelutiedon arvoa. Myös Suomen tiedusteluyhteistyö Yhdysvaltojen kanssa oletettavasti tiivistyisi. Tiedustelutoiminta on vaihdantataloutta, jossa eri valtioiden tiedustelupalvelut välittävät toisilleen tietoa. Suomella on kattava verkosto tiedustelutiedon vaihtoon: yhteensä noin kuusikymmentä valtiota ja yhdeksänkymmentä eri turvallisuus- ja tiedustelupalvelua. Tällä hetkellä Suomi nojaa tietynlaisen tiedustelutiedon saamisessa juuri näihin ulkomaisiin tiedustelupalveluihin. Kyse ei ole vain armopaloista. Suomen tiedustelu on kansainvälisesti arvostettu kumppani varsinkin signaalitiedustelun alalla, ja Suomen tiedoilla on kansainvälistä vaihtoarvoa, sanoo moni HS:n kanssa keskustellut, tiedustelua työkseen tehnyt ihminen.”(Helsingin Sanomat 19.12.2017)

Uudistuksen kehyksessä tiedustelulakihankkeessa on kyse rationaalisesta päätöksestä, jossa tavoitteena on *päivittää* Suomen tiedustelu *verrokkimaiden* tasolle. Kuten alaluvussa 5.2 käsitelty uhan kehys, uudistuksen kehys nähdään entmanilaisena retorisenä kehyksenä. Kehyksen keskeinen ongelma on Suomen tiedustelun vanhentuneisuus verrattuna muihin länsimaihin, ja etenkin ero Ruotsiin näyttäytyy kehyksessä erityisen kivuliaana seikkana. Tiedustelu kuvataan instrumentaalisesti. Se on suomalaisen viranomaisen käyttämä *työkalu*, jonka avulla saadaan resursseja *kansainväliseen yhteistyöhön* ja tiedon *vaihtokauppaan*. Samoin kun uhan kehyksessä, uudistuksen kehyksen ehdottama ratkaisu on tiedustelulakien säätäminen. Uudistuksen kehyksessä ei kuitenkaan anneta suurta painoarvoa lakien kiireellisyydelle, vaan tärkeämpää on lakien säätäminen ylipäätään, jotta Suomen lainsäädäntö saadaan *uudistettua* tai *päivitettyä* vastaamaan kansallisia tarpeita.

Uudistuksen kehyksessä Suomen tiedustelu nähdään olevan jonkinlaisessa alennustilassa – *repsahtaneena*, *heikentyneenä* tai ajasta ohi ajettuna. Iltalehden Olli Ainola kysyy 19. huhtikuuta julkaistussa analyysissa, ”miksi Suomen tiedustelu repsahti”, ja syyttää Tarja Halosta ja Erkki Tuomiojaa tiedustelun *romuttamisesta*. (Iltalehti 19.4.2017.) Ilta-Sanomien Timo Haapala puolestaan luonnehtii elokuussa julkaistussa kommentissaan tiedustelun nykytilaa *karmivaksi* ja *mielipuoliseksi*. Kehyksessä välittyy viesti, jonka mukaan Suomen tiedustelu on jäänyt jälkeen *yleiseurooppalaisesta* kehityksestä. Suomen *verrokkimailla* on jo tiedustelua koskeva lainsäädäntö – Suomella ei.

”Risikko sanoo, että kun tiedustelulainsäädännön muutos saadaan lakiin, Suomi **nousee** tiedustelun osalta **muiden verrokkimaiden tasolle**. – Muilla **verrokkimailla on jo** tämä lainsäädäntö. Uskon, että lakimuutos lisää yhteistyötä muiden maiden [tiedustelun] kanssa ja tuo meidät tasavertaisemmaksi kumppaniksi.”(Ilta-Sanomat 25.1.2018.)

”[...] kyse on siitä, että Suomen viranomaiset pääsisivät **edes samalla viivalle** naapurimaiden kanssa.”(Ilta-Sanomat 22.8.2017. Pyyhkikää sinisilmät ja hoitakaa tiedustelulait vauhdilla kuntoon. Kommentti.)

Suomen vertailukohteet löytyvät pääosin Euroopasta – Suomea vertaillaan *länsimaihin, eurooppalaisiin verrokkimaihin ja yleiseurooppalaiseen* tasoon. Muissa maissa katsotaan jo olevan toivotunlainen lainsäädäntö. Helsingin Sanomissa huomautetaan 20. huhtikuuta, että ”useissa muissa maissa vastaava lainsäädäntö on jo voimassa.”(Helsingin Sanomat 20.4.2017.) Ilta-Sanomien Timo Haapalan mukaan ”Suomen naapureilla on vastaavat oikeudet.”(Ilta-Sanomat 22.8.2017. Pyyhkikää sinisilmät ja hoitakaa tiedustelulait vauhdilla kuntoon. Kommentti.) Suomelta tämä *yleiseurooppalainen lainsäädäntö* nähdään uupuvan, minkä vuoksi ”muut maat tietävät Suomen tietoverkon liikkeet, Suomi ei”.(Ilta-Sanomat 19.4.2017.) Muut maat ovat Suomea *edellä* tai korkeammalla *tasolla* – tasolla, jolle Suomen olisi nyt *noustava*. Esimerkiksi Iltalehden siteeraama Puolustusvoimien apulaistiedustelupäällikkö Martti J. Kari kommentoi Suomen tilannetta näin: ”Muut maat ovat pidemmällä. Me olemme noin 15 vuotta myöhässä tässä asiassa.”(Iltalehti 19.4.2017.)

Yleisin aineiston teksteissä esiintyvä vertailukohde on Ruotsi. Ruotsissa säädettiin vuonna 2008 mm. tietoliikennetiedustelua koskeva *FRA-lagen, (Lag om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet, 2008)* johon tiedustelulakihankkeen suunnitelmia on verrattu. Uudistuksen kehyksessä asia nähdään siten, että Ruotsi on tiedustelunsa puolesta ”10 vuotta Suomea edellä” ja olleen ”jo kauan siinä asemassa, mihin Suomi vasta pyrkii”(Ilta-Sanomat 9.9.2017. Suomi on yhä armopalojen varassa – ja taustalla tahtipuikkoa heiluttaa roolinsa unohtanut professori. Kommentti.). Ilta-Sanomien uutisessa 23. elokuuta kirjoitetaan: ”Siinä, missä ruotsalaiset viranomaiset ovat harjoittaneet tietoliikennetiedustelua jo kymmenen vuotta, Suomi on yhä muiden maiden tietojen varassa. Ruotsalaisviranomaisilla on myös ulkomaantiedustelu-oikeudet ja laajemmat kotimaan tiedustelu-oikeudet.”(Ilta-Sanomat 23.8.2017.) Ruotsin tiedustelun eduiksi katsotaan suuremmat resurssit sekä *laajemmat tiedusteluvaltuudet*, jotka huomioi jopa lakeihin kriittisesti suhtautuva Martin Scheinin.(Helsingin Sanomat 20.4.2017.) Iltalehden Olli Ainola vertailee 11.11. julkaistussa artikkelissa Supoa Ruotsin Säpoon: ”Supon palveluksessa oli elokuussa noin kuusi työntekijää sataatuhatta Suomessa asuvaa kohden, kun esimerkiksi Ruotsissa turvallisuuspalvelu **Säpölla on tuplasti enemmän** eli noin 12 työntekijää.”(Iltalehti 11.11.2017.) Konkreettisena esimerkkinä Ruotsin tiedustelun etumatkasta esiintyy useassa tekstissä vuonna 2013

tapahtunut ulkoministeriön tietovuoto, jossa tieto tapauksesta saatiin Ruotsilta. Ainola kuvailee tapausta nöyryytykseksi:

”**Ruotsi porskutti nöyryyttävästi Suomen ohi.** Se oli sallinut FRA tiedustelulaitokselleen suuret valtuudet kuunnella kaapeleita ja tunkeutua tietoverkkoihin. Ruotsi paljasti Suomen hallitukselle, että ulkoministeriömme verkko on hakeroitu.”(Iltalehti 19.4.2017.)

FRA on myös osa Helsingin Sanomien joulukuun 22. päivä julkaisemaa juttusarjaa, jossa Suomen tiedustelua vertaillaan muiden valtioiden tiedustelupalveluihin. Suomi näyttäytyy tässäkin vertailussa negatiivisessa valossa. Siinä missä ”Ruotsin FRA kertoo tietoja avoimesti”(Helsingin Sanomat 22.12.2017.), niin ”Suomi salaa enemmän kuin monet muut”(Helsingin Sanomat 22.12.2017.).

Lainsäädännön puute nähdään merkittävänä ongelmana. Suomen viranomaiset harjoittavat jo tiedustelutoimintaa, mutta ilman kirjattuja sääntöjä he joutuvat toimimaan laillisesti *harmaalla alueella*. Esimerkiksi Helsingin Sanomien Laura Halminen ja Tuomo Pietiläinen kuvaavat, miten lainsäädännön puuttuessa ”sotilastiedustelu on kehittänyt itselleen **salaisia toimintamalleja, joita ei ole koskaan hyväksytty** eduskunnassa eikä avattu ulkopuolisille”(Helsingin Sanomat 16.12.2017.) ja HS:n Jukka Huuskon mukaan merkittävä syy tiedustelulain säätämiseksi on se, että ”Suomen sotilastiedustelusta ei ole nimenomaisia säännöksiä laissa, joten se **joutuu toimimaan osittain lain harmaalla alueella.**”(Helsingin Sanomat 22.12.2017.) Harmaalla alueella toimiminen tekee viranomaisten työnteosta hankalaa sekä tekee vaikeaksi vastata uusien uhkien tuomiin haasteisiin. Esimerkiksi HS:n Jarmo Huhtanen kirjoittaa 7. heinäkuuta, miten ”Suojelupoliisi ja Puolustusvoimat **eivät pysty tekemään työtään kunnolla**, jos tiedustelun raamit eivät ole kunnossa”. Ilta-Sanomien pääkirjoituksessa 22. elokuuta kuvaillaan myös, miten lainsäädännön puute vähentää viranomaisten toimintamahdollisuuksia:

”Suomi on ani harvoja länsimaita, joilta puuttuu sotilas- ja siviilitiedustelua koskeva lainsäädäntö. Siksi Suomi on ani harvoja länsimaita, joissa **turvallisuusviranomaiset eivät voi tehdä kaikkeaan** esimerkiksi kansallista ja kansalaisten turvallisuutta uhkaavien terroriaikeiden ennalta havaitsemiseksi ja estämiseksi”(Ilta-Sanomien 22.8.2017. Pääkirjoitus: Tiedustelulaki tarpeen mutta ei ihmelääke.)

Kehyksessä esiintyy myös selkeyden käsitteeseen liittyvää tematiikkaa. Lakien puutteen vuoksi tiedusteluviranomaisten nähdään tekevän työtänsä *harmaalla alueella*, jossa asiat ovat epäselkeitä: ”Ilman lainsäädäntöä tiedustelu toimii harmaalla alueella, jossa **väärää ja oikeaa ei ole selkeästi määritelty.**”(Helsingin Sanomat 20.4.2017. Omia

valvojia voisi onneksi sentään valvoa. Kommentti.) *Yhtenäisen lainsäädännön* tavoitteena on tuoda tämän harmaan alueen tilalle *selkeyttä*. Selkeyden tuomisesta puhuvat mm. Iltalehden haastattelema presidentti Niinistö – ”Kysymys ei ole pelkästään siitä, että tiedonsaantivaltuuksia kasvatettaisiin, vaan ylipäänsä siitä, että olisi **selkeä lainsäädäntö**.”(Iltalehti 19.12.2017.) – ja vasemmistoliiton Aino-Kaisa Pekonen: ”Pidämme ihan hyvänä, että tiedustelulainsäädäntöä **selkeytetään**.”(Ilta-Sanomat 19.4.2017.)

Tämän tiedustelun *takamatkan* vuoksi Suomen nähdään olevan tiedustelun suhteen riippuvainen muista valtioista. Riippuvaisuutta kuvataan eri tavoin eri yhteyksissä. Esimerkiksi Helsingin Sanomien Laura Halmisen mukaan tiedustelussa ”Suomi on ollut muiden avun varassa”, tietoliikennetiedustelussa ”pahnanpohjimmainen” sekä ”ilmeisesti paljosta avusta velkaa”(Helsingin Sanomat 20.4.2017. Omia valvojia voisi onneksi sentään valvoa. Kommentti.); Ilta-Sanomien Teemu Leppäsen mukaan Ruotsiin verrattuna ”Suomi on yhä muiden maiden tietojen varassa”(Ilta-Sanomat 23.8.2017.) ja HS:n siteeraaman Antti Pelttarin mukaan ”olemme jo liikaa muiden avun varassa”(Helsingin Sanomat 20.4.2017. Omia valvojia voisi onneksi sentään valvoa. Kommentti.). Muutamassa tekstissä suomalaisen tiedustelun tila koetaan *nöyryyttävänä*. Esimerkiksi Ilta-Sanomien Timo Haapala kuvaa tilannetta noloksi ja suorastaan *mielipuoliseksi*:

”Suomi **anelee tietoja ja on armopalojen varassa**. **Nolosti** karmiva tilanne paljastui, kun 2013 Suomi sai ruotsalaisilta, tai ehkä Yhdysvalloista myös, tiedon, että Suomen ulkoministeriötä vakoillaan, sen tietoturva vuotaa kuin seula. Tilanne on **mielipuolinen**.”(Ilta-Sanomat 22.8.2017. Pyyhkikää sinisilmät ja hoitakaa tiedustelulait vauhdilla kuntoon. Kommentti.)

”Tilanne on **enemmän kuin nolo**. Suomi ja suomalaistiedustelu ovat **armopalojen varassa**. Niitäkään ei ehkä jatkossa tihku, ellei ole vastakauppatavaraa. Kansallinen turvallisuus ja keinot sen ylläpitämiseksi näinä terrorismin aikoina eivät ole ihan sellainen **vitsi**, jollaista jotkut siitä yrittävät vääntää.”(Ilta-Sanomat 9.9.2017. Suomi on yhä armopalojen varassa – ja taustalla tahtipuikkoa heiluttaa roolinsa unohtanut professori. Kommentti.)

Uudistuksen kehyksessä tiedustelu kuvataan *välineenä*, joka on joko tiedusteluviranomaisen työssään käyttävä *työkalu* tai keino, jolla tuotetaan *kauppatavaraa* kansainväliseen tiedon *vaihdantatalouteen*. Tiedustelun kuvataan olevan perimmäiseltä luonteeltaan kaupankäyntiä. Esimerkiksi Ilta-Sanomien uutisessa 19. huhtikuuta kerrotaan, että ”tiedustelupalveluiden yhteistoiminta **perustuu pitkälti tietojen vaihtoon**”(Iltalehti 19.4.2017. Digitoday.). Ilta-Sanomien pääkirjoituksessa 25.

tammikuuta puolestaan väitetään, että ”tiedustelussa ja terrorismisolujen paljastamisessa **on oleellista se, että tietoja voidaan vaihtaa**”(Ilta-Sanomat 25.1.2018. Pääkirjoitus: Tiedustelulaki kiireellisenä voimaan – terrori-isku ei odota eduskunnan politikointia.). Tiedustelun kuvailuun käytetään kieltä, joka on peräisin bisnesmaailmasta. Tiedon *vaihdantataloudessa* tehdään *diilejä* ja käydään *vaihtokauppaa* eri *kumppaneiden* kesken. Tiedustelutoiminnan kautta saatavaa tietoa kutsutaan mm. *vaihdon välineeksi*, *kauppatavaraksi*, *tuotteeksi* ja *oravannahkoiksi*. Tällä tiedolla on *arvo*, joka perustuu sen kysyntään ja tarjontaan kansainvälisillä markkinoilla.

Tiedon vaihdantataloudessa Suomella nähdään olevan erityisluontoinen asema maantieteellisen sijaintinsa vuoksi. Esimerkiksi Iltalehden uutisessa 21. huhtikuuta kerrotaan, että ”Suomi sijaitsee **sopivasti itä-länsi-suuntaisen tietoliikenteen varrella**. Peräti 14 tietoliikennekaapelia kuljettaa kansainvälistä dataa Suomen halki.”(Iltalehti 21.4.2017.) Ilta-Sanomien uutisen 19. huhtikuuta mukaan ”Suomi sijoittuu maantieteellisesti **tietoliikenteen solmukohtaan**, josta on tietoliikenneyhteydet Venäjälle, Viroon, Ruotsiin ja Saksaan.”(Iltalehti 19.4.2017. Digitoday.) Lakien säätämisen myötä suomalaisen tiedustelutiedon arvon nähdään nousevan. Näin väittävät esimerkiksi Helsingin Sanomien toimittajat 19. joulukuuta julkaistussa artikkelissa: ”Uudet tiedustelulait **nostaisivat suomalaisen tiedustelutiedon arvoa**. Myös Suomen tiedusteluyhteistyö Yhdysvaltojen kanssa oletettavasti tiivistyisi.”(Helsingin Sanomat 19.12.2017)

Kauppatavaran hankkimisen lisäksi uudistuksen kehyksessä merkittävänä tiedustelulakien tavoitteena nähdään viranomaisten keinovalikoiman kasvattaminen. Kehyksen kielessä esiintyy runsaasti *työkalujen* metaforia. Viranomaisille halutaan uusia *värkkejä*, *välineitä* ja *työkaluja*. Esimerkiksi Iltalehden Olli Ainola väittää, että ”Puolustusvoimien mukaan Suomen sotilastiedustelun **työkalut ovat ruostumassa**”(Iltalehti 19.4.2017.), Yle Uutisten haastatteleva Supon erikoistutkija Pekka Hiltunen kommentoi miten ”uusi tiedustelulaki laajentaisi **työkalupakkia**”(Yle Uutiset 7.2.2018.) ja Ilta-Sanomien Timo Haapala vaatii, että ”on syytä pyyhkiä sinisilmät ja antaa viranomaisille tarpeelliset **värkit, vehkeet ja konstit**.”(Ilta-Sanomat 22.8.2017. Pyyhkikää sinisilmät ja hoitakaa tiedustelulait vauhdilla kuntoon. Kommentti.) Vastaavia kielikuvia käytetään myös itse tiedustelulakien säätämistyöstä, jossa lakeja *sorvataan*, *viilataan*, *rukataan*, *hiotaan* ja *hienosäädetään*:

”Tuomas Ojanen korostaa, että työryhmien esityksiä ja monia asioita joudutaan vielä jatkovalmistelussa vielä **”tarkentamaan, viilaamaan, säätämään ja justeeraamaan”**. – Erityisesti haluan korostaa tässä vaiheessa sitä, että ei kannata lähestyä asiaa niin, että tässä on kysymys jostain viimeisestä sanasta, **kiveen hakatusta asiasta**, vaan nyt alkavat jatkovalmistelut.”(Yle Uutiset 19.4.2017)

Uudistuksen kehykselle on myös ominaista kielellinen tyyli, jossa käytetään tiedustelun maailman asiantuntijatermejä, kuten *signaalianalyysi*, *passiivinen tiedustelu* ja *elektroninen mittaustiedustelu*. Asiantuntijatyylin käyttäminen antaa teksteille asiantuntijuuden tuomaa legitimitettä. Esimerkiksi Iltalehden artikkeli huhtikuulta kuvaa tiedustelun kehitystä seuraavanlaisesti:

”Vanha radio- ja elektroninen tiedustelu toimii nykyisin enää lähinnä **reaaliaikaisissa tilanteissa taktisella ja operatiivisella tasolla** eli käytännössä kun Venäjä liikuttelee joukkojaan ja aseitaan paikasta toiseen. Liikkuvat joukot käyttävät tietenkin enemmän radioita oman toimintansa johtamiseen. Ennakkovaroitukseen tai strategisen tilanteen arviointiin ei tämä liikenne mitenkään riitä. Aika ajoi **passiivisen tiedustelun** ohi. Nyt pitää päästä samalle **aktiiviselle tasolle** kuin muut.”(Iltalehti 19.4.2017.)

Asiantuntijakieleen kuuluu myös tiedustelun ja tiedustelumenetelmien kuvaileminen käyttäen lyhenteitä, erityistermejä ja alan jargonaa. Esimerkiksi Iltalehden artikkelissa joulukuulta kerrotaan, että ”vieraiden laitteiden **teknisten instrumentointisignaalien tiedustelussa (Foreign Instrumentation Signals Intelligence, FISINT)** hyödynnetään esimerkiksi avaruus-, maanpäällisten- ja vedenalaistenjärjestelmissä käytettävät **elektromagneettiset lähetteet eli telemetrialähetteet**.”(Iltalehti 18.12.2017) Tiedustelulakeja ei kehyksessä käsitellä yhtenä kokonaisuutena, vaan sotilas- ja siviilitiedustelu nähdään omina tapauksinaan. Tiedustelun käytännön toimintaa eritellään myös osassa teksteistä hyvinkin yksityiskohtaisesti. Esimerkiksi Ilta-Sanomien artikkeli tammikuulta kertoo tietoliikennetiedustelusta tämänlaisesti:

”Etsintä kohdennetaan esimerkiksi tiettyyn ip-osoiteryhmään tai valokaapeliyhteyden kuituun liikenteen automaattista seulontaa varten. Jos kohdentaminen ja seulonta eivät toimi, tuottavat algoritmit tiedusteluvirkailijan pöydälle valtavan määrän epäolennaista tietoa, jonka mukana voi olla täysin sivullisten ihmisten luottamuksellista viestintää. Aivan ytimessä on siis kyky löytää suuresta liikennemäärästä se olennainen, jota etsitään. [...] Tietoliikenteen seulontaan on olemassa siihen erikoistuneita ohjelmistoja, jotka ovat ilmeisen tehokkaita. Tällainen softa antaa tiedusteluvirkamiehille välineet hakea massan seasta juuri sitä, mitä halutaan.”(Ilta-Sanomien 26.1.2018. Tiedustelulait antavat viranomaiselle arveluttaviakin keinoja – osataanko tämä asia Suomessa? Kommentti.)

Kehyksessä muodostuva kuva tiedustelusta *välineenä* toimii perustana tiedustelulakien säätämiseksi. Laeissa on kyse suomalaisten viranomaisten toimintamahdollisuuksien ja voimavarojen vahvistamisesta, joilla he voivat paremmin edistää Suomen *kansallista etua*. Kansallinen etu esiintyy muutamassa tekstissä suoraan lakien perusteena. Ilta-

Sanomien siteeraama puolustusvoimien tiedustelupäällikkö Harri Ohra-aho kommentoi, miten päätöksiä tehdään *Suomen etu edellä*: ”Siinä **pitää aina olla Suomen kansallinen intressi**. Ei siten, että olisimme kenenkään alihankkija, Ohra-aho tähdentää.”(Iltalehti 19.4.2017. Digitoday.) Niin ikään IS:n siteeraama puolustusministeri Jussi Niinistö painottaa, että ”Laki on tarkoitettu toimimaan kaikkien **suomalaisten puolesta**”(Ilta-Sanomat 20.2.2018). Helsingin Sanomien uutisessa 20. helmikuuta kansalaisen edun ajaminen kuvataan tiedustelun perimmäiseksi piirteeksi: ”tiedustelussa **jokainen maa ajaa omaa etuaan**”(Helsingin Sanomat 20.2.2018).

Ratkaisu tiedustelun vanhentuneisuuden ongelmaan on tiedustelulakien säätäminen. Tavat, joilla lakien säätämistä kutsutaan heijastavat tätä – kyse on *uudistamisesta, päivityksestä* tai *ajan tasalle saattamisesta*. Esimerkiksi Ilta-Sanomien 19. huhtikuun uutisessa siteerattu Antti Pelttari kommentoi, että ”uusi tiedustelulainsäädäntö **päivittäisi** Supon työkalupakin ajan tasalle. Monet työkalupakista nyt puuttuvat työkalut ovat jo käytössä esimerkiksi Supon pohjoismaisilla kollegoilla.” Ylen uutinen elokuun 21. lainaa pääministeri Juha Sipilää, jonka mukaan ”tiedustelulainsäädännön **uudistaminen** tarvitaan ensi sijassa suomalaisten turvallisuuden takaamiseksi, mutta se on myös osa Suomen kansallista vastuuta.”(Yle Uutiset 21.8.2017.) Puheet uudistamisesta tai päivittämisestä yhtäältä rakentavat kuvaa tiedustelusta *välineenä*, toisaalta puoltavat toimenpiteiden järkeenkäyppyyttä – päivittämisessä ja uudistamisessa on kyse puhtaan myönteissävytteisistä asioista.

Uudistuksen kehys tulkitaan tässä tutkielmassa ensisijaiseksi kehykseksi 45:ssä koko aineiston 205:stä tekstistä. Näistä 14 on Helsingin Sanomissa, yhdeksän Iltalehdessä, 11 Ilta-Sanomissa ja 11 Yle Uutisissa. Uudistuksen kehys on ensisijainen kehys noin viidenneksessä aineiston teksteistä, ja tämä pitää suurin piirtein paikkansa jokaisen aineiston lehden tapauksessa, toisin sanoen lehtien välillä ei ole havaittavissa merkittäviä eroja. Ajallisesti uudistuksen kehys on voimakkaimmin edustettuna Tikkakosken viestikoekeksuksen kohun ryppäessä (ks. alaluku 4.2), jossa 25:stä aineistotekstistä uudistuksen kehystä käyttää ensisijaisena 13 tekstiä. Muuten uudistuksen kehyksen esiintymisessä ei ole merkittävää ajallista vaihtelua.

Uudistuksen kehyksellä ei ole vahvaa yhteyttä yhteenkään lehteen, vaan esiintyy kaikissa tasapuolisesti. Tämä on ymmärrettävää, sillä uudistuksen kehyksessä on vahvasti kyse viranomaisten ja asiantuntijoiden käyttämästä kehyksestä, jonka viestit

välittyvät lehdissä hyvin tasapuolisesti. Ajallisesti uudistuksen kehys esiintyy tasaisesti läpi aineiston, lukuun ottamatta sen voimakasta presenssiä Tikkakosken tapauksen uutisoinnissa. Tämä selittyy sillä, että tapauksen jälkeen kirjoitettiin lukuisia artikkeleita, joissa lukijoille avattiin suomalaisen tiedustelun toimintaa mm. vertailemalla sitä muiden valtioiden tiedustelupalveluihin. Kyse voi myös olla lakien tarpeellisuuden perustelemisesta tilanteessa, jossa suomalainen tiedustelutoiminta oli poikkeuksellisen suuren julkisuuden kohde.

Uudistuksen kehys

Faktat	Suomessa ei ole tiedustelua koskevaa lainsäädäntöä, toisin kuin monessa muussa länsimaassa.
Iskulauseet ja stereotyypit	Tiedustelussa Suomi on riippuvainen muiden maiden armopaloista. Suomi on 10 vuotta jäljellä Ruotsista. Tiedustelussa jokainen maa ajaa omaa etuaan.
Moraaliset väittämät	On noudatettava järkeä, ei tunteita.
Kuvailut	Tarkkojen teknisten yksityiskohtien esittely, ja asiantuntijatermien (esim. <i>signaalitiedustelu, verkko- ja kaapelitiedustelu</i>) käyttö. Selkeys vs. <i>harmaa alue</i> .
Esimerkit	Ulkoministeriön tietovuototapaus, jossa tieto asiasta saatiin Ruotsilta.
Metaforat	Tiedustelu on kaupankäyntiä. Työkalumetaforat.
Tiedonlähteet	Lain kannattajat; erityisesti virkamiehet ja asiantuntijat: Antti Peltari (Supon päällikkö), Kauko Aaltomaa (sisäministeriön poliisiosaston ylijohdaja), Harri Ohra-aho (puolustusvoimien tiedustelupäällikkö).

5.4 Poliittisen konfliktin kehys

”Riita Supon valvonnasta ratkaistaneen äänestyksellä puhemiesneuvostossa. Opposition tappio voisi tarkoittaa, ettei SDP:n tukea tiedustelulakien kiireelliselle käsittelylle heru. Kiista Supon eli suojelupoliisin valvonnasta on kärjistynyt eduskunnassa harvinaisella tavalla. Hallituksen ja opposition ristiriita jouduttaneen selvittämään harvinaisessa äänestyksessä puhemiesneuvostossa. [...] Seuraavan kerran neuvosto kokoontuu ennen kello 16 alkavaa kyselytuntia. Asia ratkaistaneen harvinaisella äänestyspäätöksellä. Opposition vaatimuksia koko Supon alistamisesta eduskunnan valvontaan on johtanut SDP, mutta samoilla linjoilla ovat olleet myös vihreät ja vasemmistoliitto. SDP on ratkaisijan paikalla siinä, eteneekö tiedustelulakipaketin vaatima perustuslain muutos kiireellisenä vai ei. Opposition tappio puhemiesneuvoston äänestyksessä enteilisi sitä, ettei myöskään tukea kiireellisyydelle heru.”(Yle Uutiset 22.2.2018)

Poliittisen konfliktin kehyksessä tiedustelulaeissa on kyse lakeja säätävien poliittisten toimijoiden välisestä kiistasta. Tiedustelulait korostuvat tahdollisen toiminnan kohteena. Olennaista on, miten eri osapuolet suhtautuvat lakeihin ja miten he toimivat niiden suhteen. Kehyksessä tiedustelulaeista syntyvä konflikti on asia, johon suurin huomio kiinnittyy, ja itse lait sisältöineen ja tarkoituserineen jäävät vähemmälle huomiolle. Tiedustelulait ovat toissijainen kysymys – poliittisen konfliktin MacGuffin – jonka ympärillä poliitikot pelaavat poliittisia pelejään *populististen irtopisteiden* toivossa. Toisin kuin aikaisemmissa alaluvuissa käsitellyt tulkintakehykset, poliittisen konfliktin kehys ei muotoudu Entmanin retorisen kehysten malliin erityisen hyvin.

Poliittisen konfliktin kehyksessä tiedustelulakien ympärille rakennetaan konflikti, joka on luonteeltaan erityisen dramaattinen. Tiedustelulaeista puhuttaessa käytetään kuvauksia kuten *kiistellyt*, *kiivaillut* ja *kohua herättäneet* tiedustelulait. Esimerkiksi Ylen uutisessa 8. joulukuuta otsikolla ”**Kiisteltyyn tiedustelulakiin** tulossa tiukennuksia – Yle sai salaiset lakipykälät etukäteen nähtäväksi” kirjoitetaan: ”**Kohua herättänyt tiedustelulaki** esiteltiin sisäministerille, puolustusministerille ja oikeusministerille tämän vuoden huhtikuussa.” Itse laeista käytävää keskustelua luonnehditaan mm. *kiistaksi*, *kärhämäksi*, *riidaksi* ja *taisteluksi*. Tämän konfliktin osapuolet esittävät *vaatimuksia*, *tiukkaa ehtoja* ja *puolustavat voimakkaasti* näkemyksiään sekä *tyrmäävät* ja *torppaavat* vastapuolen ehdotukset. Esimerkiksi Ilta-Sanomien uutinen 22. helmikuuta puhuu kiistasta ja vaatimuksista jo otsikossaan: ”Tiedustelulaki aiheutti heti **kiistaa** – kaikki SDP:n **vaatimukset tyrmättiin**”(Ilta-Sanomat 22.2.2018). Konflikti kuvataan riitana, joka *nostattaa tunteita* – keskustelu on *kiivasta*, ja vastapuolet mm. *tylyttävät* toisiaan, *pahoittavat mielensä* tai *yrittävät rauhoitella* toista. Esimerkiksi Helsingin Sanomien uutisessa 21. helmikuuta kuvataan,

miten eduskuntakeskustelussa ”hallituspuolueet **pahoittivat mielensä**”. IS:n uutisessa 23. päivä helmikuuta ”SDP:n Lindtman **tylyttää** kokoomusta” ja osapuolten välille rakentuu tekstissä *ilmiriita*: ”Kokoomus ja sdp ovat ajautuneet **ilmiriitaan** sen jälkeen, kun puhemiesneuvosto hylkäsi torstaina hallituksen enemmistöllä sdp:n muutosehdotukset eduskunnan uuteen työjärjestykseen”(Ilta-Sanomat 23.2.2018)

Toril Aalberg et al. ovat kirjoittaneet, että journalismilla on tendenssi keskittyä *draamaan, konfliktiin ja negatiivisuuteen*. Tämän tutkielman erittelemä poliittisen konfliktin kehys muistuttaa monilta osin Aalbergin et al. tutkimuksessaan erittelemää *strategisen pelin kehystä*.(Aalberg, Strömbäck, & de Vreese, 2011) Kummassakin luodaan kiistaan ja konfliktiin viittaamalla yksinkertaistettu kuva politiikasta, joka on viihteellinen ja helppo ymmärtää. Osapuolien väliset ristiriidat dramatisoidaan suuriksi taisteluiksi ja ilmiriidoiksi, jossa tunteiden palaessa esitetään kovia vaatimuksia. Rajalinjat ovat yksinkertaistettuja, ja tiedustelulakeja voi olla puolesta tai vastaan – voi kuulua hallituksen leiriin tai opposition.

Vaikka tiedustelulait nähdään kehysten puitteissa asiana, jota ympäröi suuri konflikti, nähdään kuitenkin että lait itsessään ovat tarpeelliset. Tarpeellisuus on asia, josta huomioidaan vallitsevan *yksimielisyys* tai *yhteisymmärrys*. Esimerkiksi Ylen uutisessa 4. syyskuuta kirjoitetaan, että ”uusien tiedustelulakien tarpeelle on ollut **suurta kannatusta eduskunnassa läpi puoluerajojen**.”(Yle Uutiset 4.9.2017.) HS:n uutisessa 21. helmikuuta uusista laeista vallitsee yksimielisyys: ”Tiedustelulakien tarpeellisuudesta **kaikki olivat yhtä mieltä**.”(Helsingin Sanomat 21.2.2018.) Ristiriitaa saattaa aiheutua joistain lakien yksittäisistä piirteistä, ja erityisesti hallituksen tavoitteesta saattaa lakipaketti läpi kiireellisesti, mutta yleisesti osapuolien kuvataan haluavan saada lait säädetyksi. Tiedustelulakeja ympäröivä poliittinen konflikti näyttäytyy täten eräänlaisena tragediana, jossa lakeja, jonka kaikki haluaisivat säätää, ei saada aikaan koska osapuolet ajavat yksilöllisiä poliittisia etujaan.

”Tiedustelulakien valmistelua koskeva keskustelu on ollut **tuskastuttavaa seurattavaa**. Näin **siitä huolimatta, että tiedustelulainsäädännön tarpeesta vallitsee laaja yksimielisyys**.”(Helsingin Sanomat 20.7.2017. Tuskastuttavat tiedustelulait. Merkintöjä.)

”Kysymys ei olekaan siitä, **etteikö Suomi oppositionkin mielestä tarvitsisi tiedustelulakeja. Aika on vain kääntynyt kiireellisyyttä vastaan**. Kyse on myös siitä, että jos valtaa on, sitä kannattaa käyttää. Ilman oppositiota hallitus ei saa lakejaan läpi”(Yle Uutiset 25.1.2018.)

Kehyksessä keskeisenä huomionkohteena ovat yksittäiset toimijat – eliitit ja poliittiset ryhmittymät – ja moni aineiston teksti henkilöityy näihin. Poliittisen konfliktin kehyksessä keskitytään eri toimijoiden tahdolliseen toimintaan, jonka kohteena tiedustelulait ovat. Itse tiedustelulakien ohella tärkeä kiistankapula on lakien asettaminen kiireelliseksi. Kehyksessä korostetaan eri osapuolien toimijuutta suhteessa näihin. Välillä kyse on yksittäisistä henkilöistä: ”Lindtman tyytää kokoomusta”(Ilta-Sanomat 23.2.2018), ”Li Andersson tiedustelulaista”(Iltalehti 20.2.2018) tai ”Presidentti Niinistö toivoo, että vuotokohu vauhdittaa tiedustelulain etenemistä”(Iltalehti 17.12.2017.). Usein kyse on kollektiivisista toimijoista. Otsikkojen toistuvissa lauserakenteissa *hallitus*, oppositiopuolue tai joku niiden edustajistaan on subjektina ja tiedustelulait objektina. Esimerkiksi kaksi Iltalehden uutista 19. huhtikuuta on otsikoitu: ”**Hallitus haluaa tiedustelulait voimaan nopeasti - torppaako SDP hankkeen?**” ja ”**Vasemmistoliitosta jarrua tiedustelulain kiirehtimiselle**”. HS:n uutinen 22. helmikuuta on samankaltaisesti otsikoitu ”**Sdp haluaa Supon tarkkaan valvontaan**”.

Poliittisen konfliktin kehyksessä tiedustelulakihanke tiivistyy usein kahden osapuolen väliseksi kiistaksi. Hallitus, jonka *tavoitteena* on ”saattaa tiedustelulait voimaan kiireellisesti eli ennen vaalikauden loppua”(Helsingin Sanomat 21.2.2018) ja oppositio, jolla on mahdollisuus *torpata* lakien pikainen käsittely. Opposition ohella hallituksen vastapuolena on usein myös yksin oppositiopuolue SDP, jolloin tiedustelulakihanke kuvataan yksin hallituksen ja SDP:n välisenä konfliktina. Timo Haapala kirjoittaa 9. syyskuuta Ilta-Sanomissa: ”Mutta yksi asia on varma: **ilman opposition tukea tiedustelulakeja ei muuteta** tällä vaalikaudella. **Käytännössä kyse on Sdp:n 35 kansanedustajan ryhmästä**. Se päättää, mitä tehdään. Ilman Sdp:tä lakipakettia ei saada kiireelliseksi.”(Ilta-Sanomat 9.9.2017. Suomi on yhä armopalojen varassa – ja taustalla tahtipuikkoa heiluttaa roolinsa unohtanut professori. Kommentti.)

Poliittisen konfliktin kehykselle on ominaista eduskunnan poliittisten voimasuhteiden kuvaaminen. Useassa tekstissä voimasuhteita kuvataan puhtaasti listaamalla puolueiden paikkamääriä. Esimerkiksi Iltalehden uutisessa 19. huhtikuuta kirjoitetaan: ”Muista oppositiopuolueista SDP:llä on 35, vihreillä 15, vasemmistoliitolla 12 ja RKP:llä 9 kansanedustajaa. Perustuslain nopeutettu käsittely vaatisi 166 edustajan tuen”(Iltalehti 19.2.2018) Lakipaketin nopeutettu käsittely vaatima 5/6:n enemmistö on mahdotonta muodostaa ilman SDP:n paikkoja. SDP:n *vaa'ankieliasema* onkin lukuisissa tekstissä

suuren huomion kohteena. Näin kirjoittaa esimerkiksi Helsingin Sanomien Tuomo Pietiläinen 25. elokuuta: ”Sdp:n kanta on ratkaiseva, sillä **puolueen 35 kansanedustajaa pystyvät yksin estämään** tiedustelulakien nopean voimaantulon jo tällä vaalikaudella.”(Helsingin Sanomat 25.8.2017) Puheet paikkamääristä ja SDP:n vaa’ankieliasemasta ovat poliittisen konfliktin kehyksen ominaispiirre, ja niitä esiintyy pääosin teksteissä, jotka tässä tutkielmassa katsotaan ensisijaisesti poliittisen konfliktin kehystä käyttäviksi.

Aalberg et al. ovat huomioineet, miten vaaleja koskevassa uutisoinnissa annetaan paljon arvoa numeraaliselle informaatiolle. Tällöin lukijan huomio kiinnittyy selkeästi ymmärrettäviin lukumääriin, jotka antavat uutisoinnille *objektiivisuuden* ja *tieteellisyyden* vivahteita.(Aalberg ym., 2011) Yllä esitellyn kaltaiset kuvaukset puolueiden voimasuhteista rakentavat tämänlaista kuvaa tiedustelulakeja ympäröivästä konfliktista. Puolueilla on eriävä määrä strategisia resursseja, joita käyttää tässä konfliktissa, ja SDP:llä on näiden ansiosta poikkeuksellinen valta-asema – hallitus tarvitsee puolelleen 166 kansanedustajaa, mikä ei onnistu ilman SDP:n 35:n edustajan ryhmää. Lukijan huomio kiinnittyy puolueiden väliseen strategiointiin, jolloin itse lakeihin liittyvät kysymykset siirtyvät taka-alalle. Lakien sisällön sijasta merkityksellistä on se, kenellä on valtaa vaikuttaa lopputulokseen – tärkeintä on, kuka voittaa. Tämä tiivistyy esim. Ilta-Sanomissa 19. helmikuuta esiintyneessä uutisotsikossa: ”**Yksi puolue voi ratkaista tiedustelulain kohtalon** – 919 sivun paketti eduskunnan käsittelyyn tiistaina”.(Ilta-Sanomat 19.2.2018.)

Lakipaketin mittakaavaan kiinnitetään poliittisen konfliktin kehyksessä erityistä huomiota. Tiedustelulakihanke nähdään suurena poliittisena projektina. Suurta mittakaavaa korostetaan mm. kuvailemalla lakipakettia *isoksi* tai *valtavaksi*, minkä lisäksi valmistelutyöhön käytetyt mittavat henkilötyö- ja ajalliset resurssit mainitaan useassa yhteydessä. Helsingin Sanomien Elina Kervinen kirjoittaa 18. helmikuuta: ”Alkava viikko tuo eduskunnan käsittelyyn **yhden lähiaikojen suurimmista** lakihankkeista, tiedustelulakien säätämisen. Kyse on **valtavasta urakasta**. Kansanedustajien pöydillä on **noin 900 sivun pinkka lakitekstiä ja lukematon määrä yksityiskohtia**.”(Helsingin Sanomat 18.2.2018.) Myös lakien arvioituja vaikutuksia luonnehditaan *mittaviksi* tai *mullistaviksi*. Esimerkiksi HS:ssa 16. joulukuuta julkaistu Laura Halmisen ja Tuomo Pietiläisen suurta kohua synnyttänyt artikkeli Tikkakosken

viestikoelaitoksesta kuvailee tiedustelulakeja näin: ”Päeesikuntaan kokoontuneilla sotilailla ja korkeilla virkamiehillä oli **tärkeä tehtävä**: valmistella **tiedustelulaki, joka mullistaa kertaheitolla** Puolustusvoimien oikeudet tehdä tiedustelua sekä Suomessa että ulkomailla.”(Helsingin Sanomat 16.12.2017.) Ilta-Sanomien pääkirjoitus 20. helmikuuta kuvailee lakipakettia *historialliseksi*: ”Eduskunta aloitti tiistaina **historiallisen** tiedustelulainsäädännön käsittelyn.”(Ilta-Sanomat 20.2.2018. Pääkirjoitus: Valvotaanko Supoa – vai valvooko Supo?) Helsingin Sanomien 6. helmikuuta julkaistussa uutisessa ”**Tiedustelu ja sote** työllistävät” tiedustelulakihanke rinnastetaan muiden mittavien lainsäädännöllisten projektien kuten Sote-uudistuksen kanssa: ”Eduskunnan loppukauteen kasautuu useita **isoja lakiesityksiä**.”(Helsingin Sanomat 6.2.2018) Huomion kiinnittäminen lain mittavuuteen niin ikään asettaa kysymykset lakien asiasisällöstä toissijaiseen asemaan. Tärkeää on, että kyse on pitkään suunnitellusta suuresta poliittisesta projektista. Suuri projekti edustaa myös suurta voittoa sille toimijalle, joka saa tahtonsa läpi.

Poliittisen konfliktin kehykseen kuuluvat puheet politikoinnista ja *poliittisesta pelistä*. Teksteissä puhutaan *politikoinnista* ja *politisoitumisesta*, joista vastapuolta syytetään ja jotka nähdään diskurssin ei-toivottuna tilana. Politisoituminen esiintyy esimerkiksi Yle Uutisten 23. elokuuta haastattelemat oikeustieteen asiantuntijoiden kommentoissa: ”Kiireen syy tuntuu osin **puhtaasti poliittiselta**, asiantuntijat tuumaavat. – On olemassa **poliittista kiireellisyyttä** ja sitten on perustuslain tarkoittama kiireellisyys, Vainio sanoo. – Heillä on kovat paineet osoittaa, että jotain tehdään, Ojanen tuumaa”(Yle Uutiset 23.8.2017.) Ilta-Sanomien pääkirjoitus 25. tammikuuta kyseenalaistaa: ”Onko kansalaisten turvallisuus paikka **tehdä oppositiopolitiikkaa**?”(Ilta-Sanomat 25.1.2018. Pääkirjoitus: Tiedustelulaki kiireellisenä voimaan – terrori-isku ei odota eduskunnan politikointia.) Tiedustelulakihanketta ympäröivää toimintaa kuvataan epäasialliseksi luonnehtimalla sitä mm. *poliittiseksi jarruttamiseksi, vitkutteluksi* tai *kiusaamiseksi*. Näiden syytösten kohteena ovat teksteissä yleisimmin SDP tai muut oppositiopuolueet. Erityisen painavia ovat syytökset *poliittisesta pelistä*, jossa *kansalaisten turvallisuus* trivialisoidaan *poliittisten irtopisteiden* keräämiseksi. IS:n Timo Haapala kirjoittaa 22. elokuuta julkaistussa kommentissaan: ”Myös vihreät ovat ainakin puheenjohtaja Touko Aallon mukaan lain takana, Vasemmistoliitolta sitä tuskin kannattaa odottaa. Sdp ymmärtänee myös, ettei asialla kannata yrittää **populistisia irtopisteitä**.”(Ilta-Sanomat 22.8.2017. Pyyhkikää sinisilmät ja hoitakaa tiedustelulait vauhdilla kuntoon.

Kommentti.) HS:n Olli Pohjanpalo puolestaan kertoo 22. helmikuuta, että: ”Muissa puolueissa **Sdp:n nähtiin pelaavan poliittista peliä**. Antti Rinne myöntää, että Sdp ei katso hyvällä kun kokoomus saa Supoon ja sen valvontaan **värisuoran**.”(Helsingin Sanomat 22.2.2018.)

Politiikan kuvaaminen dramaattisena konfliktina on yleistä. Semetkon ja Valkenburgin mukaan yksilöiden, ryhmien ja instituutioiden välisiin ristiriitoihin keskittyvät kehykset ovat yksi yleisimmistä tavoista kuvata politiikkaa uutisissa.(Semetko & Valkenburg, 2000) Aalbergin et al. mukaan medialle on ominaista käsitellä politiikkaa *strategian* tai *pelin* kehysten kautta. Vastaavanlaiset kehykset toistuvat nykypäivänä yhä useammin politiikkaa käsittelevissä uutisissa maailmanlaajuisesti. Aalbergin et al. muodostama *strategisen pelin kehys* muistuttaa tämän tutkielman poliittisen konfliktin kehystä – kummassakin keskiössä ovat politiikan *substanssin* sijasta poliitikkojen mielipiteet, asenteet ja teot sekä heidän väliset konfliktit *voittajineen* ja *häviäjineen*.(Aalberg ym., 2011) Väliverronen löysi ympäristötuhoja koskevaa mediakirjoitusta käsittelevässä tutkimuksessaan yhtenä juonteena *kiistan kehysten*. Väliverronen mukaan kiista on uutismedialle hyvin tyypillinen tapa käsitellä yhteiskunnallisia asioita:

”Mediat käsittelevät yhteiskunnallisia ongelmia usein kiistan muodossa. Kiistelevät osapuolet tuovat julkisuuteen dramaattisia jännitteitä ja tuovat mahdolliseksi asioiden ja niitä koskevien tulkintojen henkilölistämisen.”(Väliverronen, 1996, s. 118)

On olemassa eri tulkintoja siitä, miksi konfliktiin perustuvat kehykset ovat niin yleisiä politiikan uutisoinnissa. Poliitiikan tapahtumien tulkitseminen dramaattisena konfliktina tekee asioista jännittävämpiä ja mielenkiintoisempia, mikä lisää niiden huomionarvoisuutta ja viihteellistä arvoa. Toisaalta tämä myös yksinkertaistaa asioita tehden niistä helpommin ymmärrettäviä. Kaupallisen median toimintaan vaikuttaa nykypäivänä paljon lukijoiden mieltymykset, ja huomion herättäminen etenkin otsikon tasolla on erityisen tärkeää. Verkkomediassa tavoitavuutta on myös mahdollista mitata klikkien avulla. Konfliktiin perustuvien kehysten yleisyys voidaan myös nähdä journalistisena rutinoitumisena. Poliitiikan kuvaaminen konfliktina on yleistä, koska kyseessä on konventionaalinen tapa kuvata politiikkaa. Esimerkiksi kuva omaa etuaan ajavasta poliitikosta on ajalliset ja kulttuuriset rajat ylittävä klisee. Aikarajojen puitteissa toimivat toimittajat turvautuvat suurina tietomääriä käsitellessään tunnettuihin ja käytettyihin tulkintamalleihin,(Seppänen & Väliverronen, 2012, s.98) jolloin

eduskunnassa käydyt keskustelut muuntuvat *kiistoiksi* ja *ilmiriidoiksi* ja poliitikkojen kannanotot *vaatimuksiksi* ja *tiukiksi ehdoiksi*.

Kehyksessä kuuluvimmat äänet annetaan poliittisten puolueiden edustajille, joista eniten esiintyvät ministerit – etenkin puolustusministeri Jussi Niinistö, oikeusministeri Antti Häkkinen ja (tutkielman tarkasteleman aikavälillä palvelut) sisäministeri Paula Risikko – ja muut hallituspuolueiden edustajat, sekä SDP:n Antti Rinne ja Antti Lindtman. Muista oppositiopuolueista useamman kerran ääneen pääsevät vasemmistoliiton Li Andersson, perussuomalaisten Jussi Halla-aho ja vihreiden Touko Aalto.

Poliittisen konfliktin kehys tulkitaan tässä tutkielmassa ensisijaiseksi kehykseksi 59:ssä koko aineiston 205:stä tekstistä. Näistä 14 on Helsingin Sanomissa, seitsemän Iltalehdessä, 21 Ilta-Sanomissa ja 17 Yle Uutisissa. Lehtien välillä on huomattavia eroavaisuuksia. Helsingin Sanomissa (yhteensä 58 kpl) kyse on noin neljänneksestä ja Iltalehdessä (42 kpl) vain kuudenneksestä. Yle Uutisissa (54 kpl) poliittisen konfliktin kehys on puolestaan ensisijainen lähes kolmasosassa teksteistä. Kaikkein voimakkaimmin poliittisen konfliktin kehys on edustettuna Ilta-Sanomien (51 kpl) kirjoituksissa, joista kaksi viidesosaa on kehystetty ensisijaisesti poliittisen konfliktin kehyksen mukaan. Ajallisesti poliittisen konfliktin kehys painottuu vahvasti eduskuntakäsittelyn ryppäeseen (ks. alaluku 4.2), jonka 60:stä artikkelista yli puolet – 35 kappaletta – ovat ensisijaisesti poliittisen konfliktin kehyksen mukaisia. Ryppään ulkopuolella poliittisen konfliktin kehys esiintyy säännöllisesti mutta suhteellisen vähän, edustaen noin kuudesosaa näistä teksteistä.

Lehtien välisten eroavaisuuksien syy ei voi nähdä johtuvan ainakaan lehden journalistisesta genrestä, sillä tabloidilehdet Ilta-Sanomat ja Iltalehti poikkeavat kehyksen käytön suhteen huomattavasti. Tämä on ristiriidassa aiemman tutkimuksen kanssa, jonka mukaan journalistisella genrellä voi olla vaikutus juuri konfliktiin perustuvien tulkintakehysten käyttöön.(Aalberg ym., 2011) Poliittisen konfliktin kehyksen ajallinen painottuminen lakien eduskuntakäsittelyn ympärille ei ole yllättävää. Poliitiikan kuvaaminen konfliktina on medialle rutiininomainen tapa kuvata politiikkaa, joten tiedustelulakien siirtyminen osaksi poliittista päiväjärjestystä lisää ymmärrettävästi tämän kehyksen käyttöä.

Poliittisen konfliktin kehys

Faktat	<p>Eduskunnan paikkamäärät. SDP:llä on vaa'ankieliasemansa ansiosta veto-oikeus tiedustelulakien kiireellisyyden suhteen.</p> <p>Tiedustelulakihanke on mittakaavaltaan suuri ja pitkään työn alla ollut projekti.</p> <p>Lait nähdään tarpeellisena myös oppositiopuolueiden parissa</p>
Iskulauseet ja stereotyyppit	Voittajat ja häviäjät
Moraaliset väittämät	Turvallisuus ei saa kärsiä politikoinnin vuoksi
Esimerkit ja kuvailut	<p>Dramatisointi: <i>Kiista, ilmiriita, konflikti</i></p> <p>Lakipaketin merkittävyys: <i>Mullistaa kertaheitolla, historiallinen</i></p>
Metaforat	Taistelu. Peli.
Tiedonlähteet	Ministerit ja kansanedustajat puolueidensa edustajina.

6. Johtopäätökset

Tämän tutkielman tavoitteena on ollut selvittää, minkälaisia kuvia todellisuudesta muodostuu Suomen tiedustelulakihanketta käsittelevässä uutisoinnissa aikana, jolloin lakihanke on edennyt luonnoksen asteelta eduskuntakäsittelyyn ja ollut samanaikaisesti suhteellisen runsaasti esillä julkisuudessa. Ensisijaisena tutkimuskysymyksenä oli selvittää, minkälaisia kehyksiä on käytetty tiedustelulaeista ja tiedustelulakihankkeesta. Toissijainen tutkimuskysymys kiinnitti huomiota siihen, miten kehykset suhteutuvat hallituksen poikkeuksellisiin pyrkimyksiin saattaa tiedustelulait läpi kiireellisenä. Aineiston teksteistä erottui teorian ohjaaman syväluennan kautta neljä tulkintakehystä, jotka tämän tutkijan mielestä edustavat kuvia, joita tekstien tuottajat pyrkivät vastaanottajalle välittämään. Määrittämällä teksteistä *ensisijainen kehys* aineistosta oli mahdollista saada jonkinlaista lukumäärällistä informaatiota kehyksien esiintymistiheydestä.

Tasapainon kehyksessä tiedustelulakihankkeessa on kyse asiasta, joka uhkaa järkyttää tasapainoa kansalaisten yksityisyyden ja turvallisuuden välillä. Muuttuneet turvallisuusolosuhteet tekevät toisaalta tasapainottelusta tarpeellista. Tasapainon kehyksessä ehdotetaan ratkaisuksi lakien huolellista ja harkittua säätämistä siten, että yksityisyyden ja turvallisuuden välinen tasapaino säilytetään. Kehyksessä suhtaudutaan kuitenkin epäsuoran kriittisesti hallituksen pyrkimyksiin saattaa lakipaketti läpi kiireellisesti, sillä lakien kiirehtiminen on ristiriidassa huolellisen ja harkitun säätämisen kanssa. Tasapainon kehys esiintyi erityisesti teksteissä, jotka seurasivat Tikkakosken viestikoekeksuksen tapausta. Tasapainon kehystä käyttivät erityisesti tiedustelulakien kiireelliseen käsittelyyn kriittisesti suhtautuvat oppositiopoliitikot, kansalaisyhteiskunnan jäsenet sekä Helsingin Sanomien toimittajat.

Uhan kehyksessä tiedustelulakihankkeessa on kyse vastauksesta välittömään uhkaan, joka on seurausta Suomen turvallisuusympäristön muutoksesta. Erityisen uhkaavana kuvataan terrorismi, joka nähdään entistä merkittävämpänä uhkana Turun puukkoiskun jälkeen. Uhan kehys on retorinen kehys, joka puoltaa tiedustelulakien nopeaa säätämistä. Poikkeuksellinen uhka oikeuttaa kehyksessä poikkeukselliset toimenpiteet. Uhka oikeuttaa voimakkaimmillaan *kaiken tarvittavan*, kuten Antti Kaikkosen (kesk) Turun puukotuksia seuranneessa kommentissa: ”Turun tapahtumat varmaan osaltaan alleviivaavat sitä, että voidaan jatkossa tehdä kaikki tarvittava, jotta tämäntyyppiset

iskut voidaan estää.”(Ilta-Sanomat 21.8.2017.) Uhan kehysten käyttö painottui suuresti Turun puukotuksia seuranneeseen uutisointiin. Uhan kehystä käyttivät erityisesti lakia kannattavat poliitikot puheenvuoroissaan sekä Iltalehden toimittajat.

Uudistuksen kehysten sisällä tiedustelulakihankkeessa on kyse järjennukaisesta toiminnasta, jossa Suomen tiedustelua pyritään päivittämään *verrokkimaiden tasolle*. Uudistuksen kehys on entmanilainen retorinen kehys, jossa suomalainen tiedustelu kuvataan vanhentuneena ja ongelmallisena. Täten perustellaan tarve korjata tilanne lainsäädännön avulla. Uudistuksen kehyksessä ja uhan kehyksessä on samankaltaisuuksia, mutta merkittävänä erona on suhtautuminen lakipaketin kiireellisyyteen. Toisin kuin uhan kehyksessä, uudistuksen kehyksessä lait itsessään nähdään tarpeelliseksi, mutta kiireellisyyttä ei juurikaan korosteta. Uudistuksen kehys esiintyi läpi aineiston, mutta sitä esiintyi erityisen paljon Tikkakosken tapausta seuranneessa uutisoinnissa. Uudistuksen kehys oli tiedustelulakeja kannattavien poliitikkojen, virkamiesten ja asiantuntijoiden kehys.

Poliittisen konfliktin kehyksessä tiedustelulakihankkeessa on kyse poliittisten toimijoiden välisestä kiistasta, jossa tiedustelulakihanke toimii *poliittisen pelin* pelinappulana. Lakihankkeen kiireellisyys nähdään niin ikään osapuolten välisenä kiistankapulana, eikä poliittisen konfliktin kehysten puitteissa siihen suhtauduta selvän myönteisesti tai kielteisesti. Poliittisen konfliktin kehys ei sovellu hyvin Entmanin teoreettiseen runkoon, jossa kehukset koostuvat ongelmien ja niiden ratkaisujen määrittämisestä. Kehyksessä nähdään politikointi itsessään ongelmallisena, sillä se vaikeuttaa lakipaketin, josta katsotaan vallitsevan yksimielisyys, ajamista läpi. Selvää ratkaisua kehys ei kuitenkaan tälle ongelmalle tarjoa. Ajallisesti poliittisen konfliktin kehys painottuu ajanjaksoon, jolloin tiedustelulakihanke oli keskeisenä politiikan päiväjärjestyksessä. Poliittisen konfliktin kehyksessä on kyse medialle rutiininomaisesta tavasta tarkastella politiikkaa. Erityisesti Ilta-Sanomat kehysti tiedustelulakihanketta poliittisen konfliktin kehysten mukaisesti. Poliittisen konfliktin kehys oli median kehys, mutta konfliktista puhuivat myös itse konfliktin osapuolet – poliitikot.

Politiikan kuvaaminen konfliktiin keskittyvien kehysten kautta voi vaikuttaa negatiivisesti demokraattisen järjestelmän toimintaan. Uutismedian keskittyminen politiikan asiasisällön sijasta dramaattisiin konflikteihin vähentää kansalaisten mahdollisuuksia seurata ja ymmärtää politiikan asiasisältöä. Keskittyminen yksilöllisiin

motiiveihin ja strategiseen toimintaan puolestaan muuttaa lukijakunnan asenteita kyynisemmäksi politiikkaa kohtaan. Aalberg et al. siteeraavat Capellan ja Jamiesonin tutkimusta, jonka mukaan tämä *kyynisyyden noidankehä* on seurausta siitä, että poliitikkojen nähdään ajavan omia etujaan yhteisen edun sijasta. (Aalberg ym., 2011, ss. 165–166)

Tutkielmassa eritellyistä kehyksistä yksikään ei suhtaudu kielteisesti tiedustelulakien säätämiseen, vaan se nähdään jokaisessa kehyksessä tarpeellisena asiana. Kehykset poikkeavat kuitenkin toisistaan eri tavoin, ja niitä voidaan tarkastella mm. niiden tarkoitusperien mukaan, jolloin ne ovat eroteltavissa ”virallisiin” kehyksiin ja ”median omiin” kehyksiin. *Viralliset kehykset* – uhan kehys ja uudistuksen kehys – ovat oletettavasti lähtöisin lakia kannattavilta viranomaisilta, mm. presidentiltä, ministereiltä ja kärkivirkamiehiltä. Oletus perustuu siihen, että kehykset edistävät näiden toimijoiden tavoitteita pyrkimällä vakuuttamaan viestin vastaanottaja tiedustelulakien säätämisen tarpeellisuudesta tai lakipaketin säätämisen kiireellisyydestä. Ensisijaiseen kehykseen pohjautuvan arvioinnin perusteella uudistuksen kehys esiintyy tasaisesti, siinä missä uhan kehyksen käyttö vaikuttaa riippuvan ulkoisista tapahtumista kuten Turun puukkoiskusta tai aikaisemmista terrori-iskuista Euroopassa. Kehysten alkuperän jäljittäminen intertekstuaalisten ketjujen kautta esim. tiedustelua ja turvallisuutta käsittelevissä viranomaislähteissä ei mahdu tämän tutkielman piiriin, mutta olisi mahdollinen aihe tulevalle tutkimukselle. *Median omat kehykset* ovat tasapainon kehys ja poliittisen konfliktin kehys, sillä niiden ei voi nähdä edistävän hallituksen tavoitetta saattaa tiedustelulakeja kiireellisesti läpi – sen sijaan niissä voi nähdä olevan kyse median omista tarkoitusperistä. Tasapainon kehyksessä puhutaan median roolista vallan vahtikoirona. Poliittisen konfliktin kehys on puolestaan rutiininomainen tapa luonnehtia politiikkaa; toisaalta politiikan kuvaaminen dramaattisena konfliktina on keino herättää lukijan mielenkiinto.

Tutkielmassa eriteltyjen kehysten välillä on joitain päällekkäisyyksiä tai samankaltaisuuksia. Esimerkiksi uhan ja uudistuksen kehyksiin sisältyy jaettuja ominaisuuksia, esimerkiksi Suomen tiedustelun kuvaaminen jälkeen jääneenä.* Tässä tutkielmassa esitettyä jakoa neljään tulkintakehykseen voi kyseenalaistaa, ja on

* Uhan kehyksessä väitteet tiedustelun jälkeensä jääneisyydestä ovat osa rakennettua kuvaa kriittisestä turvallisuusongelmasta, joka vaatii välitöntä toimintaa ongelman ratkaisemiseksi. Entmanin terminologiaa käyttäen tiedustelun jälkeensä jääneisyys ei ole itsessään ongelma, vaan ongelman kausaalinen aiheuttaja. Uudistuksen kehyksessä puolestaan jälkeensä jääneisyys nähdään ongelmana itsessään.

mahdollista, että toinen tutkija muodostaisi saman aineiston perusteella määrältään tai muodoltaan erilaiset tulkintakehykset. Tämä on täysin mahdollista, sillä kuten alaluvussa 3.2 selitettiin, kehyksissä ei ole kyse objektiivisesti olemassa olevista asioista, vaan ne ovat pohjimmiltaan tulkinnanvaraisia. Lisäksi on huomioitava, että tutkielmassa eriteltyt kehykset eivät esiinny aineistossa tyylipuhtaina yksilöinä, vaan moni aineiston teksti sisältää juonteita useammasta kehyksestä samanaikaisesti. Seison kuitenkin tulkintani takana, ja uskon, että muodostamani tulkintakehykset ovat loogisia kokonaisuuksia, jotka edustavat niitä viestejä, joita tekstien tuottajat ovat pyrkineet lukijalle kussakin tapauksessa välittämään.

Ensisijaiseen kehykseen perustuvan lukumäärällisen informaation perusteella lehtien välillä oli havaittavissa eroja. Eri lehdet painottivat eri tulkintakehyksiä – Helsingin Sanomat tasapainon kehystä, Iltalehti uhan kehystä ja Ilta-Sanomat poliittisen konfliktin kehystä. Erot eivät perustuneet lehtien journalistiseen genreen, sillä tabloidijournalismia edustavien Ilta-Sanomien ja Iltalehden sekä konventionaalista journalismia edustavien Yle Uutisten ja Helsingin Sanomien välillä ei ollut havaittavissa selvää yhteyttä. Semetkon ja Valkenburgin alankomaalaista uutismediaa laajasti tarkastelevassa tutkimuksessa kehyksen käyttö nähtiin riippuvan siitä, oliko uutislähde *vakava* vai *sensationhakuinen*. Semetko ja Valkenburg eivät selvennä, mihin heidän jakonsa vakavan ja sensationhakuisen välillä perustuu, mutta se voidaan nähdä jakona perinteisen ja tabloidijournalismin välillä. Tämän tutkielman tulokset eivät tue Semetkon ja Valkenburgin väitettä.

Viralliset kehykset – erityisesti uhan kehys – voidaan nähdä *turvallistamisaktina*, sillä uhan kehyksessä legitimoidaan poikkeuksellisia toimenpiteitä välittömän turvallisuusuhkan perusteella. Turvallistamisessa on kyse puheaktista, jossa joitain asioita, joita ei tavanomaisesti liitetä turvallisuuden piiriin, siirretään osaksi turvallisuuden piiriä. Toisin sanoen kyse on uusien turvallisuusuhkien muodostamisesta diskurssin välityksellä. Tutkielman rajaamisen vuoksi turvallistamisteoria on kuitenkin jätetty analyysin ulkopuolelle, mutta turvallistamisteoriaan pohjautuva analyysi tiedustelulakihankkeesta olisi hedelmällinen aihe syvemmälle tutkimukselle tulevaisuudessa.

Aikana, jolloin tiedustelulakihanke on ollut julkisessa käsittelyssä Suomen uutismediassa, lakihanketta on esitetty neljän tulkintakehyksen mukaisesti.

Tulkintakehyksistä osa edustaa hallituksen tarkoitusperiä, osa median omia. Tiedustelulakihankkeeseen suhtaudutaan jokaisessa kehyksessä tarpeellisena asiana – vaikkakin median omat kehykset liittävätkin lakihankkeeseen erilaisia ongelmia. Virallisissa kehyksissä lakihanke on puolestaan ratkaisu maailmassa oleviin ongelmiin. Lehtien välillä on huomattavissa eroavaisuuksia, ja voidaan olettaa, että eri lehtien yleisölle muodostuu todennäköisesti toisistaan poikkeavia kuvia asioiden luonteesta. Tutkielma myös osoittaa, että merkityksellistä ei ole ainoastaan tekstien lähde, vaan myös julkaisuajankohta – eri uutisteemat ohjaavat asioiden kehystämistä.

Perustuslaillisen muutoksen kiireelliseksi asettaminen on hyvin poikkeuksellinen menettelytapa, jolla voidaan nähdä olevan demokratiaa heikentäviä vaikutuksia. Onko kyseessä ennakkotapaus? On mahdollista, että tulevaisuudessa tulevia muutoksia perustuslakiin myös perustella kiireellä ja mediassa rakentuneilla uhkilla. Tässä tutkielmassa on esitelty neljä tulkintakehystä, joiden kautta muodostuu erilaisia kuvia Suomen tiedustelulakihankkeesta. Näitä kehyksiä ei tule ymmärtää ainoastaan kuvina eräästä ajallisesti sidonnaisesta lakipaketista, vaan ne voivat auttaa saamaan laajempaa ymmärrystä siitä, minkälaista maailmankuvaa suomalaiset uutismediat omalta osaltaan lukijakunnalleen muodostavat. Uutismedioiden tarjoamalla kuvilla on lukijoihinsa vaikutuksia, jotka ulottuvat välitöntä asiasisältöä kauemmaksi. Tiedustelulakihankkeen lisäksi kehykset tarjoavat erilaisia näkökulmia siihen, millainen on esim. *turvallisuuden*, *yhteiskunnan* ja *politiikan* luonne. Esimerkiksi politiikasta voi yhtäältä muodostua kuva pelinä tai taisteluna, jossa osapuolet itsekkäästi kahmivat omia etujaan; toisaalta asia voidaan nähdä herkkänä tasapainotteluna, jossa pyritään huomioimaan niin kansalaisten turvallisuus kuin yksityisyys. Turvallisuus voidaan puolestaan nähdä edellä mainitun pelin pelinappulana tai erilaisten uhkien – esimerkiksi sotilaallisten tai terrorististen – riipimänä.

Mediaa tutkimalla voidaan saavuttaa parempi ymmärrys siitä, miten kansalaiset käsittävät ympäröivän poliittisen todellisuuden, ja miksi joitain asioita pidetään tärkeinä. Täten tutkimalla on mahdollista saavuttaa laajempi ymmärrys aikakaudestamme, yhteiskunnastamme ja poliittisesta kulttuuristamme.

7. Lähteet

AINEISTO:

Helsingin Sanomat. (18.4.2017-1.3.2018.) Noudettu osoitteesta

<https://yritysarkisto.sanoma.fi/>. Yhteensä 58 kpl.

Iltalehti. (18.4.2017-1.3.2018.) Noudettu osoitteesta <https://www.iltalehti.fi/>. Yhteensä 42 kpl.

Iltä-Sanomat. (18.4.2017-1.3.2018.) Noudettu osoitteesta <https://www.is.fi/>. Yhteensä 51 kpl.

Yle Uutiset. (18.4.2017-1.3.2018.) Noudettu osoitteesta <https://yle.fi/uutiset>. Yhteensä 54 kpl.

KIRJALLISUUS:

Aalberg, T., Strömbäck, J., & de Vreese, C. H. (2011). The framing of politics as strategy and game: A review of concepts, operationalizations and key findings. *Journalism*, 13(2).

Adler, E. (1997). Seizing the Middle Ground: Constructivism in World Politics. *European Journal of International Relations*, 3(3), 319–363.

Baruh, L. (2009). Framing Surveillance and Privacy Rights in the Post 9-11 Era. Teoksessa *Societies Under Siege: Media, Government, Politics and Citizens' Freedoms in an Age of Terrorism* (ss. 94–102). Istanbul, Turkki.

Baruh, L. (2011). Surveillance as News: Mainstream Newspapers' Coverage of Privacy and Surveillance in the Post 9/11 Age of "War on Terror". Teoksessa *If It Was Not For Terrorism: Crisis, Compromise, and Elite Discourse in the Age of "War on Terror"* (ss. 149–175). Newcastle upon Tyne, Yhdistynyt kuningaskunta: Cambridge Scholars.

Chang, W., & Izard, R. (2009). News Coverage of Patriot Act Focuses on Individual Liberty. *Newspaper Research Journal*, 30(4), 6–21.

- Delli Carpini, M. X. (2014). News from Somewhere. Journalistic Frames and the Debate over "Public Journalism". Teoksessa K. Callaghan & F. Schnell, *Framing American Politics*. Pittsburgh, PA, USA: University of Pittsburgh Press.
- Demirsu, I. (2017). Talking security and rights. The framing of counter-terrorism legislation in the UK. *Journal of Language and Politics*, 16(5), 658–682.
- Dolinec, V. (2010). The Role of Mass Media in the Securitization Process of International Terrorism. *Politické vedy*, (2), 8–32.
- Entman, R. M. (1993). Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication*, 43(1), 51–58.
- Fairclough, N. (1997). *Miten media puhuu*. (V. Blom & K. Hazard, Käänt.). Tampere: Vastapaino.
- Fairclough, N. (2003). *Analyzing Discourse*. Lontoo, Yhdistynyt kuningaskunta: Routledge.
- Gamson, W. A. (1989). News as Framing. *American Behavioral Scientist*, 33(2), 157–161.
- Goffman, E. (1986). *Frame analysis : an essay on the organization of experience* (2. Painos). Boston, MA, USA: Northeastern University Press.
- Haider-Markel, D. P., Joslyn, M. R., & al-Baghal, M. T. (2006). Can We Frame the Terrorist Threat? Issue Frames, the Perception of Threat, and Opinions on Counterterrorism Policies. *Terrorism and Political Violence*, 18(4), 545–559.
- Hakovirta, H. (2002). *Maaailmanpolitiikka. Teoria ja todellisuus*. Tampere: Kustannus 54.
- Herkman, J. (2015). Pelkkää retoriikkaa? Populismien kehukset Helsingin Sanomissa ja Ilta-Sanomissa vuoden 2011 eduskuntavaalien yhteydessä. *Media & viestintä*, 38(2), 74–89.
- Huttunen, S. (2014). Stakeholder frames in the making of forest bioenergy legislation in Finland. *Geoforum*, 53, 63–73.

- Jansson, S., & Sihvonen, T. (2018). Kyberturvallisuus valtiollisena toimintaympäristönä ja siihen kohdistuvat uhkat. *Media & viestintä*, 41(1), 1–28.
- Jantunen, S. (2015). *Infosota: ”iskut kohdistuvat kansalaisten tajuntaan”*. Otava.
- Kahneman, D., & Tversky, A. (1984). Choices, values, and frames. *American Psychologist*, 39(4), 341–350.
- Kangas, J., Ojala, M., & Pantti, M. (2015). Lännessä olemme, itään katsomme. Ukrainan kriisin kehykset ja Venäjän esitykset suomalaisissa mediakuvissa. *Media & viestintä*, 38(4), 187–209.
- Karvonen, E. (2000). Tulkintakehys (frame) ja kehystäminen. *Tiedotustutkimus*, 23(2), 78–84.
- Kurttila, M. (2015). *Mitä tiedustelusta kirjoitettiin? Suojelupoliisi ja tiedonhankintalakityöryhmä mediassa 2013-2015* (Pro gradu). Tampereen yliopisto.
- Lag om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet, Pub. L. No. 2008:717 (2008).
- Malmi, J. (2015). *Kyberturvattomuuden politiikkaa? - Kyberavaruuden turvallistaminen Suomessa* (Pro gradu). Helsingin yliopisto.
- Paloheimo, H., & Wiberg, M. (1996). *Politiikan perusteet*. Helsinki: WSOY.
- Reuters Institute Digital News Report 2016*. (2016). Noudettu osoitteesta <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/research/files/Digital%2520News%2520Report%25202016.pdf>
- Rännäli, S. (2017). *”Pelolle ei saa antaa periksi”*. *Terrorismin uhkakuvat suomalaisessa mediassa* (Pro gradu). Turun yliopisto.
- Rönkä, A.-L. (2011). Matkapuhelinsäteily mediassa - Terveysriskikeskustelun kehysanalyysi. *Media & viestintä*, 34(2), 20–43.
- Sanchez, J. (2011). The Trouble With “Balance” Metaphors. Noudettu 8. toukokuuta 2018, osoitteesta <http://www.juliansanchez.com/2011/02/04/the-trouble-with-balance-metaphors>
- Semetko, H. A., & Valkenburg, P. M. (2000). Framing European Politics: A Content Analysis of Press and Television News. *Journal of Communication*, 50(2).

- Seppänen, J., & Väliverronen, E. (2012). *Mediayhteiskunta*. Tampere: Vastapaino.
- Sheshadri, K., Hang, C.-W., & Singh, M. (2018). *The Causal Link between News Framing and Legislation*. Cornell University Library: arXiv:1802.05768.
Noudettu osoitteesta <https://arxiv.org/pdf/1802.05768.pdf>
- Suomen kyberturvallisuusstrategia*. (2013). Noudettu osoitteesta
<http://puolustusvoimat.fi/documents/2182700/0/Kyberturvallisuusstrategia/bb56d179-9b3a-4816-806d-84c84b04da30>
- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2009). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (6. Painos). Helsinki: Tammi.
- Väliverronen, E. (1996). *Ympäristöuhkan anatomia: Tiede, mediat ja metsän sairaskertomus*. Tampere: Vastapaino.
- Väliverronen, E. (1998). Mediatekstistä tulkintaan. Teoksessa A. Kantola, I. Moring, & E. Väliverronen, *Media-analyysi. Tekstistä tulkintaan*. Lahti: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.
- Väliverronen, E. (2007). *Geenipuheen lupaus. Biotekniikan tarinat mediassa*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Zedner, L. (2005). Securing Liberty in the Face of Terror: Reflections from Criminal Justice. *Journal of Law and Society*, 32(4), 507–533.